

Cetatea Moldovei

Revistă lunară de probleme actuale, literatură și critică

Director: GH. A. CUZA

S U M A R

IOAN GH. SAVIN	Politica religioasă a Axei
GH. A. CUZA	La mormântul ei. Stingherli primăverii
ARTUR GOROVEI	Bianda
ION BUZDUGAN	Candela de strajă. Plugar basarabean
GH. TUDORANU	Pățania lui Vasilică
D. IOV.	Cetatea Albă
ANTON NIȚU	Simbolul de pe figurina dela Casimcea
PETRE STATI	Final. Poetului Ovidiu. Iluminare
GRIGORE V. COBAN	A. C. Cuza în ziua de azi
AUREL GEORGE STINO	Tristeți nipone
G. BEZVICONI	Scritorul Leon Donici
G. URSU	Rondelul copilăriei. Cimitir
SPERANȚA PASCU	Un șef și-o gară
SANDU RUSSU	Icoana
N. MACAROVICI	Alunecările de teren dela Iași
ROMAN SIMIONESCU	Viața la Iași
DEM. SUȚU	Cronica externă
I. FR. BOTEZ (traducere)	Cronica iudaică

ÎNSEMNĂRI: Zece Mai 1942.—Patru ani dela moartea lui Octavian Goga.— 50 ani dela moartea lui Gr. Cobălcescu.— Profesorul Bacaloglu.— La Moartea lui Lascar Tărăbuță.— Necrologurile se înmulțesc.— Cernăuții, după ocupația bolșevică.— † Aspasia Sion Burada.— Brăila, orașul binecuvântărilor.— Bilanțul conferinței dela Brăila.— Biserica «Unirii» din Chișinău.

RECENZII. — BIBLIOGRAFIE.

I A Ș I

CETATEA MOLDOVEI

REVISTĂ LUNARĂ DE PROBLEME ACTUALE, LITERATURĂ ȘI CRITICĂ

Inscrisă sub Nr. 1108 din 7 Martie 1941, la Tribunalul Iași, Secția III-a

APARE LA 1 A FIECĂREI LUNI

REDACȚIA :

Iași, str. Codrescu 5,
la D-1 Profesor *Gh. A. Cuza*
Telefon Nr. 1664

ADMINISTRAȚIA :

Iași, str. L. Catargiu 32,
la Prof. *Speranța Pascu*
Telefon Nr. 1432

ABONAMENTE

IN ȚARĂ :

Pe un an	lei 600
Pe 6 luni	lei 350
Pe 3 luni	lei 200
Pentru instituții	lei 1000
Abonament de sprijin	lei 2000

IN STRĂINĂTATE :

Pe un an	lei 1000
--------------------	----------

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază

CETATEA MOLDOVEI

REVISTĂ LUNARĂ DE PROBLEME ACTUALE, LITERATURĂ ȘI CRITICĂ

Director: GH. A. CUZA

POLITICA RELIGIOASĂ A AXEI

Războiul, în cea mai cumplită a lui înfățișare, a cuprins, în aspra-i încheștare de foc și sânge, întreaga omenire. Din conflictul limitat a câtorva națiuni pentru chestiuni locale, economice sau teritoriale, el a devenit uriașă conflagrație de astăzi.

Lumea e împărțită astăzi în două mari tabere, tranșant distincte între ele. De o parte, tabăra țărilor imperialiste, care, stăpânind cele mai multe bogății materiale ale globului, și odată cu ele și cele mai multe dintre popoare și mai întinse teritorii, caută să mențină vechea stare de lucruri, așa zisul „echilibru de forțe”; iar pe de altă parte, lumea statelor naționaliste, care luptă pentru o nouă ordine, întemeiată pe organica și libera dezvoltare a națiunilor, conform constituției și afinităților lor rasiale, a capacității lor de muncă și creație spirituală, în spațiile lor firești de dezvoltare și afirmare.

De o parte stau statele anglo-slavo-americane, cu vastele lor imperii coloniale, care țin sub stăpânire și teroare aproape trei părți din populația albă sau de culoare a lumii, iar de alta statele europene germano-latine, constituind ceea ce s'a denumit Axa: Berlin-Roma. Acaparatoare de națiuni, bunuri și teritorii, cu interese intercontinentale și fără distincții rasiale, naționale sau confesionale, statele imperialiste luptă în numele democrației mondiale, distrugătoare și nivelatoare de orice granițe naționale și confesionale, contra statelor naționaliste și totalitare, pentru care unitatea și afinitatea de rasă, ca și comunitatea de credință sunt principii de bază.

Este dela sine înțeles că în această uriașă conflagrație universală, cu o atât de netă diviziune spirituală, între cele două tabere, locul *României naționaliste și creștine* nu putea să fie decât alături de puterile Axei. Țară latină, aruncată de sorții istoriei în mersul de invaziune și expansiune a masei slave, victimă a permanentei agresiuni imperialiste exercitată, când de defuncta Austro-Ungarie, când de monstruoasa Rusie, încălcată brutal și despoiată de o parte din teritorii chiar în cursul acestui război de aceeași mereu neostoită și în veci nesăturată Rusie, pradă ea însăși păgânismului și barbariei, — România nu putea să se alăture decât acelei tabere cu care ea se găsea în perfecta concordanță a intereselor ei vitale, prezente și viitoare. Deci puterilor Axei.

Satisface însă această alăturare toate cerințele vitale ale nației noastre? Suntem noi în deplin acord atât cu interesele cât și cu ideologia proclamată și urmărită de Italia și de Germania, și în special de aceasta din urmă, care, sub atâtea raporturi, deține rolul precumpănitor în destinele luptei ce se duce, și deci și în privința soartei ce ni se va impune, în urma biruinței comune? Iată atâtea întrebări formulate de pe pragul acestui mare război, care, abia acum, își desemnează vastele-i proporții și hotărârile urmări pentru soarta omenirii de mâne.

Practic, noi am și răspuns acestor întrebări, pecetluind cu sângele luptei comune deplina noastră adeziune la ideologia Axei. Teoretic însă, problema rămâne deschisă. Sunt anumite laturi rămase încă nerezolvite și care fac ca aderarea noastră să-și aibă inaderențele și poate și rezervele ei. Nu e vorba aici de interesele economice, care oricât de hotăritoare, își au sau își vor găsi deplina lor satisfacere în cadrele Axei. Și nu e vorba nici de chestiunile naționale și teritoriale, care, deși dificile încă, își au posibilitatea și sorții unei soluționări definitive și echitabile. După cum nu poate fi vorba nici de afinitățile culturale, care nu vedem întrucât s'ar găsi mai satisfăcute în ambianța anglo-saxonă sau cea *slavo-sovietică*, decât în aceea a culturii germane sau latine. În toate aceste domenii lucrurile sunt clare și se pot clarifica încă.

Este totuși un domeniu în care lucrurile sunt mai puțin limpezi, și unde ideologia Axei pare a nu se acorda întru totul

cu cea a spiritualității române. Acest domeniu e cel al problemei religioase. Ortodoxia noastră nu-și găsește puncte de contact și de acoperire cu concepțiile religioase ale celor doi parteneri ai Axei. După părerea unora, nici Italia fascistă, nici Germania național-socialistă, nu oferă perspective îmbucurătoare pentru creștinătatea noastră și mai ales, pentru ortodoxia noastră. Biruința Axei înseamnă, în primul rând, biruința Germaniei național-socialiste. Ori, această biruință ar fi tot așa de fatală religiei creștine, cum ar fi și o biruință a Rusiei comuniste, deoarece Germania național-socialistă este tot așa de anti-creștină, dacă nu și mai anticreștină, decât Rusia comunistă. Lucrul acesta l-au proclamat și afișat recent în auzul lumii, atât primul ministru al Angliei, cât și președintele Statelor-Unite ale Americii, care, chiar în momentul când încheiau alianța lor militară cu Rusia comunistă și atee, denunțau lumii „planurile Germaniei hitleriste de a descreștina lumea în cazul unei biruințe a puterilor Axei”.

Cu toată monstruoasa contradicție în care se situau noii aliați ai Rusiei, erijați în protectori ai creștinătății, această manevră, de o atât de grosolană factură, n'a rămas fără efect pentru unele cercuri creștine ale Europei. Abila Anglie, care la adăpostul Evangheliei a cucerit și domină piețele lumii, a încercat încă odată perfidul ei joc, căutând să folosească pentru scopurile-i imperialiste sensibilitatea religioasă a Europei creștine. Inventând și denunțând lumii presupusele planuri anticreștine ale Germaniei național-socialiste, Anglia a avut grija să prezinte alianța sa cu Rusia bolșevică drept garanția unei schimbări de atitudine în politica religioasă a Rusiei, având chiar aerul de a prezenta pe dictatorii Moscovei drept matadori ai crucii și apărători ai creștinătății în fața pericolului ce l-ar prezenta victoria Axei. Prin propaganda lor vicleană, democrațiile anglo-americane ținteau să ruineze în special, bazele ideologice ale marelui cruciade din Răsărit, care unia în același efort comun, peste răni proaspete încă, și litigii nerezolvate, pe foștii adversari ai Axei, cu popoarele prietene ei, pornind în aceeași luptă salvatoare contra primejdiei bolșevice.

Această manevră viza, mai ales, popoarele din Sud-Estul Europei, unde afinități de rasă și vechi visuri panslaviste, puteau fi din nou reînviolate și regizate în profitul dominației anglo-

saxone. Seducția vechei Rusii pravoslavnice, întunecată de apostasia satanică a Moscovei iudaizate, era reînviată sub perspectiva unei Rusii reîncreștinate de dragul Angliei și Americii, recentele ei aliante.

E de observat că procesul acesta a fost de multă vreme prevăzut și pregătit de Anglia. Știind că sub raportul înarmărilor va rămâne mereu descoperită, a căutat să-și câștige alianțe și simpatii prin o foarte ingenioasă propagandă religioasă. Sub masca diferitelor congrese și mișcări de apropiere a popoarelor prin biserică, cum a fost, în parte, acea „Alianță mondială de înfrățire a popoarelor prin biserică” și, mai precis, „Mișcarea ecumenică pentru un creștinism practic”, căreia i s’a anexat și un program permanent de Studii și Documentări în acel „Sfat ecumenic pentru creștinismul practic” dela Geneva, și din care mișcare au rezultat congresele dela Lausanne din 1927, și cel din Oxford din 1937, Anglia a urmărit cu perseverență impunerea propriei ei dominații și a propriilor ei interese în spiritualitatea creștină a Europei. Ideia călăuzitoare, după cât se vede, a fost crearea unei „Ligi a bisericilor”, asemănătoare „Ligii Națiunilor”, cu sediul în aceeași Geneva, și pusă sub aceeași egidă a finanțelor și scopurilor anglo-saxone, care deținea comanda birourilor Ligii creștine, chiar când membrii componenți erau de altă confesiune decât cea anglicană, baptistă sau metodistă, cărora le aparțineau inițiatorii și patronii acestor mișcări de dubioasă ecuminicitate creștină. Ideea, care animase la început asemenea mișcări, era apărarea bisericii față de regimul anticreștin dela Moscova, care după brutala descreștinare a Rusiei, țintea la minarea spiritualității creștine a Europei, prin bolșevizarea ei politică. În curând însă, ținta de atac a acestor mișcări și congrese creștine n’a mai fost Rusia comunistă, ci Germania național-socialistă, prezentată drept „marea primejdie pentru pacea lumii și viitorul bisericii”. Semnificativ e faptul că până și teologii ruși, aflați în refugiu, și care fuseseră utilizați în lupta contra bolșevismului, au fost antrenați în noua schimbare de directivă. Caracteristic e cazul lui Nicolai Berdiaeff, care, după ce-și făcuse din denunțarea primejdiei comuniste față de Europa creștină ținta întregii sale activități publicistice, declară, într’una din scrierile sale mai noi, că între mișcarea comunistă, brutală ca metodă de lucru, grosolană ca

motivare teoretică și deja epuizată prin luptele duse și eșecurile încercate, și mișcarea național-socialistă, mai abil susținută și în plină ascensiune, primejdia e din partea acesteia din urmă, și contra ei trebuie dusă, în consecință, lupta de apărare a creștinătății.

Părerea aceasta e împărtășită, în parte, și de catolicism care, deși a refuzat participarea la mișcarea creștinismului practic, inițiată și patronată de protestantismul anglo-american, a dus și duce și el, pe cont propriu, aceeași luptă contra național-socialismului german, socotindu-l mai primejdios, decât chiar comunismul moscovit. Deși, în această atitudine a ei, și cu toate violentele înfruntări dintre catolicii germani și conducătorii național-socialismului, biserica catolică nu a împins lucrurile atât de departe, încât să facă public cauză comună cu potențații Moscovei iudeo-păgâne, așa cum au făcut prelații anglo-americani. Vaticanul a refuzat chiar, cu toate insistențele ce s'au pus pe lângă el, să recunoască pe anglo-americani drept apărători ai creștinătății, odată ce arhiepiscopul Londrei recunoscuse acest privilegiu conducătorilor Moscovei.

Biserica ortodoxă a Răsăritului a rămas în afara acestor competițiuni și conflicte, deși, fiind cea mai grav amenințată de apostasia rusă, ea era cea mai interesată în biruința cruciadei pornită de puterile naționaliste pe frontul Răsăritului. Se fac însă eforturi ca și ea să fie antrenată în această atitudine de ostilitate față de Axă. Pentru atingerea scopului lor, detractorii Axei au căutat să acrediteze și printre Ortodoxi părerea, că național-socialismul este adversarul creștinismului și că o biruință a sa n'ar fi decât în defavoarea creștinismului și deci și a Ortodoxismului. Interesele acestuia ar fi mai bine apărate și garantate, dacă biruința ar fi de partea Angliei și a.... Rusiei Sovietice.

În sprijinul afirmațiilor lor, adversarii Axei vorbesc mereu de *neopăgânismul german*, ca și de atitudinea categorică anti-creștină a celor mai mulți dintre conducătorii național-socialismului. Se invocă astfel părerile referitoare la creștinism ale unui Alfred Rosenberg, Herman Goering, Vilhelm Hauer, Hans Guenther, Contele von Rewentlow și ale lui Adolf Hitler însuși, care, toți ar fi ostili creștinismului, pe care vor să-l scoată din viața spirituală a Germaniei și, în cazul unei victorii a Axei, din viața spirituală a noii Europe.

Că o parte dintre gânditorii și conducătorii Germaniei noi nutresc păreri defavorabile creștinismului e un fapt, care nu poate fi contestat. Dar aici trebuie făcută o disjungere, esențială în cauză: Nu toți acești cugetători, prezentați ca ostili creștinismului, fac parte din mișcarea național-socialistă; cei mai mulți și cei mai violenți în stil și cugetare, sunt străini mișcării național-socialiste. Mai mult încă, unii dintre ei, cum sunt Wilhelm Hauer și contele Rowentlow au fost îndepărați de către Adolf Hitler din fruntea organizațiilor ce le conduceau, tocmai din cauza atitudinii lor față de creștinism. Iar în ce privește pe făuritorii și fruntașii național-socialismului, interesează, în primul rând, părerile lui Adolf Hitler, singurele hotăritoare în cauză. Părerile celorlalți, ori de câtă autoritate s'ar bucura ele în sânul mișcării, sunt și rămân simple... păreri, care nu angajează, nici practic, nici teoretic mișcarea; și nici constituția de astăzi sau de mâine, a noii Germanii. Cazul e caracteristic pentru *Alfred Rosenberg* care, cu toată autoritatea de care se bucură ca teoretician în sânul mișcării național-socialiste, ține să declare — după cum vom vedea mai jos, — că părerile sale în materie de credință sunt simple păreri *personale*. Pentru mișcare contează în primul rând atitudinea și convingerile Führerului Adolf Hitler. Este însă Adolf Hitler ostil creștinismului, pe care vrea să-l excludă din spiritualitatea noii Germanii și din cea a Europei viitoare? Adversarii Axei pretind că anticreștinismul Führerului german este un adevărat curent nu numai pentru dânsii, dar chiar pentru admiratorii și prietenii Germaniei noi. Ne găsim astfel în fața unei totale mistificări a adevărului. Căci lucrurile stau cu totul altfel. Adolf Hitler nu este, nici prin convingerile sale, nici prin actele sale de guvernământ, un adversar al creștinismului. E drept că în „*Mein Kampf*“, ia atitudine categorică contra *politicianismului catolicismului german*, care, constituit în partid politic — faimosul „Partid al Centrului“ — a dominat zeci de ani la rând, viața politică a Germaniei, în ultimul timp opunându-se, sub toate formele și cu toate forțele, triumfului național-socialist. Contra acestei atitudini politice a Bisericii catolice germane a fost și este îndreptată toată ostilitatea conducătorului Germaniei de astăzi. Dar în acea luptă el nu e singurul. Și nici nu e primul om politic al Germaniei, care s'o fi deschis. Lupta datează mai de mult, și a fost purceasă de către

marele Bismarck, care a și declanșat acel război pentru eliberarea Germaniei de imixtiunile politice ale Romei catolice în afacerile interne ale Germaniei. E acea mișcare de eliberare, „Die Los von Rom Bewegung” căruia Hitler îi dedică atâtea pagini de incisivă polemică în „Mein Kampf”. Deci tendința nu este nicio creație specific național-socialistă și nici nu implică în sine o atitudine anticreștină. Nici măcar una anticalolică. Dovadă că cu toată lupta contra ultramontanismului — denumire sub care se înțelege, în Germania, politica dirijată de Vatican — biserica catolică a continuat să aibă o situație privilegiată în Germania, unde ea a realizat cunoscutele-i progrese, în toate domeniile. Lupta lui Adolf Hitler contra politicii catolice nu înseamnă însă cătuși de puțin ostilitate contra creștinismului, pe care el îl dorește, îl vrea, îl cere cât mai viu și mai prezent la baza noii spiritualități germane. *„Omul politic, care s'ar gândi să ruineze credința religioasă a poporului său, știind că nu poate să pună altceva în loc, e nu numai un iresponsabil, dar un nebun”,* zice Adolf Hitler. Conducătorii de state nu trebuie să se amestece în credința obștiei naționale și nici să o utilizeze pentru scopurile lor politice. În cazul acesta omul politic cedează locul reformatorului religios, care are o sarcină cu mult mai grea decât cea a reformatorului politic. Pentru cârmuitorul laic adevărurile religioase ale poporului trăesc înafara preocupărilor sale și trebuie să rămână ca atare. Iată un pasagiu caracteristic și categoric în această privință din „Mein Kampf”: *Conducătorului politic trebuie să-i rămână intangibile învățăturile și convingerile religioase ale poporului său, altfel el încetează de a mai fi om politic și devine reformator, dacă bineînțeles are ștofă pentru aceasta. Orice altă atitudine ar duce, mai ales în Germania, la catastrofă*” (Mein Kampf, ed. 1936 p. 127, cap. „Die Los von Rom Bewegung”). Deci abținerea dela orice manifestare *pro* sau *contra* a convingerilor religioase a poporului — este prima datorie a omului politic. Ceea ce nu înseamnă nici ostilitate și nici desinteresare față de religie, cum vor să insinueze anumiți politicieni și conducători de state, care au făcut din religia creștină instrumentul ambițiilor și calculelor lor politice. În concepția Führerului, religia creștină este chemată să dea țării sale acea înaltă spiritualitate pe care numai ea o poate da. Evident că

aceste convingeri sunt în totală contradicție cu afirmațiile puse în circulație, după care Adolf Hitler ar intenționa să excludă creștinismul din viața noului Reich, înlocuind-o cu vechea religie germanică păgână, mai proprie spiritului războinic, dominației și purității rasei germanice. O astfel de intenție este însă cu totul străină Führerului, ca și concepției național-socialiste în genere. Evident, astfel de păreri există în Germania. Dar ele aparțin altor cercuri, străine de național-socialism. Anume așa zisei mișcări : „Deutsche Glaubens Bewegung“ de sub conducerea profesorului *Wilhelm Hauer*, mișcare în care s’au contopit o întreagă serie de alte curente politice și eclesiastice, care toate urmăresc crearea unei noi religii germanice bazată exclusiv pe ideea de rasă. Acestei mișcări îi aparțin, în afară de *Vilhelm Hauer*, filosoful *Ernest Bergmann*, etnologul *Hans Guenther*, germanistul *Hermann Wirt*, ca și contele de *Rowentlow* și mareșalul *Ludendorf*, — cei doi din urmă fiind și singurii partizani ai reînvierii vechiului wotanism, devenit religie a noii Germanii. Dar aceste curente, anterioare unele, și străine altele național-socialismului, au fost categoric respinse de acesta, iar inițiatorii lor : *Wilhelm Hauer* și *Contele de Rowentlow*, siliți — precum am spus — să se demită din fruntea mișcării oficiale a regenerării germanice.

Se invoacă însă atitudinea lui *Alfred Rosenberg*, teoretician de marcă a național-socialismului și care se apropie în multe privințe de cea a protagoniștilor din „Mișcarea credinții Germane“ (*Deutsche Glaubens-Bewegung*). Nu e aceasta o dovadă că, în spiritul ei, mișcarea național-socialistă este și ea anticreștină ? Adevărul e că și aicea se exagerează. E drept că *Alfred Rosenberg* întreprinde în lucrarea sa „*Mythus der XX-ten Jahrhunderts*“ o foarte incisivă și — adăugăm noi — în atâtea privinți excesivă și nedreaptă critică, contra creștinismului, sub forma-i romano-catolică. El acuză Roma că a corupt creștinismul, iudaizându-l și internaționalizându-l, și afirmă că vechea religie a zeilor germanici era mai conformă cu spiritul de libertate, onoare și puritate a rasei decât a fost creștinismul, din care Roma a făcut un permanent mijloc de înfrânare și umilire a mândriei și geniului creator germanic. Dar *Alfred Rosenberg* are grija să adauge că acestea sunt „păreri personale ale sale“, care nu angajează mișcarea național-socialistă, și numai „răi

voitori interesați îi atribue intenția de a reînvia în Germania cultul păgân a lui Wotan“. „Făcând atari afirmații neroade, adversarii mei perd din vedere — zice autorul „Mitului veacului al XX-lea“ în prefața celei de a treia ediție a lucrării sale,—că eu prezint wotanismul ca o formă de religie moartă, și nu ca religie ideală a națiunilor germanice de astăzi“. Această religie vie este și rămâne și după Alfred Rosenberg tot creștinismul, dar acesta trebuie purificat de toate elementele străine anti-creștine, pe care i le-au adaus paulinismul și augustinismul, ca și toată dogmatica iudaizantă și politicizantă a Romei papale.

Readucerea creștinismului la formele lui pure și adaptarea lui la geniul germanic a fost și sensul reformei încercate de Martin Luther. Luther a făcut însă drumul numai pe jumătate, întrucât el s'a lăsat prins și dominat de dogmatica paulinică, străină creștinismului, după părerea lui Rosenberg. Drumul remanierii și readaptării creștinismului trebuie luat dela capăt și început dela marii mistici germani, în special dela genialul *Meister Eckhart*, pe urmele și în spiritul căruia s'ar putea reface creștinismul germanic. Din spiritul aristocratic, subtil și fecund al acestui geniu religios, profund creștin și profund german, au răsărit marii mistici germanici de mai târziu, un Suzo și Thauler, un Rouysbrok și Grotes, un Boehme și Silezius. Dar, continuă Alfred Rosenberg, ei au fost condamnați de Roma papală, ca și Meister Eckhart însuși, deși din acest spirit al lor a răsărit toată splendoarea culturii germane de mai târziu, și „Oratoriile“ lui Sebastian Back și „Faust“-ul lui Goete, și „Simfoniile“ lui Beethoven și „Critica“ lui Immanuel Kant. Spiritul nivelator și uniformizant al Romei s'a opus întotdeauna spiritului de libertate și originalitate a creștinismului germanic și de aici acel permanent proces între Germania creștină și Roma papală, între spiritul creator și profund a lui Eckhart și între cel sistematizator și uniformizator al lui D'Aquino. Creștinismul germanic trebuie să-și urmeze propriile lui destine, concludă Alfred Rosenberg, pentru a da *noului tip uman*, pe care-l făurește Germania de astăzi, *noul mit religios* de care acesta are nevoie.

Iată teza generală urmărită de Alfred Rosenberg în „Mythus des XX-ten Jahrhundert“. „Noul mit“, adică noua religie cerută de Germania renăscută de astăzi, este tot religia creștină, pe care, atât Alfred Rosenberg, cât și Adolf Hitler, o cer cât mai

strâns legată de spiritualitatea noului Reich german. Deci nici o urmă despre vreun „neopăgânism germanic“ sau anticreștinism programatic, pe care l-ar urmări, fie Adolf Hitler, fie Alfred Rosenberg.

E evident însă că în tendința de remaniere și adaptare a creștinismului evanghelic la cerințele noului spirit germanic, Alfred Rosenberg a mers prea departe. Nu intrăm aici în chestiuni de detaliu, asupra felului cum el își documentează părerile, fie față de tezele fundamentale ale creștinismului, fie față de puritatea și privilegiile rasei. Reținem doar faptul că acerba sa critică are în vedere mai mult catolicismul decât creștinismul, și din acesta mai mult politicianismul Romei papale decât esența doctrinară a bisericii apusene. Sub acest raport, criticile gânditorilor național-socialiști, cât și ale Führerului Germaniei, sunt extrem de severe. Sunt ele și îndreptățite? Fără a emite aprecieri subiective vom expune o parte din aceste critici aduse catolicismului și în parte și protestantismului, spre a ne explica starea de tensiune în care se găsește astăzi creștinismul din Germania.

În primul rând, în ce privește catolicismul, i se impută faptul că părăsindu-și rosturile sale strict spirituale, s'a amestecat în luptele politice interne ale Germaniei, favorizând curentele ostile unității naționale spre a-și asigura propria dominație politică și confesională într'o țară, în care cele 28 milioane de catolici reprezintă o minoritate față de cele peste 40 milioane de protestanți. Pentru a-și menține supremația, catolicismul n'a ezitat de a pactiza cu social-democrații germani, opunându-se, alături de aceștia, curentelor care luptau pentru realizarea unității politice a poporului. Această atitudine a bisericii catolice a fost cu mult mai dureros simțită în Germania de după războiul mondial, când regimul social-democrat, sprijinit de centrul catolic, contribuise să adâncească și mai mult marasmul în care se zbătea statul învins și dominat de puterile aliate. Pactizarea cu social-democratismul, însemna și pactizarea cu internaționalismul iudaic. Politica practică de biserică catolică își găsea astfel un aliat în subminarea noii Germanii, care-și făcuse din eliminarea iudaismului de pe terenul politic și spiritual, punctul central al luptei sale de purificare și redresare. Această pactizare cu iudaismul la adăpostul Evangheliei este acuzația cea mai gravă și cea mai perzistentă dintre toate cri-

ticile care s'au adus catolicismului din Germania. Indispoziția pe această temă a fost și este acolo atât de adâncă, încât chiar intervenția, cumpănită și în strictele limite ale doctrinei creștine, a cardinalului *Faulhaber* n'a putut să dea câștig de cauză bisericii catolice. Se impută de asemenea clerului catolic refuzul de a se conforma noilor măsuri și orientări ale statului, referitoare la educația tineretului. Rolul bisericii trebuie să se mărginească numai la educația strict religioasă a tineretului, educația fizică, profesională, politică sau socială trebuind să revină în întregime statului, peste care nu se poate suprapune nicio altă autoritate sau entitate. Nici chiar cea a bisericii catolice, a cărui centru de greutate cade dincolo de granițele statale. În această privință sunt caracteristice cuvintele Ministrului Educației Naționale, Dr. Rust, care, adresându-se clericilor catolici le spune: „Vrem pacea în biserică; o pace bazată însă pe egalitate de drepturi; vouă, bisericile; nouă, terenurile de sport și defilările”.

Dar imputări, se aduc, în aceeași măsură, și protestantismului. Căci și cu această biserică, național-socialismul se găsește în raporturi încordate, deși, în protestantism, conducătorii noii Germanii au văzut religia națională a germanismului și lui i-au cerut acea *superioară unitate sufletească* de care are nevoie cel de al treilea Reich. În loc de a răspunde acestei firești cerințe a statului, biserica protestantă — și așa destul de fărâmițată în cele 29 de fracțiuni pe care le numără — s'a împărțit în alte două tabere: una, supralicând adeziunea sa la noua formă a statului, preconizând o biserică națională — așa numita „*Volkskirche*”, subordonată întru totul principiilor rasiste, până la deformarea dogmaticii creștine; și alta, „*Notbund*”-ul, care, recunoscând legitimitatea cerinței Statului pentru o colaborare cu biserica, refuză totuși acceptarea ori căror altor principii decât cele ale bisericii. Respingând colaborarea cu statul, reprezentantul cel mai de marcă al acestui curent, teologul Karl Barth, scrie: „Misiunea bisericii este de a propăvădui cuvântul sfânt și nu de a ajuta poporul german la îndeplinirea vreunei misiuni care ar fi alta decât apelul lui Hristos către Hristos. Biserica nu trebuie să se așeze în slujba oamenilor și în consecință nici în cea a poporului german, ea nefiind slujitoare decât a cuvântului divin. Biserica crede în instituția divină a statului, dar în acesta

ea nu vede decât un reprezentant al ordinii publice. Ea nu crede însă într'un stat particular, în consecință nici în statul german : în nicio formă de stat definit și nici în statul național-socialist". Prin acest total refuz de a colabora în o formă oarecare cu statul național-socialist a protestantismului, apelul Führerului pentru unirea între ele a diferitelor fracțiuni din biserica protestantă germană a rămas fără ecou. Ba dimpotrivă, vechile disensiuni s'au agravat și mai mult. Și aceasta, trebuie să o recunoaștem, nu din vina Führerului sau a statului, care n'a cerut ca biserica să-și trădeze doctrina în colaborarea ei cu statul, ci din vina bisericii însăși. E un fapt recunoscut deschis de același Karl Barth, care declară : „N'a existat niciodată vreo presiune exterioară asupra bisericii germane, ca ea să-și modifice doctrina. Nu statul, ci biserica a provocat noile formule care susțin că biserica trebuie să se așeze în slujba statului și în contra propriei sale doctrine. Biserica și-a fost deci infidelă sie-și". (Cit. după Radu Cernea : „Neopăgânismul în Germania" pag. 16).

Conflictul dintre aceste două direcții din biserica protestantă a ajuns atât de departe, încât pentru înlăturarea lui a trebuit să intervină statul, amenințând cu suprimarea subvențiilor, dacă nu se curmă certurile. Neputința protestantismului de a-și găsi o unitate de directivă în raporturile lui firești cu statul, l-a făcut pe Adolf Hitler să adopte cunoscuta-i atitudine de total neamestec în problemele religioase ale poporului său, deși dorința lui cea mai vie fusese să dea națiunii germane : un popor, un imperiu și o biserică. Deci, nici într'un caz nu s'a dorit din partea Führerului un stat fără biserică ; ci, cel mult, o singură biserică în același stat. Dorință care nu are nimic anticreștin în ea.

Refuzând întrebuințarea oricărei violențe din partea statului pentru realizarea acestei juste dorinți, conducătorul Germaniei național-socialiste n'a eliminat biserica din preocupările sale oficiale. Führerul Adolf Hitler a continuat să dea bisericilor creștine din țară tot sprijinul material necesar ca și toată libertatea pentru a-și îndeplini înalta lor misiune spirituală. Și dacă a intervenit totuși în conflictele iscate între cele două confesiuni, ca și între certurile ivite în biserica protestantă, a făcut-o în interesul bisericii. „În dorința de a conserva poporului german co-

morile spirituale ale celor două confesiuni ale sale — zice Führerul-Cancelar, într'unul din discursurile sale — a trebuit să consolidez bisericile, căutând să suprim conflictele". Căci din această luptă dintre confesiuni nu va avea de câștigat decât tot același permanent adversar al creștinismului — evreul. „În timp ce catolicii și protestanții o duc într'o permanentă hărțuială, dușmanul de moarte al omenirii ariene, ca și al întregului creștinism — *iudeul*, rânjește satisfăcut în pumni", — constată cu amărăciune și cu atâta tragic adevăr, Adolf Hitler („Mein Kampf" p. 629). De aceea, cu toată încordarea cu Vaticanul, Führerul n'a ezitat să încheie Concordatul din 1933, mult mai favorabil decât cel expirat, cu singura condiție pusă bisericii catolice de a nu mai interveni în luptele *politice* ale Germaniei. Și tot din aceeași înaltă considerație arătată bisericii creștine, el a acordat, atât bisericii catolice, cât și celei protestante, cele mai largi mijloace materiale de întreținere pe care le-au avut vreodată în Germania.

Deci nicio urmă de ostilitate față de biserica creștină din tot ce a scris, a gândit și a făcut Adolf Hitler. Rezerva și neamestecul său în disputele confesionale ale Germaniei, își au o suficientă justificare. Dar rezervă și neamestec nu înseamnă nici agresivitate și nici abandon față de problema religioasă în sine sau față de biserică. Adolf Hitler nu concepe o omenire fără religie și cu atât mai puțin o Germanie fără creștinism. Și dacă el n'a putut înfăptui pentru binele celui de al III-lea Reich acea mult dorită unitate de credință, pe care o ceruse bisericii țării sale, „el se socoate fericit totuși, că poate adăposti, în sânul aceleiași mișcări național-socialiste, pe cel mai fanatic catolic, alături de cel mai încarnat protestant, fără ca vreunul din ei să fie nevoit a-și sacrifica ceva din convingerile sale religioase" („Mein Kampf", cap. „Confesionele Zwietracht" p. 632.

Care e poziția național-socialismului german față de biserica creștină rezultă cu precizie din acest pasaj — unul, față de atâtea altele, de care abundă cartea de mărturisiri și doctrină a Führerului, care e „Mein Kampf". Această poziție e cu totul alta decât cea prezentată de adversarii săi nesinceri sau interesați; și, mai ales, cu totul alta decât cea a comunismului, pentru care eliminarea religiei în genere, și a creștinismului în special, a constituit ținta de căpetenie în Rusia mai întâi și apoi într'o

Europă devenită bolșevică. „Libertatea religioasă din Rusia Sovietică” și „neamestecul statului în conștiința religioasă a individului”, sub egida aceluiași regim, e o simplă poveste, bună pentru propaganda sovieto-anglo-americană, dar nu și pentru noi, care am cunoscut trista-i realitate, atât în Basarabia, cât și în Transnistria și Ucraina, deabia eliberate de armatele germano-române de sub tirania iudeo-comunistă.

Așa dar, două concepții fundamentale opuse, cel puțin în ceea ce privește religia și pe care numai o propagandă lipsită de orice scrupul le-a putut pune alături, ba, mai mult încă, substitui. Una, cea național-socialistă, care cere dela religia creștină maximul de efort, unitate și colaborare pentru desăvârșirea insului, ridicarea națiunii și întărirea statului. Alta, a comunismului, care urmărește eliminarea religiei în sine, din om și din lume, pentru a-și realiza funesta dorință ieșită din ura iudaică și grefată peste vechiul fond de barbarie asiatică a Rusiei de astăzi, a comunismului ieșit brusc la suprafață de sub pojghița de spiritualitate creștină, pe care i-o adăugase miia de ani de conviețuire între popoarele bisericii creștine. Intre aceste două lumi nu există atingeri și nici acomodări. Prezența uneia înseamnă negarea celeilalte. Biruința uneia, distrugerea alteia. De aceea războiul dintre Germania și Rusia, adică dintre național-socialism și comunism a luat caracterul unei cruciade, sub semnul lui Hristos deoparte, și cel al lui Anticrist, de altă parte. Prezența Germaniei național-socialiste în fruntea acestei cruciade nu e nici întâmplătoare și nici de circumstanță, ci expresia reală a ideologiei care-i stă la bază și care unește și animă toate popoarele aflate sub aceeași comandă și luptând pentru același ideal.

În frontul disciplinei și creștinismului ne găsim angajați și noi, Românii. Și angajați, cu toată ființa noastră și cu toată existența noastră. Ceea ce înseamnă că această luptă stă pe linia marelor noastre destine și nu contravine nici unuia dintre elementele componente ale ființei noastre intime, deci nici Ortodoxiei, care face parte integrantă din chiar substanța românească. Ori sunt poate în cazul de față interesele Ortodoxiei altele, decât cele ale Românismului? Sau, ar fi mai bine servite aceste interese prin o biruință a comunismului și a demo-

crațiilor imperialiste coalizate, decât prin biruința statelor naționaliste și totalitare ale Axei? Cine ar putea susține, în chip obiectiv și onest, o astfel de aberație? Singur faptul că războiul Axei se duce și pentru eliberarea celei mai mari țări a Ortodoxiei, care a fost Rusia pravoslavnică, de sub teroarea ateismului sovietic, îi creiază un drept de recunoștință din partea acestei Ortodoxii. Dar în afară de aceasta, sunt primejduite întrucâtva, macar interesele Ortodoxiei, prin vreo preferință oarecare, acordată catolicismului sau protestantismului, în dauna ortodoxismului? Nici aceasta nu s'ar putea spune, cel puțin în ceea ce privește partenerul principal al Axei, Germania național-socialistă. Din contra, o cercetare mai atentă asupra stărilor de încordare religioasă din Germania ar descoperi faptul interesant, că, privite sub unghiul ortodox, aceste încordări nu numai că-și pierd din intensitate, dar ele nici nu și-ar fi luat măcar ființă. Căci în Ortodoxie raporturile dintre stat și biserică sunt altele decât în catolicism și protestantism; după cum altele sunt în ortodoxism și raporturile dintre creștinism și naționalism. Și aici stă situația specială care revine Ortodoxiei în ideologia religioasă a Axei, ea putând să ofere soluții împăciuitoare și fecunde acolo unde celelalte două confesiuni apusene nu văd și nu generează decât dispute sterile și conflicte dăunătoare.

Căci în timp ce catolicismul prin universalismul său uniformizant și internaționalizant, se consideră suprastatal și supra-național, iar protestantismul, prin individualismul său exagerat, se arată asocial, anațional și antistatal, ortodoxismul își conjugă viața sa cu cea a neamurilor, ca și a statelor, ale căror destine le poartă spre împărăția harică a lui Hristos. Și pe când catolicismul ține să se coalezeze peste națiuni și independent de ele, ba adesea ori chiar contra lor, cum a fost cazul Husiților-Cehi bunăoară, iar protestantismul se desinteresează aproape total de latura națională în profitul simplei mântuiri personale, ortodoxismul se realizează prin națiuni și numai prin ele. Astfel că s'ar putea zice că dacă națiunile sunt pentru catolicism simple *accidente*, iar pentru protestantism simple *incidente*, pentru ortodoxism ele sunt *categorii*, adică forme organice de exprimare și realizare. De aceea națiunile care sunt total în Ortodoxie, contează prea puțin pentru protestantism și încă și mai puțin pentru catolicism.

Din raporturile față de națiune nasc și cele față de stat. Statele nu sunt, după catolicism, cum nu sunt nici după protestantism, forme exterioare cerute de necesitățile de guvernare ale națiunilor, ci forme independente, cu finalitate proprie, care se pot afirma deasupra națiunilor și adesea contra lor, prin simplul drept de stăpânire a autorității, instituită de voința divină și pusă la dispoziția suveranilor, prin autoritatea papilor, în catolicism, sau fără intervenția acestora, în protestantism.

În ortodoxism însă biserica își îndeplinește interesele sale cu cele ale statelor, privite ca expresie fidelă și reală a națiunilor. De aceea biserica ortodoxă își face din existența și realizările statelor condiția propriilor sale realizări, fără ca aceasta să însemne vreo acomodare sau vreo „îngenunchiere” în fața puterii seculare, cum s’a tot zis, din cercurile catolice, despre „autocefaliile naționale” ale bisericilor ortodoxe. Nu îngenunchiere, ci perfecta consonanță între cele două realități, una a creației și alta a grației, care fac posibile convețuirea și mântuirea oamenilor: națiunea și biserica. De aceea Ortodoxia, mărturisind strânsa-i legătură cu statul și cu națiunea este singura în stare, să fie socotită drept biserica oficială a unui stat, biserica exclusivă a unei națiuni, într’un cuvânt *biserică națională*. În afară de Ortodoxie, termenii de „biserică de stat” sau de „biserică națională” sunt fără sens. Căci nicio altă biserică, în afară de cea ortodoxă, nu ține să-și unească destinele și să-și conjuge interesele cu cele ale națiunilor sau statelor naționale, în mijlocul cărora are a-și îndeplini dumnezeiasca sa misiune. Contrar Ortodoxiei, protestantismul de toate nuanțele, se găsește pulverizat aproape în toate statele și între toate națiunile; iar catolicismul se simte în propriu-i climat mai ales în statele politice, constituite pe contul națiunilor asuprite, cărora li se tăgăduiește nu numai dreptul de proprie guvernare, ci și acela de liberă închinare. Nu-i de mirare atunci că Romei catolice i-a convenit de minune statul pestriț al Habsburgilor, pe care l-a sprijinit din toate puterile, și l-a înzestrat cu specială misiune apostolică; după cum unui astfel de stat îi convenea de minune catolicismul, în care el găsea cel mai fidel aliat pentru dominarea și desnaționalizarea popoarelor conlocuitoare. E delă sine înțeles, iarăși, că aceleleași Rome catolice să nu-i fi convenit ideologia statelor naționaliste totalitare, care, afirmând

primatul națiunii în toate domeniile, deci și în cel al vieții religioase, contravenea spiritului uniformizant al bisericii romano-catolice. Cazul Italiei fasciste e cu totul singular, și *unic*, în configurația bisericii și politicii catolice. El nu s'a putut repeta în alte state. De aici conflictul acut care s'a născut între Germania național-socialistă și biserica catolică. *Acest conflict nu s'ar fi ivit însă nici într'un caz cu biserica ortodoxă*, pentru care considerarea și valorificarea ideii naționale face parte din substanța-i doctrinară, iar constituirea de biserici naționale autocefale, în unitatea ei de credință și dragoste, oferă cea mai fericită deslegare a raporturilor interne și externe dintre suveranitatea statelor și autonomia și universalitatea bisericii, făcând să înceteze astfel și orice gravitare a bisericii dincolo de granițele suveranității naționale. Căci ecumenicitatea în Ortodoxie nu înseamnă subordonarea unei biserici autocefale alteia, ci comuniunea între toate aceste biserici prin legătura dragostei și a credinței.

Sub acest raport cred că singură biserica ortodoxă poate oferi Axei soluția cea mai potrivită pentru soluționarea problemelor religioase, care o interesează și din care multe își caută o necesară destindere. Destinderea însă nu se va găsi nicio dată în atmosfera juridicistă care domnește în Roma veche. Dar ea poate fi găsită în Roma nouă, adică în Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului, singura susceptibilă de a deveni *punctul de unificare și de reconciliere* al noii Europe creștine, în care, națiunile, în afară de unitatea și comunitatea credinței, nu vor avea de făcut nicio abdicare, fie dela suveranitatea de stat, fie dela primatul ideii naționale.

Aceasta ar cere însă că cel puțin unul dintre principalii parteneri ai Axei, în cazul de față Germania, să *se alăture bisericii ortodoxe*; și dacă nu, să intre cel puțin în comunitatea ei de credință, să favorizeze dezvoltarea și redresarea acestei biserici, atât de mult încercată de greutatea războiului și mai ales de teroarea comunismului. Lucrul n'ar fi cu totul imposibil. Cu atât mai mult cu cât el este, nu numai în interesul Ortodoxiei, dar și în cel al Axei și în special al Germaniei. E desigur în avantajul Germaniei ca în noua orânduire europeană, pentru care ea a jertfit atât, biserica creștină, eliberată de injoncțiunile politice ale catolicismului ca și de individualismul atomizant al

protestantismului, să se acorde cu viața națiunilor în spiritul comunității de doctrină, cum învață biserica ortodoxă. Această orientare către Ortodoxie îi este dictată Germaniei și din alte considerente decât cele de natură doctrinară sau de politică religioasă interioară. Una dintre vechile tendințe ale Germaniei a fost să se extindă și să se afirme spiritualicește și economicește în acest Orient, care stă încă sub comanda Ortodoxiei. Pentru aceasta ea trebuie să se substituie aici atât Rusiei care, revenită la creștinism, va căuta să-și reia legăturile ei vechi cu Orientul ortodox, cât și Angliei, care începuse a-și pregăti deja terenul pentru a lua pe seama ei locul de ocrotitoare și conducătoare a Ortodoxiei, pe care-l părăsise Rusia apostată.

Căci acesta este tâlcul bruscului acces de ortodoxism de care fusese cuprinși episcopii și teologii anglicani, pornind să cutreere toate centrele Orientului creștin, în căutarea de certificate de bună și autentică Ortodoxie. În această peregrinare a lor, ei au fost și pe la noi, obținând, se pare, și de aici, deși condiționat, acest râvnit certificat de bună purtare ortodoxă. Că au izbutit să obțină și pe lângă noi ceea ce obținuse, mai de demult, și în o și mai largă măsură, pe lângă celelalte biserici ortodoxe, nu-i de mirare, dat fiind motivul invocat de acești infatigabili misionari anglicani. El era: apărarea și întărirea Ortodoxiei, greu slăbită prin apostasia rusă și mereu amenințată de agresiunea bolșevică. Motiv desinteresat și foarte lăudat. Cel real însă, mai puțin avuabil și lăudabil, era ocuparea tronurilor patriarhale din Constantinopol, Antiohia și Ierusalim și dominarea, prin ele, a Orientului creștin, în care trăește încă amintirea vechilor glorii de odinioară. Menținând și profitând de cearta dintre Arabi și Greci la competițiunea acestor scaune, ei le-au ținut multă vreme neocupate sau ocupate de persoane întru totul supuse influenței lor. Acest joc epuizându-se, ei au năzuit să le ocupe deadreptul, ca membri ai bisericii ortodoxe. Și lucrul ar fi fost posibil, odată ce hirotoniile anglicane ar fi fost declarate ca valide și perfect valabile. Ceea ce s'ar fi și întâmplat, dacă nu ar fi intervenit războiul, care, pe de o parte le-a oprit avântul, iar pe de altă parte, prin alianța lor cu bolșevicii, le-a demascat manevrele și le-a compromis „Ortodoxia“.

Deși planul acesta al Englezilor nu avea nimic reprobabil în sine, dacă el ar fi urmărit numai scopuri pur creștine și nu

și interesele politice de dominație imperialistă a lumii și deci și a Ortodoxiei. Aceasta explică simpatia cu care tentativele engleze au fost primite în multe cercuri ortodoxe, inclusiv cele române. De ea s'ar bucura astăzi și biserica germană, dacă ar vrea să se apropie de Orientul ortodox, însușindu-și multiplele lui probleme religioase. Printr'o asemenea apropiere ar avea de câștigat nu numai Ortodoxia, ci și Germania. Marea putere de creație a spiritualității germane, pe lângă că și-ar găsi prin Ortodoxie, deplina libertate de a se manifesta conform geniului său în sânul creștinătății universale, dar ea ar aduce noi lumini și noi forțe în acest Orient, care se poate mai ușor câștiga și domina pe căile credinței și ale dragostei, decât pe cele ale forței și armelor.

Pe acest drum și în această sfortare a ei, Germania creștină ne-ar putea avea alături, în primul rând, pe noi Românii, cel mai numeros dintre popoarele ortodoxe, și singurul înfrățit cu dâșii pe frontul de foc și sânge al armelor, care i-ar putea fi alături și pe acest nou front al misionarismului.

Dar chiar dacă dorința noastră de a vedea marea națiune germană militând spre plaiurile Ortodoxiei, ar rămânea un simplu vis, care nu s'ar realiza decât foarte târziu—căci de realizat, tot trebuie să se realizeze odată—Germania național-socialistă are și așa anumite obligații de natură religioasă față de Orientul european, eliberat prin jertfele sale de fantoma bolșevică și asistența britanică. Și cea dintâi dintre obligații este să împedice atât drumul Rușilor, reveniți la pravoslavie, spre Constantinopol, cât și pe cel al Englezilor, care vor căuta, sub haina Ortodoxiei, să-și recâștige ceea ce vor fi pierdut în urma războiului. Reinstalarea unora sau altora, în oricare centru patriarhal al Orientului ortodox, dar mai ales la Constantinopol, ar fi nu numai în dauna Ortodoxiei, dar și a noilor stări de lucruri, care vor trebui instaurate și aici, după cruntul război de astăzi. Această oprire nu se va putea face însă decât prin redarea prestigiului și independenței Patriarhiei Ecumenice a Constantinopolului, care nu trebuie să mai depindă de nicio putere politică ortodoxă sau neortodoxă, ci, liberă pe actele sale, să se razime pe singura putere, ce i-o dau toate bisericile autocefale naționale, care o compun, și care alcătuiesc, de fapt, biserica ortodoxă. Scoasă din starea umilitoare la care a constrâns-o stăpânirea turcă, Pa-

triarhia Constantinopolului, eliberată de veleitățile panslaviste sau panheleniste și redată ecumenicității și bisericilor autocefale ce o compun, trebuie să fie exponenta reală a tuturor acestor biserici, atât prin forma-i de conducere, cât și prin modalitatea de alegere a deținătorilor înaltei demnități de Patriarh Ecumenic.

Aceste probleme, par străine preocupărilor generale ale Axei, și totuși nu sunt. E în interesul Axei ca forța spirituală pe care Ortodoxia a realizat-o și o poate realiza încă în Sud-Estul european ca și în Orientul Est-asiatic sau Nord-african, să nu fie captată de jocul politic al unora dintre adversarii ei, și nici anihilată de zeul hiper-ortodox al altora. Sunt lucruri, care nouă Românilor cel puțin, atât ca parteneri ai Axei, cât și ca membri ai bisericii ortodoxe ne stau adânc la inimă, dar care cer o radicală schimbare în noua ordine ce se va modela în lume. Noua ordine nu va mai putea păstra stările anacronice de astăzi, după care numai membrii unei biserici, a celei grecești, în speță, pot ajunge pe scaunul patriarhiei ecumenice; sau cealaltă anamolie după care la Muntele Athos, unde noi Românii am clitorit și am jertfit averi imense secole de-a rândul, să nu avem dreptul măcar la un local propriu de închinăciune.

Aici la Constantinopol, ca și în noile provincii ale Rusiei eliberate, sunt atâtea lucruri care își așteaptă consolidarea după victoria Axei. Făuritori, împreună cu marii noștri aliați, ai acestei victorii, noi Românii ortodoxi, așteptăm să valorificăm și pentru Ortodoxie aceste roade. Aceasta cu atât mai mult cu cât noi am fost organizatorii și ocrotitorii Ortodoxiei pe aceste meleaguri în vremuri cu mult mai grele ale trecutului. În Ucraina doar noi, Românii, prin *Petru Movilă*, am reorganizat și mitropolia și am întemeiat și vestita academie a Kievului. Și tot noi i-am dat și armatura doctrinară, prin acea „Mărturisire Ortodoxă” alcătuită de același *Petru Movilă* și investită cu autoritatea Sinodului Panortodox dela Iași, ținut prin osteneala și larga munificență a Domnului Moldovei, *Vasile Lupu*, pentru interesele generale ale Ortodoxiei, dar și pentru buna rânduială a lucrurilor din Mitropolia Kievului ca și din cea din Patriarhia Constantinopolului.

Și dacă Germania, fără a se desinteresa de soarta Ortodoxiei, și fără a căuta să se încadreze în disciplina ei canonică, înțelege să-i lase ei singure puțința de a se organiza prin pro-

prile-i forțe, atunci credem că nu ni se va disputa nouă Românilor nici dreptul și nici locul ce ni se cuvine în această operă. Axa având o politică religioasă a ei — și trebuie să aibă una, această politică, pentru interesele ortodoxe, nu poate fi reprezentată mai bine și mai cu temei decât de singura națiune care, în cadrele Ortodoxiei reprezintă biserica cea mai numeroasă și mai bine organizată, iar în cadrele Axei, aliata cea mai leală și cea mai jertfitoare.

IOAN GH. SAVIN

LA MORMANTUL EI

N'a fost o clipă să-mi trădez oraşul
Nici piatra zidului ce m'a născut ;
Nu-i lespede să nu i-o fi bătut
Cum bate unda-împătimit, vâslaşul.

Ci în zăbranice mi-a fost ţesut
Destinul. El, mi-a năruit făgaşul,—
În pacea unde doarme-înaintaşul
Găsi iubita-mi lăvicer de lut!...

Am fost al baştinei. De ce dar glia
Mi-a smult vrăjmaş din deget cununia,
Svârlind în besne sfântul legământ ?

Sunt blestemat de-acuma încotrova
S'ar înălţa netrebnicul meu cânt,
Să prăznuiască îndoliat, Moldova...

STINGHERII PRIMĂVERII

Scăldându-se în baia de zăduf,
Cojocul floarei și-l aruncă merii,
În muguri joacă seva primăverii
Și mățișorii năpârlesc de puf.

Subt fremătatul blând al adierii,
Foșnește 'n iazuri verde pământuf,
Râd papurile și-înoitul stuf,
Doinesc tihnit prin fund de codru, cerii.

Prin șoapta lor, străbate când și când,
Însingurata bufnițelor zvoană,
Pustietățile înfiorând.

La fel și noi, încremenim în plâns
Și ne trezește-a primăverii toană
De-abia târziu, — când florile s'au stâns...

GH. A. CUZA

BIANDA

Căminarul Ioniță Grigoriu era om tare abraș. Ciudățeniile lui erau cunoscute de toți târgoveții, și toți râdeau de poznele Căminarului. Pentru că nu puteai să le spui decât pozne.

Iacă, de pildă, cum se purta el în lume.

Căminarul, pe la 1840, să fi avut cincizeci de ani, avea obiceiul să se spele, dimineța, în cerdacul de dindos, de cum se începea vremea de primăvară, până toamna târziu, când omătul nu-i mai îngăduia să steie afară, desbrăcat până la brâu.

Ca să-și facă spălătura, se apropia de parmaclăcul cerdacului, își pleca trupul peste ostreț, și sufragiul îi turna în pumni apa din cofă, până ce se isprăvea toată.

Intr'o zi, sufragiul nefiind acasă, — îl trimesese boierul în târg, — slujba lui trebuia să i-o îndeplinească argatul din ogradă, care nu prea cunoștea obiceiurile stăpânului.

Argatul a venit în cerdac, aducând o cofă plină cu apă, și s'a apropiat de Căminar, care stătea cu palmele întinse, gata să se spele, dar argatul nu-i turna apa.

— Ce să fac eu cu apa, cucoane?

Căminarul, cu vorba lui pe nas, își întoarse capul spre argat, și îi răspunse crunt:

— Ce să faci, gogomanule?

Bătându-se cu mâna peste ceafă, zise:

— Toarn'o aici!

Și argatul și-a făcut datoria pe deplin: i-a turnat toată cofa cu apă în cap, așa precum i-a poruncit stăpânul.

Toți prietenii și toți cunoscuții Căminarului au râs cu poftă de pățania lui.

Altă dată stătea pe cerdac, la umbră, și aștepta să-i aducă sufragiul cafeaua.

I-a adus-o pe tăblăluță, dar nu avea căimac.

— Unde-i căimacul, gogomanule ?

— S'a trecut, boierule, dela bucătărie până aici.

— S'a trecut?... Hai cu mine.

S'a sculat Căminarul de pe scaunul pe care se odihnea, s'a coborât pe scările cerdacului, agale, cu ciubucul în mână, și a intrat în bucătărie.

— Fă altă cafea, gogomanule.

Sufragiul a pus în ibric zahar și cafea, a scociorît focul și a ieșit o cafea cu caimac de un deget. După ce a turnat-o în ceșcuță, i-a întins-o Căminarului pe tăblăluță. Dar boieru-i zise :

— Vină după mine, gogomanule.

Ioniță a ieșit din bucătărie cu sluga purtând cafeaua după dânsul. Dar în loc de a merge spre cerdac, a luat-o spre grădină, și a colindat toată grădina, timp mai bine de un sfert de ceas. Când ajunsese în cerdac, se așeză pe scaun :

— Dă-mi cafeaua.

Slujitorul s'a minunat și el, când a văzut că este căimac pe cafea, precum era și când a ieșit pe ușa bucătăriei.

— Vezi că nu s'a trecut căimacul, gogomanule ? Să nu mai spui prostii altă dată, că te croiesc în numele Tatălui cu ciubucul ista, gogomanule !

Altă poznă a Căminarului, ca să pricepem cât era el de abraș.

Intr'o noapte avea doi musafiri, pe Aga Alecu Botez și pe Ioniță Teodoru, cu care juca preferans.

În jurul mesei, pe care ardeau lumânări de său, precum erau pe atunci, înfipte în sfeșnice de argint, și cu mucări pe masă — mucări, adică niște instrumente anume întocmite ca să se taie mukul pe care-l făceau lumânările — ședeau boierii, cu cărțile în fața ochilor, și numai din când în când rosteau câte o vorbă.

Sufragiul Grigori, pe un scaun la ușa de intrare din odaia alăturată, pândea clipa când mucurile se lungeau și plecau în jos capul, ca niște copii când li se face dojană, și le tăia vârfurile cu mucările. Stând el așa pe scaun, l-a prins somnul în mrejele lui, și mucurile se lungise și se plecase, de se um-

pluse casa de miros. Căminarul, văzând că Grigore nu se ivește, ca să-și îplinească datoria, îl strigă:

— Grigore! Unde ești, Grigore?

Sufragiul s'a trezit, auzind glasul boierului, și cuprins de frică, i se infățișă.

— Du-te, gogomane, și-mi adă un fânaragiu de pe uliță.

Pe atunci ulițele târgurilor erau luminate cu fânare, în care ardeau lumânări de său, pe care fânaragiii Eforiilor — adică, precum am zice astăzi, ai consiliilor comunale — erau însărcinați să le curețe mucurile. Porneau cu scara în spate dela un capăt al târgului, și când ajungeau la capătul celălalt, numai bine creșteau la loc mucurile tăiate.

Grigori a eșit în uliță, și până ce a găsit un fânaragiu, a trecut oarecare vreme.

Unul din boieri, plictisit de fumul dela lumânări, care-i intra în gură și pe nas, a voit să taie mucurile, dar Căminarul nu i-a îngăduit asemenea muncă.

— Lasă, nu te amesteca în treaba sufragiului, să nu-l înveți cu nărav.

— D'apoi l-ai trimes în târg, să caute un fânaragiu.

— L-am trimes, și are să vie cu fânaragiul, și ai să vezi ce are să fie.

În vremea asta iaca și fânaragiul:

— Sărut mâna, cucoane.

— Știi de ce te-am chemat?

— ... ?!

— Taie mucurile dela lumânări, că gogomanul ista, pe care-l plătesc pentru asta, doarme în loc să-și caute de datorie.

Și câte alte pozne de acestea nu făcea Căminarul Ioniță Grigoriu!

+ + +

Oricât ar fi fost de abraș, față cu altă lume, dar cu Bianda se purta altfel.

Bianda era o roabă a lui, o țigăncușă tânără și frumoasă cozi. Avea niște ochi, în care te înecai privindu-i, și un trup subțirel adus așa de bine, ca și un zâmbet de țî se umplea inima de bucurie. Căminarul a căzut pătimaș după Bianda, care nicio dată n'a auzit, din gura lui, vorba de „gogomancă”, precum le spunea celorlalte roabe — că avea mulți robi boierul, ca pe vremurile acelea.

Cine intra în casa Căminarului, se minuna de frumuseța Biandei, și ochii tuturor o sfredeleau, iar ea zâmbea, ceea ce le frământa inima și mai rău.

Aga Alecu Botez căzuse și el la patimă; om în vrâstă, era lulea după Bianda. Nu treceau două zile să nu calce pragul Căminarului. Țigăncușa era la iatacul Căminăresei, că știa și meșteșugul croitoriei și, una, două, își tot făcea treabă în casă. Ii plăcea și ei să simtă că se uită cu drag, la dânsa, boierii. Numai cucoanei Zoiței, nevasta Căminarului, nu-i veneau la socoteală nazurile Biandei, care-și luase nasul la purtare, și o cam șmotrea. Cucoana Zoița bănuise gândurile Căminarului; pricepuse și pe Aga Alecu încotro îi merg planurile, și hotărîse să se discotorosească de Bianda. Să o deie Agăi, în schimbul altei țigance. Ce-i trebuia ei Bianda, — pentru că era frumoasă? Altă țigancă nu-i putea face slujbă ca și dânsa?

Intr'o bună zi, Aga Botez se plimba îngândurat prin salonul Căminarului, așteptându-l de unde era dus. Aude el un țipăt în iatacul Căminăresei; apoi alt țipăt mai tare, și deodată se deschide ușa dinspre salon, pe unde nu umbla de obicei Bianda, și țigăncușa, cu părul smult și obraji înroșiți de palme, împinsă pela spate de cucoana Zoița, cade pe podele.

Aga înspăimântat se apleacă asupra Biandei și-i dă ajutor ca să se ridice, și simte fierbințală în tot trupul.

Plângând, țigăncușa s'a dus la bucătărie.

Când a venit Căminarul acasă, Căminăreasa era foc și pară.

— S'o dai dracului pe Bianda; să n'o mai văd.

— Dar ce este Zoiță? De ce te-ai supărat?

Amărit, bietul Căminar a încercat să o domolească, dar ea ținea una și bună: să o deie dracului.

Ce s'a petrecut în iatac, nimeni n'a putut afla, dar se spunea că ar fi găsit Cucoana, în sânul Biandei, niște metanii de-ale Căminarului.

— Le-ai furat, i-a zis Căminăreasa.

— Nu le-am furat.

Atunci i-a tras o palmă zdravănă.

— Dacă nu le-ai furat, ce cauți la tine?

Și a chinuit-o până ce a spus adevărul:

— Boierul mi le-a dat.

Un ropot de palme, o scărmanătură de cap, și o izbitură

în uşă, a isprăvit buclucul, iar Căminăreasa, a rămas în mână cu şiragul de mărgelă dela icoanele din cântălăria Căminarului. Arătându-i-le, îi spuse furioasă :

— Iacătă ce am găsit în sânul spurcăciunii. Dumneta i le-ai dat ȝigăncii, ea mi-a spus, pentrucă ești în dragoste cu dânsa. Să-ți fie rușine. S'o dai dracului, să n'o măi văd în ochi.

Aruncându-i şiragul în obraz, Căminăreasa ieși din odaie, și se încuie în ietacul ei.

+ * +

Căminarul cunoștea firea nevastei lui. Știa că-i răutăcioasă și iute, și dacă o apucă într'o parte, n'o mai poți întoarce. Avea și el de ales din două, una: să deie pe Bianda în schimbul alt cuiva, ori dacă nu, atunci să se despărțească de soțul lui. Bianda îi era dragă, nu s'ar fi putut obișnui fără de dânsa, dar nici nu-i dădea mâna să se gândească la despărțenie. Cum să se facă el de râsul lumii, lăsându-și nevasta pentru o ȝigancă ? Avea copii mărișori, care trebuiau îngrijiți; avea trei fete și trei băeți; ce fel de pricină ar putea el iscodi, când s'ar duce la Mitropolie să ceară despărțenie ?

Nu, n'are să facă asta. Mai bine să îndeplinească cheful nevastei, să deie pe Bianda, măcar până ce se va mai potoli, și atunci s'o aducă înapoi, iar dacă nici asta nu se va întâmpla, s'o știe dată unui prietin, în casa căruia ar putea s'o vadă, cum o vede în casa lui, acuma ajunsă iad.

S'a gândit numai decât la Aga Alecu Botez. Om în toată firea, care fusese în câteva rânduri ispravnic al ȝinutului, n'avea să se facă el de răș și să se deie în dragoste cu Bianda.

Și s'a dus la Aga.

Când l-a văzut, s'a umplut Aga de bucurie.

— Ce mai veste, Arhon Căminare ? N'ai fost de multă vreme pela mine.

— Adevărat că n'am fost; dar Dumneta știi că eu mai cu greu ies din casă; mai o leacă de nădușală, mai o durere de picioare, mai una, mai alta, mă ȝin pe loc.

— Da, iaca, eu vin des la dumneta.

— Vii, că nu ești bolind ca mine, și-mi pare bine că te văd, că suntem prieteni de multă vreme.

— Așa-i, suntem prieteni și ne înțelegem.

— Da, ne înțelegem.

Mai vorbiră de unele, de altele, și Căminarul zise :

— Știi pentru ce am venit la dumneta ?

— Dacă mi-i spune, oiu ști.

— Pe Bianda, pe țigăncușa dela ietacul nevestei mele, o cunoști ?...

Aga Botez nu pricepea rostul acestei vorbe. De ce-l întreabă dacă o știe pe Bianda ? Să-i fi spus fata ceea ce i-a zis el, când a aruncat-o cucoana Zoița pe podeaua din salon ? Să-i fi mărturisit că el a îndemnat-o să vie la dânsul, că are să-i fie bine, că n'are să audă cuvântul de gogomancă ?

— O știu, Arhon Căminare.

— Îi frumușică, îi curată, îi cuminte, dar.... trebuie să mă desfac de dânsa. Nu știu ce i-a venit Zoiței, că n'o mai poate suferi. Trebuie s'o dau cuiva ; s'o schimb pe altă țigăncușă. S'o dau orișicui, nu mă lasă inima. Dar m'am gândit la Dumneta. Ești om bun, n'ai s'o chinuești. Dacă vrei, s'o schimbăm.

Aga Botez era buimăcit ; nu-i venea să creadă cele auzite. Vorbea oare Căminarul aeve, ori era părere ?

— S'o schimbăm, dacă vrei. Alege-ți dumneta pe cine vrei din curtea mea.

Căminarului, săracul, îi era tot una ori care dintre roabele Agăi, niște hâde care închegau apa, când te uita la ele.

Așa s'au petrecut lucrurile între cei doi frunțași ai târgului.

Căminarul s'a dus acasă, și a cercat să intre în odaia Căminăresei, dar a găsit ușa încuiată.

— Zoiță, dă drumu, eu sunt.

Zoița nu răspunde.

— Zoiță, dă drumu, am schimbat pe Bianda.

Și Zoița a descuiat ușa.

— Iaca, ți-am făcut gustu. Am dat-o Agăi Botez.

+ + +

Măhnit, Căminarul Ioniță Grigoriu, stătea toată ziulica în cerdacul de din dos, cu imameaua ciubucului în gură, ca și când ar fi fost un străin în casa lui. Nu-i mai plăcea nimic, de când pierduse pe Bianda.

Pe urmă s'a mai înfiripat și Căminarul, și au trecut așa trei ani de zile.

La al treilea an, coana Zoîta pornind spre cele veşnice de unde întoarce nu-i, Căminarul şi-a adus aminte de Bianda, cerând-o Agăi înapoi, în schimbul pocitaniei sale ce se dovedise nevrednică de orice fel de porunci.

S'o deie Aga înapoi însă, nici vorbă.

Şi s'a stricat prietenia dintre dânşii.

— Dacă ți-i așa vorba, se gândi Căminarul, ți-oiu face-o eu ție.

Şi a dat jalbă la Isprăvnicie, în care arăta că Aga Botez i-a făcut Biancei doi copii, şi cere să-l despăgubească şi de slujba țigancei, pe vreme de trei ani trecuți.

Jalba lui era ticluită așa :

Cătră cinstita Isprăvnicie a ținutului Sucevei

Căminar Ioniță Grigoriu

După particularnică sfătuire ce mi s'au făcut din partea Isprăvniciei, am dat țiganul meu îndată Dumisale Alecu Botez, care pentru aducere acasă n'am făcut cu alt scopos, decât de mare supărare, ca să cunoască dumnealui Aga că fiș-tecare este om şi stăpân pe ale sale, şi spre pildă de ar fi fost Dumnealui în locul meu, oare ar fi răbdat ca mine trei ani trecuți de când m'au înșălat de mi-au luat fata crescută de mine, învățată bine şi cusătoare, au măritat-o, de atunci se slujeşte cu dânsa, şi i-au făcut şi doi copii, dar eu, cu politica mea, atâta isprăvesc că sunt păgubaş şi de țigancă şi de slujba ei, pe o vreme însemnată de trei ani trecuți, şi dacă, precum zic, ar fi fost Dumnealui în locul meu, pot încredința, şi am toți Folticenii marturi, că nu m'ar fi îngăduit cât de puțin a mă sluji cu lucru străin, şi de atunci şi-ar fi făcut mulțămitoare despăgubire, pentru care după datorie mă adresarisăsc la Isprăvnicie, ca după dreptate ce o am, o rog să binevoiască cu cât se va putea mai degrabă, că am dat țigancă în zăstre şi sânt supărat de slujba ei, şi dumnealui Aga, cu felotemiile Dumisale au avut bunătate de mi-au dat o fată de țigan, Maria, a Dumisale Spătăresei Anița Mavrichioaie, dar aceasta au fost numai ca să mă supere şi să mă bage în peripiscă, pentrucă țigancă au fost străină şi dela săptămâna au luat-o înapoi, precum este știut Isprăvniciei, şi am rămas numai cu scrisoarea dela Dum-

neei, hârtie albă, pe care o alăturez Isprăvniciei. Și totodată adaog rugăminte ca să fie îndatorit Dumnealui Aga ca să mă despăgubească și de slujba țigancei, pe vreme de trei ani trecuți, și cu față țigancă bună, că precum zic, am dat-o de zestre și nu pot mai mult prelungi, dacă Isprăvnicia nu va face lucrare spre îndestularea mea.

843 Oct. 7

Isprăvnicia a făcut un „adres“ Agăi Alecu Botez, aducându-i la cunoștință jalba Căminarului, și Aga tare s'a supărat văzând că i se cere să plătească slujba țigancei pe trei ani. În răspunsul ce l-a dat Isprăvniciei se apăra strașnic de cerearea Căminarului.

Isprăvnicia a trimes răspunsul acesta Căminarului, după obicei, și Ioniță Grigoriu, furios i-a și trimes, îndata mare, jalba ceastalaltă :

Cătră cinstita Isprăvnicie a ținutului Sucevei

Căminarul *Ioniță Grigoriu*

Prin adresul cinstitei Isprăvniciei am văzut răspunsul ce a dat Dumnealui Aga Alecu Botez, asupra țigancei ce au luat dela mine, cu înșelătorie, de trei ani și jumătate, că nu s'ar cunoaște dator a plăti slujba ei, pentru că ar fi dat altă țigancă în loc, de m'au slujit, de care eu răspund că apărarea Dumisale la aceasta este numai ca să înmulțească peripisca, și să se folosească Dumnealui cu slujba țigancei mele iarăși pe o somă de ani, că lasă fondosul în tăcere, ca cum ar fi dat țiganca, și se apără numai pentru slujbă, și nu știu ce să fac și cum să mă mai jăluesc Isprăvniciei, spre a mă despăgubi și a scăpa de această persoană. Eu am priimit cu adevărat un adres a Isprăvniciei din 1 a trecutei luni, după răspunsul Dumisale Agăi, că voind a curma tot felul de peripiscă, s'au sânguit de au găsit la Dumneei Spătăreasa Zoița Gane, iară în ființă n'am văzut-o, ba încă și țiganul meu în trei rânduri a fost pe acolo, și Dumneei Spătăreasa au dat răspuns că nu voește a rămâne înșălată ca mine, cu care răspuns mergând însuș țiganul la Dumnealui Aga și arătându-i, au răcnit la dânsul și s'au bolnăvit de spaimă, și încă aud că zice prin toate casele, și cătră însuș ginerile meu,

că mi-ar fi dat țigancă și nu mi-a plăcut; la această arătare a Dumisale știu atâta, că mi-au dat o țigancă dela Dumneei Spătăreasa Anița Mavriki, și că dela 31 a trecutei luni ghenari, și peste o săptămână mi-au luat-o Dumneei Spătăreasa din ogradă, pentru că n'a fost siguripsită nici plătită. Mai știu pentru al doilea țigancă ce mi-a făgăduit că-mi va da dela Preutești, și întâlnindu-mă cu dumnealui Neculai Beldiceanu l-am și poftit întru aceasta, și mi-au hotărît că dacă îi va da altă țigancă nu pricinuește, și nu i-au mai dat pără astăzi, și mă rog să mă puie la cale Isprăvnicia, că nu mai pot aștepta. Iară pentru cuvântul despăgubirei mele de slujba țigancei, iară sunt neadevurate, arătările Dumisale, după trecere de un an și mai bine mi-au adus o dabuliță de țigancă de zece ani, cu mâinile fripte și oloagă, rugându-mă să primesc, că îndată îmi va da alta, și n'au mai dat până la schimbul cu Dumneei Spătăreasa Mavriki, când mi-au luat-o din casă, și la cuvântul acesta ca să dovedesc neadevărat aceea ce arată Dumnealui, mă rog să se aducă înaintea Isprăvnicieii ca să se vadă și țigancă mea și aceea ce zice că m'au slujit, și se va vedea că acea țigănușă n'au fost vrednică să fie slugă la țigancă mea, rugându-mă să am și răspuns de lucrare.

+ + +

După cum se vede, căminarul era om abraș, dar nu mai puțin hain era Aga. Dușmănia dintre dânșii cine știe cum s'ar fi isprăvit, dar a voit Dumnezeu și l-a strâns la sânul pe Căminar, ca să nu mai fie zurbavă între oameni, și încă pentru o țigancă nevrednică precum a fost acea roabă, Bianda. Amintirea-i însă nu s'a putut șterge, ci doar de aceea sunt lasate pe lume jalbele.

ARTUR GOROVEI

CANDELA DE STRAJĂ

Călător trudit de pribegie,
Mă întorc acasă, prăfuit de drum :
Pe cărarea ta, copilărie,
Pe cărarea viselor de scrum...

Te privesc din zări, căsuță albă,
Cățărată 'n soare, pe colină :
Sub cerdac și-agață curpenii în salbă
Vița, ce-mi zâmbește, floare de lumină.

Tu, căsuță veche, cu surâs pe buze,
Mă primești la umbra strășeniei de țară :
Porți în plete sure nopțile de spuze
Și 'n ochi de ferestre, — cer de primăvară.

Pe covorul crud, prin ierbile tăcerii,
Vom pași încet visând cu luna,
Și-om culege 'n negrul oboroc al serii,
Florile de stele, — una câte una.

Și cuprinși de liniște și vrajă,
Vom privi tăcuți în nopțile albastre:
Ochiul de Luceafăr — candelă de strajă,
Licărind din cer, la poarta casei noastre.

PLUGAR BASARABEAN

Plugul se propti la capătul ogorului,
Boii trudnic suflă, desjugați din juguri:
Pe luciul fierului, pe fața sămănătorului,
Amurgul și-aprinde bujorii de ruguri...

Omul sfârși pământeasca lui trudă,
Revărsând în brazde, grăunte cu grăunte,
Și stropindu-i glia, reavănă și crudă,
Boabe, ca de rouă, îi cad de pe frunte...

Sărutând pământul, își făcu o cruce,
„Doamne, de-acum Cerul, să-și reverse harul”.
Și 'ndemnând plăvanii, pe drum se tot duce...
In tăcerea serii, lung scârțâie carul...

„Doamne, din ogorul, plin cu grâu de stele
Luminează-i tainic înserata cale,
Dăruiește-o rază, milă muncii grele,
Un bob din lumina veșniciei Tale“!

Scârție trist carul, când trece prin țarne,
Și nimeni nu vede, pe drum făr' de lună,
Că boii lui poartă — luceferi în coarne,
Iar pe frunte — raze, îi aprind cunună...

ION BUZDUGAN

PĂȚANIA LUI VASILICĂ

Dascalul Vasile era știut ca om sucit. În viață avea două măsuri, — una pentru dânsul și alta pentru semenii lui.

De pildă, își cultiva via numai pentru sufletele lui și îi consuma roadele într'un chip cu totul original. Nu mânca nicio dată strugurii, bobiță cu bobiță, ca altă lume, ci îi vâra în întregime în gură, mustul nu-l bea cu paharul ci dintr'un căuș, iar vinul dintr'un cofăel, pe care-l avea întotdeauna la îndemână.

Toate le făcea așa fel, de parcă s'ar fi pogorit diavolul într'însul, cum altă dată se întruchipase în Dionysios sau în atâția alții din oastea lui.

Când însă nu mai era vorba de el, atunci dascalul își schimba firea. Nu lăsa pe nimeni să se atingă de roadele viei ca și cum ar fi fost cele ale Paradisului, din pricina cărora s'a prăbușit omul din ceruri preschimbându-se în viermele ticălos de astăzi.

Nu lăsa dascalul nici păsările văzduhului să se apropie de gorgoazele lui, d'apoi încă cuvântătoarele pe două picioare! De aceea, ducea luptă grea, pe viață și pe moarte, cu plodurile vecinilor care, nesinchisindu-se de mistica dascalului făceau adevărate pustiiri prin pomăt și tufele de vie.

Hăituiala nu pregeta nici ziua, nici noaptea. Ea dădea loc la fel de fel de întâmplări povestite cu mult tâlc de însuși das-

calul. De una în deosebi îi plăcea să-și amintească. O povestea așezat, pe îndelete:

— Era unde-i mărul dinspre Beghea... În gard s'o fost făcut o bortă și prin ea am dat de unul... Azi așa, mâni așa... Dă Dumnezeu o bură de ploaie. Iau pușca și mă duc la vie.

Pușca era un fel de a se exprima a lui, întrucât nimeni nu l-a văzut vreodată cu pușcă.

— M'am pus la pândă subt un butuc și aștept. Cât oi fi stat, nu știu... Numai ce aud deodată cânele mârri... și gardul pârri... cânele mârri... și gardul pârri... Mări, ce să fie?!... Ridic capul... Când colo... Vasilică, băietul lui Beghea... Hă-tui!...

Urma urătura prea bine cunoscută și ades întrebuințată în lumea românească.

— Unde a fost chip să pun mâna pe el!... Mă duc la tat'so acasă, că era om de treabă și cinstit.

Măi Constantine ai să-ți pui mâinile 'n cap când ai s'auzi.

Descopăr în gard o bortă și m'am pus la pândă temeinică... Azi așa, mâni așa, gardul pârri... cânele mârri. Mări, ce să fie!... Până 'ntr'o zi, descopăr făptașul... Cine crezi că era hoțul? fecioru-to, Vasilică!

— Cum se poate, domnu dascal!... Ei, păi dacă nu ți-o plăcea, să nu-mi spui pe nume!

Vasilică, care aflate de vizita lui moșu dascalu acasă, credea că e mai acătării, pentru pielea lui, să nu se apropie prea mult de casă.

Cum însă Constantin nu vroia să rămână de rușine față de domnul dascal, își striga feciorul cât îl ținea gura:

— „Măi Vasilică, vină de-mi dă o mână de ajutor la treabă. Ia înhamă-te tu cu funia, ca să vedem cât o să cioplăm aria“.

Vasilică, văzând pe tatăl lui cu sapa în mână și socotind primejdia trecută, s'a lasat legat cu funia de mijloc și a prins să întindă funia în jurul parului din arie.

Vă închipuiți restul. El făcea un mânej unic în viața lui. N'a fost nevoie ca tatăl lui să-l mai invite personal pe domnul dascal la fața locului, fiindcă sbieretele lui Vasilică se auzeau în toată mahalaua.

După ce Constantin s'a săturat de bătut, i-a trecut rândul domnului dascal.

— „Acu domnule dascal, dă-i și dumneata“.

Domnul dascal, care nu mai avusese astfel de ocazie în viaţă, faţă de Vasilică, s'a descins de curea şi a început-o încet, încet, ca după o aşteptare de ani de zile.

— „Mai furi mere, Vasilică“ ? jap.

„Mai furi pere, Vasilică“ ? jap.

„Mai furi poamă, Vasilică“ ? jap, jap şi iar jap, pentru toţi copacii şi butucii la care greşise Vasilică.

GH. TUDORANU

CETATEA ALBĂ

Oraşul, obosit de veacuri,
Adună casele în noapte,
S'asculte cum răsar din lacuri,
Duioase destrămări de şoapte.

Sub cer, ca de livezi, Cetatea
Îşi toarce firul de poveste,
Din caer ce singurătatea
În timp l-a aşezat pe creste.

Ies pârcălabi pe la crenele
S'arunce paloş din privire,
În stufăriş de vremuri grele
Trezind o rugă de psaltire.

Limanul doarme, ca odihna,
Sub privegheri de ziduri roșii.
Din înălțimi coboară tihna,
Să 'nvăluie 'n adânc strămoșii.

Târziu începe să 'nflorească
În depărtări luna pe mal
Ca o pecetie domnească,
Pe un hrisov voevodal.

D. IOV

SIMBOLUL RELIGIOS EGEEAN DE PE FIGURINA PLASTICĂ NEO-ENEOLITICĂ DELA CASIMCEA (DOBROGEA)

În *Scythia minor*, Dobrogea românească, într'un *tumulus* din satul C a s i m c e a, jud. Tulcea, cuprinzând un mormânt de înhumare cu scheletul pudrat cu ocră roșu, s'a găsit o figurină zoomorfă de piatră (fig. 1)¹. Această *protomé*, reprezentând capul unui animal, poartă pe frunte un ornament în relief: „*Autour des yeux courent trois lignes en relief, réunies sur le museau par deux autres traits. Entre ces groupes de trois lignes se trouve un autre trait en relief*“ (fig. 1)².

Acest ornament, de forma literei U cu o bară la mijloc, reprezintă un simbol religios bine cunoscut în lumea mării Egee și a cărui prezență pe figurina dobrogeană nu este fără niciun rost, atât ca valoare spirituală, care trebuie căutată în semnificația pe care o are acest simbol în lumea egeo-orientală, cât și prin apariția lui pe un obiect din lumea eurasiatică.

În *civilizația minoică*, înflorită în epoca bronzului, în mileniul al II-lea a. Chr., pe insula Creta, și în *civilizația mikeniană* din Grecia continentală, paralelă și influențată de cultura

1. D. Popescu, *La tombe à ocre de Casimcea (Dobrogea)*, în *Dacia*, VII-VIII, 1937—1940, pp. 85—91.

2. Idem, p. 87.

cretană, monumentele arheologice de toate categoriile, arhitectură, plastică, pictură, ne arată rolul important, pe care-l joacă acest simbol în religia, arta și industria creto-miceniană¹. O bractee de aur decupată, găsită în mormintele Acropolei dela Mice ne, reprezintă un cap de taur purtând între coarne securea dublă, cu două tășuri paralele la ambele capete, *labrys* sau *bi-pennis*². Acelaș motiv ornamental apare pe un vas micenian din insula Cipru: dar, între două capete de taur cu securea între coarne, apare aici și un motiv alcătuit dintr'un semn în forma literei U cu o secure dublă la mijloc. Vasul micenian din Cipru ne documentează astfel semnificația acestui motiv artistic: el reprezintă *coarnele taurului cu securea dublă la mijloc* (fig. 2)³.

E un procedeu universal de gândire primitivă, *pars pro toto*⁴: întocmai cum în riturile funerare în locul vaselor întregi se pot pune simbolic în mormânt numai cioburi fărâmate⁵, tot așa aici capul de taur este redus la partea esențială, care-l definește, a coarnelor⁶. Deși arta minoică este o artă naturalistă, plină de viață și mișcare, comparabilă cu arta actuală japoneză⁷, una din tendințele ei este această schematizare⁸, documentată elocvent, în ceea ce privește geneza motivului coarnelor de taur cu securea la mijloc, de vasul micenian din Cipru. Și într'adevăr, în capela palatului din Cnossos pe o dublă banchetă servind de altar⁹, s'au găsit două perechi de coarne sacre plastice, în care se putea fixa câte o secure dublă prin înfingerea cozi¹⁰.

Valoarea religioasă a acestui simbol stă în rolul, pe care-l joacă în religia creto-miceniană cultul taurului sfânt și al securii duble, atribute ale Zeului suprem antropomorf¹¹. Dacă asocierea

1. G. Glotz, *La civilisation égéenne*, în *Évolution de l'humanité*, vol. 9, Paris 1923, pp. 263—346. R. Dussaud, *Les civilisations préhelléniques dans le bassin de la mer Égée*², Paris 1914, pp. 327—413.

2. R. Dussaud, *op. cit.*, p. 339, fig. 246.

3. Idem, p. 338, fig. 245.

4. G. Glotz, *op. cit.*, p. 266.

5. G. Goury, *L'homme des cités lacustres*, II, Paris 1932, pp. 534-5.

6. R. Dussaud, *op. cit.*, p. 339. G. Glotz, *op. cit.*, p. 270.

7. G. Rodenwaldt, *Die Kunst der Antike (Hellas und Rom)*, în *Propyläen-Kunstgeschichte*, III, Berlin 1927, p. 13.

8. R. Dussaud, *op. cit.*, pp. 339 și 353.

9. Idem, p. 354.

10. Idem, pp. 333—4, fig. 239. G. Glotz, *op. cit.*, pp. 269—70.

11. R. Dussaud, *op. cit.*, pp. 338 și 345. G. Glotz, *op. cit.*, pp. 271 și 291-2.

acestor două elemente este o idee dominantă în religia cretană¹, atât capul taurului, reprezentat în întregime sau redus la coarne, cât și securea dublă apar reprezentate și disociate, pe monumente sculpturale, picturale sau arhitectonice, ca în capela *in situ* din palatul dela Cnossos, pe fresca din acelaș palat, pe vasele pictate dela Gurnia și Haghia Triada, pe *piatra* inelului dela Micene².

Aceste două elemente religioase, frecvente în perioada miceniană, apar pe monumentele de artă, sau sunt fabricate de industria cretană, în ambele perioade ale palatelor minoice, din M. M. I (2100—1900 a. Chr.) până în M. R. III (1400—1200)³, și chiar din M. A. II (2800—2400) se îngropau în morminte securi duble de cupru votive, iar perioada subneolitică simboliza taurul sfânt prin coarnele de consacrare⁴, deci dealungul întregii epoci a bronzului cretan (3000—1000).

Monumentele arheologice creto-miceniene ne arată coarnele sacre asociate și cu alte elemente în afară de securea dublă⁵. O bractee de aur din mormintele dela Micene reprezintă, decupată, o *capelă* cu coarne de consacrare purtând în mijloc o coloană, la fel ca pe fresca „coloanelor cu securi duble” din palatul dela Cnossos, unde coarnele de consacrare sunt așezate în fața coloanelor sau între ele⁶. O gemă miceniană dela Vaphio ne arată două *genii* de o parte și de alta a unui arbore sacru, așezat într'un vas cu gura largă și având la bază, pe altar, o pereche de coarne de consacrare⁷.

Datorită aceluiaș procedeu de schematizare, coloana izolată reprezintă palatul, a cărui construcție necesită anumite rituri de consacrare, iar ramurile așezate într'un vas rezumă arborele sacru din timpul ceremoniilor religioase⁸. Prezența coarnelor sacre, ca și a securii duble, pe aceste monumente, arată va-

1. G. Glotz, *op. cit.*, p. 270.

2. R. Dussaud, *op. cit.*, pp. 338—341, fig. 239, 242-3, 247-8 și 287.

3. Idem, p. 343.

4. G. Glotz, *op. cit.*, pp. 268 și 292.

5. R. Dussaud, *op. cit.*, p. 343. G. Glotz, *op. cit.*, pp. 269-70.

6. R. Dussaud, *op. cit.*, p. 336, fig. 242—44.

7. Idem, p. 346, fig. 251.

8. R. Dussaud, *op. cit.*, pp. 351 și 353. G. Glotz, *op. cit.*, p. 266.

loarea religioasă a acestui simbol: *el consacră obiectele cu care este asociat*¹.

Capul taurului prezintă uneori o rozetă pe frunte sau între coarne, care reprezintă discul soarelui².

Origina acestui simbol este Egeea sau Orientul? Dacă geneza religiilor în Mediterana răsăriteană, în Asia mică și în Mesopotamia poate fi poligenetică³, în sensul unei dezvoltări independente în fiecare regiune, simbolica lor este însă unitară⁴, principiile generice fiind identice și traduse prin aceleași simboluri, din Egeea până în Mesopotamia.

Cultul securii apare în tot Orientul. Către a. 3700 a. Chr. Naram-Sin din Agadé poartă o secure perforată, dar nu de tipul bipenei, ci o secure de luptă, o *hache d'armes*⁵, iar zeul Hadad-Rammân în Mesopotamia are ca emblemă tot securea simplă⁶.

Numai în basinul Mediteranei răsăritene cultul securii este închinat de predilecție tipului de secure dublă⁷. În Asia mică cultul securii duble se menține cu o deosebită persistență până în epoca clasică, cu deosebire în Caria, unde sanctuarul lui Zeus Labrandeus păstrează însuși numele, lidian, al securii duble, *labrys*⁸. Iar cele mai vechi monumente ale Asiei mici hitite, reprezentând acest simbol,—reliefurile hitite dela Iasilikaya lângă Boghaz-Kioi, unde apar coarnele sacre cu securea dublă, dar de o formă deosebită de reprezentările cretane; și pecetea cu patru fețe, de tradiție hitită, purtând pe trei fețe emblema securii duble, asemănătoare cu securea dublă cu panglica sacră înodată, figurată în Creta pe vasele dela Gurnia și Haghia

1. R. Dussaud, *op. cit.*, p. 343. A. J. Reinach, în *Revue de l'hist. des relig.*, 1909, II, pp. 243-4. Idem, în *Dict. des antiq. grec. et rom.*, s. v. *Securis*, p. 1169.

2. R. Dussaud, *op. cit.*, fig. 34. M. Hoernes, *Urgeschichte der bild. Kunst in Europa*², Wien 1915, p. 385. A. J. Reinach, în *Dict. des antiq.*, s. v. *Securis*, pp. 1168-69. J. Déchelette, *Manuel*, II, 1, p. 470.

3. G. Glotz, *op. cit.*, pp. 263-4 și 272.

4. G. Contenau, *Manuel d'archéol. orientale*, I, Paris 1927, p. 304.

5. A. J. Reinach, în *Dict. des antiq.*, s. v. *Securis*, p. 1167 n. 13.

6. G. Glotz, *op. cit.*, p. 272.

7. A. J. Reinech, în *Dict. des Antiq.*, s. v. *Securis*, p. 1168.

8. R. Dussaud, *op. cit.*, pp. 343-4. G. Glotz, *op. cit.*, p. 272. A. J. Reinach, în *Dict. des antiq.*, s. v. *Securis*, p. 1169.

*Triada*¹,—nu sunt anterioare M. R. III (1400—1200)². În *Siria* securea dublă este întâlnită pe la a. 1300 a. Chr.³. În *Egeea*, ea apare însă din M. A. Schematizarea acestui simbol este documentată pe un monument din *Egeea*.

Motivul *coarnelor de consacrare cu labrys la mijloc* reprezintă un simbol religios *egeean*.

Motivul simbolic al coarnelor de consacrare cu labrys la mijloc, așa cum este reliefat pe figurina dela *Casimcea*, nu este o apariție singulară în regiunile noastre.

Dacă cultul animalelor cornute, bovidee și ovidee, este răspândit în toată Europa, ca și la noi, începând din epoca neolitică, putem urmări totuși elementele acestui cult proprii religiei creto-miceniene, în răspândirea lor din lumea egeeană în Europa și Dacia.

Statuete de bovidee de tipul celor din *Egeea*, prin coarnele lor lungi și subțiri, au fost găsite în Franța; reprezentări plastice, „croissants“, ale coarnelor de consacrare au fost descoperite în palafitele Elveției aparținând sfârșitului epocii de bronz; un altar purtând deasupra coarnele sacre, descoperit în *Almeria* în Spania și aparținând începutului epocii de bronz; coarnele descoperite în stațiunile eneolitice din *Sicilia*, toate indicând răspândirea acestui cult din *Egeea* în Europa occidentală pe calea mării⁴. Numai plachetele votive de plumb descoperite în *Baleare* reprezintă, una singură, coarnele de taur cu un apendice median, deci motivul schematic al coarnelor sacre cu labrys la mijloc, în același mediu arheologic timpuriu eneolitic și în aceeași formă, numai pedunculul securii, întocmai ca pe figurina dela *Casimcea*⁵.

În regiunile noastre, diversele elemente ale religiei egeene apar deasemenea din epoca eneolitică și persistă până în epoca

1. G. Perrot și Ch. Chipiez, *Hist. de l'art dans l'antiq.*, IV, p. 636, fig. 313 și p. 772, fig. 384. R. Dussaud, *op. cit.*, pp. 339-40, fig. 247-8.

2. R. Dussaud, *op. cit.*, p. 345.

3. A. J. Reinach, în *Dict. des antiq.*, s. v. *Securis*, p. 1167 n. 13.

4. J. Déchelette, *Manuel*, II, 1, pp. 470—79.

5. Idem, p. 476.

ferului, când desigur ele nu mai păstrează nicio semnificație religioasă curentă, pe monumentele pe care sunt figurate.

Dacă în Europa occidentală securea dublă egeeană lipsește și tot securii simple i se dedică cultul¹, în S Rusiei securile duble de tip *labrys* din tezaurul dela Kozorézovo pe Ingul și dela Chtetkovo pe Bug aparțin epocii miceniene târzii² și sunt evident obiecte de cult, — căci trei securi la Chtetkovo n'au fost șlefuite după turnare, — deci o influență egeeană. O secure de tip «grecesc» din Ungaria, aparent de cupru, seamănă tipologic cu securea dublă votivă dintre coarnele capului de taur reprodus de bractea de aur dela Micene³.

Figurinele de cupru, înfățișând doi tauri înjugați, din depozitul dela Bythin în Posen sunt de afinitate egeeană și aparțin epocii eneolitice nordice⁴. În legătură cu calea chihlimbarului dela Adriatica la Baltica se explică și figurina de taur dela Löcknitz în Pomerania, din epoca de bronz⁵. O figurină de argint placată cu aur, reprezentând un cap de taur cu rozetă pe frunte, descoperită în Oltenia și aparținând col. Severeanu la București, amintește capul de taur dela Micene cu rozeta pe frunte și *labrys*ul între coarne⁶. Capul de taur este reprodus de o placă de os decupată găsită în Galiția și de o figurină de lut ars din Boemia, ambele aparținând epocii eneolitice⁷. Reprezentanții analoage din Caucaz indică și origina lor orientală, direct din Mesopotamia și Asia Mică⁸.

Coarnele de consacrare de tip lacustru apar în stațiunea neo-eneolitică dela Lengyel în Ungaria⁹. În ostrovul dela Căs-

1. J. Déchelette, *Manuel*, II, 1, p. 480.

2. M. A. Tallgren, *La Pontide préscythique après l'introd. des métaux*. Extr. din: *ES A*, II, Helsinki 1926, pp. 162—164, fig. 95 și 97.

3. O. Montelius, *Die Chronologie der ältesten Bronzezeit in N. Deutschland und Skand.* Extr. din; *Archiv für Anthrop.*, 25-26, Braunschweig 1900, p. 19, fig. 44 și 47.

4. J. Déchelette, *Manuel*, II, 1, p. 471. O Montelius, *op. cit.*, pp. 8-9, fig. 3.

5. H. Kühn, *Die vorgeschichtl. Kunst Deutschlands*, Berlin 1935, p. 92, Abb. 316, 1-2.

6. Ecăt. Dunăreanu-Vulpe, *Considérations sur certaines formes caractérisant l'âge du bronze de l'Europe sud-orientale*, în *Mélanges de l'Ecole roumaine en France*, 1929, II, pp. 560-561.

7. Idem, *ibidem*.

8. Id., *ibid.*—H. Kühn, *op. cit.*, p. 91-92, Abb. 317.

9. J. Déchelette, *Manuel*, II, 1, p. 477.

cioarele lângă Oltenița, stațiune arheologică cu civilizație de tip Gumelnița și de epocă eneolitică, s'au găsit în ambele straturi ale așezării șase exemplare de coarne de consacrare asemănătoare cu cele dela Lengyel, contemporane, și cu acele din palafitele elvețiene, dela sfârșitul epocii de bronz¹.

Dacă în Occident Déchelette citează o singură dată apariția motivului compus al coarnelor sacre cu labrys, pe placa votivă din Baleare, apariția acestui simbol în regiunile noastre este mai frecventă. El apare în ornamentația ceramică funerară din *câmpurile cu urne* din Oltenia dela sfârșitul epocii de bronz², figurat geometric, coarnele răsucite în spirală și cu labrysul la mijloc redat printr'o linie de puncte, — la fel ca pe placa ovală de aur dela Voiniți în Bulgaria în epoca ferului³, după un procedeu de ornamentare întrebuițat în Egeea, de ex. pe vasul micenian din necropola dela Cozzo Pantano (Siracusa)⁴.

Răspândirea simbolurilor religioase din Egeea în Dacia în epoca eneolitică apare astfel frecventă. Ea este rezultatul unei difuziuni aproape spontane între două regiuni cu un fond comun religios⁵, care o înlesnește: alături de plastica zoomorfă indigenă a cultului local închinat cornutelor, se deosebesc totuși elementele asemănătoare dar de influență egeeană, în formele proprii sub care ele se manifestă în lumea egeeană.

La Casimcea, capul de animal poartă pe frunte acest motiv simbolic în relief (fig. 1).

Simbol și podoabă în același timp, dând obiectului o valoare spirițuată și luând asupra-și o funcție ornamentală, motivul reprezintă o singură dată securea la mijloc, verticală, pe frunte, reproduce încă odată perechea de coarne la exteriorul *coarnelor cu labrys* și apoi, în jurul ochilor, întreește aripile coarnelor sacre, sub forma unei grupe de trei vârci în relief. Grupa triplă se urcă paralel pe marginile frunții, înconjură ochii pe deasupra,

1. Gh. Ștefan, *Les fouilles de Căscioarele*, în *Dacia*, II, 1925, pp. 187-188, fig. 40.

2. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, Craiova 1939, fig. 135.

3. R. Vulpe, *L'âge du fer dans les régions thraces de la Péninsule Balkanique*, în *Mélanges de l'École roum. en France*, 1929, II, pp. 401-402, pl. III, 2.

4. R. Dussaud, *op. cit.*, fig. 211.

5. I. Andrieșescu, *Artele în timpurile preistorice la noi*. Extr. din: *Artă și tehnică grafică*, Nr. 4-5, 1938-1939, pp. 15-16.

A. Nițu: *Simbolul religios egeean de pe figurina dela Casimcea.*

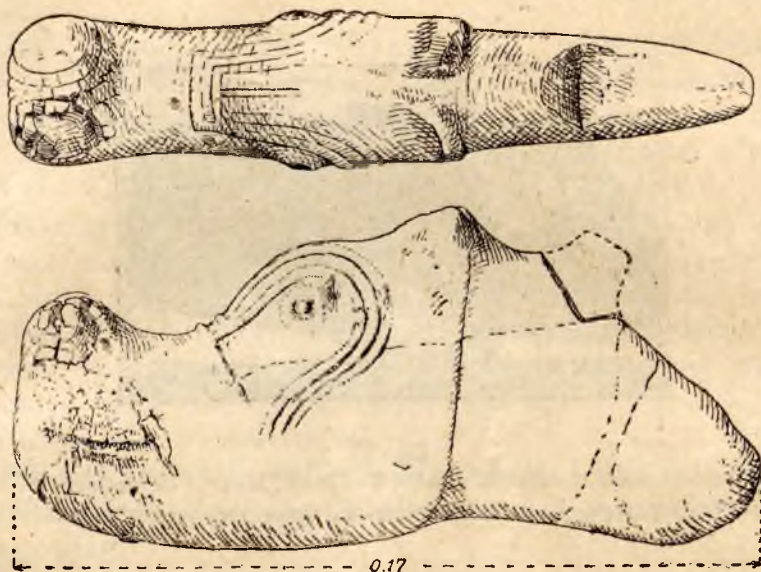

Fig. 1.

Figurina plastică dela Casimcea-Tulcea. Calcar. Muzeul de antichități din București. 2 : 3 (D. Popescu, *La Tombe à ocre de Casimcea*, in *Dacia*, VII-VIII, fig. 3).

Fig. 2.

Pictură de pe vasul micenian din Cipru, cu motivul coarnelor sacre cu labrys la mijloc. 1 : 2 (R. Dussaud, *Les civilisations préhelléniques*, fig. 245).

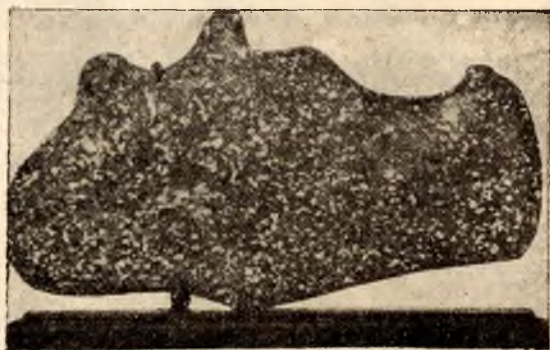

Fig. 3.

Figurina plastică dela Sălcuța-Dolj. Diorit. Muzeul de antichități din București, 1 : 2 (I. Andrieșescu, *Artele preistorice*, fig. 5).

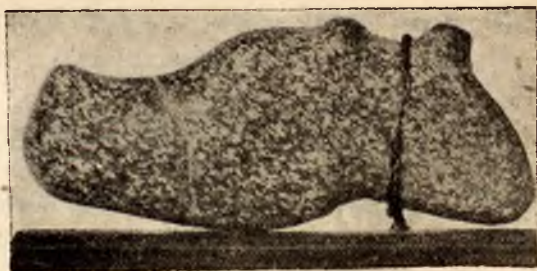

Fig. 4.

Figurina plastică dela Fedeleşeni-Roman. Diorit. Muzeul de antichități din București. 1 : 2 (Idem, fig. 6).

pentru a forma sprâncenile, și apoi coboară mult în jos în jurul ochilor, iar capetele se depărtează ușor în afară, ca și cum ar voi să înconjure în întregime botul animalului, dar se pierd imediat.

Figurina analoagă dela Sălcuța (fig. 3) prezintă deosemena în jurul botului, plecând dela frunte și întreruptă pe fața lui inferioară, o panglică formată din trei linii incizate, ondulate și paralele, ca un fel de ham¹. Tehnica în relief a podobei sau a detaliilor apropie figurina dela Casimcea de cea dela Fedeleșeni (fig. 4), ca și modelarea formelor mai rotunde².

Dacă elementele izolate din simbolica egeeană apar la noi încă din eneolitic și, dealungul epocii de bronz, ele persistă până în epoca ferului, *motivul compozit al coarnelor de consacrare cu labrys la mijloc, de pe fruntea figurinei dela Casimcea*, — venit din Egeea, după cum arată origina lui și marea răspândire a elementelor de cult egeene la noi, — *reprezintă cea mai veche apariție a acestui simbol*, în forma lui documentată schematic-geometrică, din regiunile carpato-dunărene și chiar sudice.

+ + +

Prezența simbolului religios pe capul de animal dela Casimcea conferă acestui obiect o valoare *de consacrare*. În această simbioză spirituală rezidă și explicarea figurinei și a categoriei arheologice din care face parte.

În adevăr, dacă figurina dela Casimcea este singura, care poartă acest motiv simbolic, ea nu este o apariție singulară în regiunile noastre. Alte figurine analoage au fost descoperite în diversele mediuri de civilizație din cuprinsul Daciei, la Sălcuța în Oltenia, la Fedeleșeni în Moldova, la Palade în Muntenia și la Herman sau Käsberg în Transilvania.

Dacă figurina dela Käsberg³ pare a reprezenta un animal

1. Andrieșescu, *Des survivances paléolithiques dans le milieu néolithique de la Dacie*. Extr. din: *Bull. de la sect. hist. de l'Acad. Roum.*, XV, 1929, p. 3.

2. Idem, p. 5. D. Popescu, *op. cit.*, p. 89.

3. Vl. Dumitrescu, *Les figurines en pierre trouvées à Sălcuța et à Fedeleșeni (Roumanie) et le commerce entre l'Égypte et le Bas-Danube pendant la période énéolithique*. Extr. din: *Istros*, I, 1934, fasc. II, p. 7. I. Nestor, *Der Stand der Vorgeschichtsforschung in Rumänien*. Extr. din: *22. Bericht der röm.-german. Kommission*, 1933, p. 45.

deosebit în specie de celelalte figurine și dacă capul dela Casimcea¹ este cea mai perfectă realizare plastică față de figurinele dela Sălcuța, mai schematică, plată², și dela Fedeleșeni, mai realistă, în forme rotunde³, — toate aceste figurine plastice sunt cu totul analoage în ceea ce privește stilul lor, aspectul general și detaliile modelării.

Aproape de aceeaș mărime: 131 mm lungime Sălcuța, 123 mm Fedeleșeni, 170 mm Casimcea, linia superioară a profilului modelează patru serii de proeminențe: nările, orbitale și urechile, iar în dosul acestora o altă proeminență separată de urechi printr'o linie adâncită ca o șea; linia inferioară a conturului separă net, în dreptul urechilor, limita maxilarului de gâtul mai subțire, care termină piesa. Această modelare este comună și identică, chiar pentru figurina deosebită dela Käsberg. Ornamentarea figurinelor comportă elemente și tehnică comune. Aceste figurine reprezintă protome zoomorfe ale unui animal, ale cărui specie și origină rămân de determinat.

În regiunea gâtului, cuprinsă în șeaua din dosul urechilor, pe ambele fețe ale figurinelor dela Sălcuța și Fedeleșeni se observă urme de rosături ale unor ligaturi, care se opreau și se fixau cu ajutorul proeminenței posterioare, care a existat și pe figurina dela Casimcea, în locul unde aceasta prezintă un fragment rupt, după cum există și pe figurina deosebită dela Herman. Protomele acestea se fixau deci la o coadă⁴. Ele au fost găsite peste tot în locuințe⁵, cea dela Fedeleșeni în locuința unui șef⁶, cea dela Casimcea într'un tumul, care poate ascunde astfel un mormânt regesc.

Legate deci în vârful unei cozi și purtând un simbol religios de consacrare, după cum arată exemplarul dela Casimcea, protomele acestea reprezintă un sceptru de șef de grup etnic sau o

1. D. Popescu, *op. cit.*, p. 89.

2. I. Andrieșescu, *Des survivances*, pp. 2, 5 și 6. Idem, *Artele preistorice*, pp. 10-11.

3. Idem. *ibidem*.

4. I. Andrieșescu, *Des survivances*, pp. 2 și 5. Idem, *Artele în timpurile preistorice*, pp. 10—11. I. Nestor, *op. cit.*, p. 45. VI. Dumitrescu, *Les figurines*, p. 7. D. Popescu, *op. cit.*, p. 87.

5. D. Berciu, *op. cit.*, p. 62.

6. I. Nestor, *op. cit.*, p. 45.

emblemă națională *protectoare* a grupului local ¹, conferind șefului demnitatea regească și caracterul sacru al acestei demnități ², întocmai cum simbolica religioasă egeeană conferea acest caracter palatului și regalității minoice.

Mediurile arheologice în care au fost descoperite, arată contemporaneitatea figurinelor și generalitatea circulației lor spirituale.

Sălcuța în Oltenia, fie că formează o civilizație proprie ³, sau mai degrabă aparține civilizației de tip Gumelnița A ⁴, cunoaște apariția metalului, cupru și bronz ⁵. Palade în Muntenia intră tot în grupa Gumelnița ⁶. Fedeleșeni în Moldova aparține civilizației de tip Cucuteni cu ceramică pictată de stil A ⁷, care cunoaște, chiar la Fedeleșeni, unelte de cupru ⁸. Casimcea în Dobrogea, într'un mormânt tumular cu ocru, se leagă prin restul inventarului de mormintele cu ocru din S Rusiei ⁹, de care se apropie și mormintele tumulare tot cu ocru săpate lângă Constantza ¹⁰, considerate de tradiție paleolitică, dar de influență mediteraneeană peste S Rusiei ¹¹. În Rusia meridională mormintele din stepe și antestepe, tumuli cu scheletul chircit și pictat cu roșu, datează din epoca de cupru ¹².

Civilizații cu profunde rădăcini neolitice, cu tehnică în piatră, silex și os, cunoscând deasemenea apariția metalului sub forma uneltelor de cupru, ele aparțin *epocii neo-eneolitice* carpato-balcanice (Cf. *infra* p. 316) ¹³.

1. I. Andrieșescu, *Des survivances*, p. 6. Idem, *Artele preistorice*, pp. 10—11. VI. Dumitrescu, *Les figurines*, p. 12. D. Popescu, *op. cit.*, p. 87.
2. D. Berciu, *op. cit.*, p. 63.
3. Idem, pp. 49—72.
4. I. Nestor, *op. cit.*, p. 45. VI. Dumitrescu, *Les figurines*, pp. 6 și 13.
5. I. Andrieșescu, *Des survivances*, p. 1. D. Berciu, *op. cit.*, pp. 69—70.
6. D. Berciu, *op. cit.*, p. 62.
7. I. Andrieșescu, *Des survivances*, p. 4. I. Nestor, *op. cit.*, p. 45.
8. VI. Dumitrescu, *Les figurines*, p. 12.
9. D. Popescu, *op. cit.*, p. 91.
10. C. Schuchhardt și P. Traeger, *Ausgrabung zweier Tumuli bei Constantza*, în *Prähist. Zeitschr.*, X, 1918, pp. 150—55.
11. Idem, p. 155.
12. M. A. Tallgren, *op. cit.*, p. 25.
13. VI. Dumitrescu, *La cronologia della ceramica dipinta dell'Europa orientale*, în *Ephemeris Dacoromana*, IV, 1930, pp. 256—308. Idem, *Les figurines*, p. 12. D. Popescu, *op. cit.*, p. 91.

Grupa de figurine eneolitice ale Daciei aparţine cadrului de timp, pe care staţiunile dela Fedeleşeni, Ariuşd (de care ţine figurina dela Käsberg) şi Sălcuţa îl ocupă în cuprinsul fazei Cucuteni A şi Gumelniţa A. Cronologia pozitivă a fazei Cucuteni A este cuprinsă între a. 2700—2100 a. Chr.¹ Staţiunea Ariuşd, ca şi Fedeleşeni, având elemente din faza Cucuteni B, data lor ultimă trece în faza următoare, coborîndu-se până la a. 2000². *Epoca figurinelor eneolitice din Dacia se plasează la sfârşitul fazei Cucuteni A şi cronologia ei absolută se cuprinde între a. 2200—2000 a. Chr.*³.

Vasul micenian din Cipru (Cf. *supra* p. 303), care documentează pentru Egeea geneza motivului simbolic schematic al coarnelor sacre cu *labrys*, se datează prin expresia lui Dussaud în M. R. III (1400—1200), epoca *koiné* miceniană, de expansiune a civilizaţiei miceniene în tot basînul Mediteranei orientale. Pentru aceeaş perioadă M. R. III, simbolul apare în aceeaş formă schematic-geometrică adecvată unui rol decorativ, pe un crater cu piciorul larg micenian din Rodos⁴. Deci cu mult mai târziu în Egeea, faţă de simbolul schematizat de pe figurina dela Casimcea în Dacia.

Religia cretană ne arată splendoarea cultului şi a intrupării lui în monumente artistice cu deosebire în capelele palatelor, a căror dublă perioadă de înflorire se cuprinde între a. 2000—1400⁵. Iarăşi mai târziu.

Monumentele cultului egeean sunt prezentate de arta şi industria cretană în tot cuprinsul epocii de bronz propriu zise, între a. 2400—1200, şi chiar în perioada eneolitică, începând cu a. 3000 (cf. *supra* p. 304)⁶. Dar, în afară de reprezentările plastice ale coarnelor sacre, nu avem în Egeea un monument arheologic, care să ne documenteze procesul de schematizare a acestui simbol, pentru o epocă contemporană cu figurinele eneolitice din

1. VI. Dumitrescu, *La cronologia*, p. 307. Idem, *Notes sur Cucuteni*, în *Istros*, I, 1934, pp. 27—28.

2. VI. Dumitrescu, *Les figurines*, pp. 12—13. Idem, *Notes sur Cucuteni*, p. 28.

3. VI. Dumitrescu, *Les figurines*, pp. 12—13.

4. R. Dussaud, *op. cit.*, p. 202, fig. 149.

5. G. Glotz, *op. cit.*, p. 30.

6. Idem, *ibidem*.

Dacia. Însă placa votivă din Baleare, care reprezintă *coarnele sacre cu labrys la mijloc* într'un mediu local *eneolitic*, unde a venit sigur din Egeea prin Mediterana (cf. *supra* p. 306), ne arată că motivul compozit și schematic era curent în Egeea, în perioada în care el s'a răspândit de acolo în epoca eneolitică a Mediteranei occidentale, mai timpurie, și în epoca eneolitică a Daciei, mai târzie, deci cu atât mai posibil.

Contemporane, stațiunile cu figurinele de piatră aparțin unor civilizații de tip deosebit: Fedeleșenii și Herman sau Käsberg fac parte din *civilizația de tip Cucuteni* cu ceramică pictată polihromă dela R Carpaților, în Moldova, Galiția și Ucraina; Sălcuța și Palade aparțin *civilizației de tip Gumelnița* cu ceramică pictată cu grafit din basinal Dunării de jos, din Carpați până în Balcani; iar Casimcea se leagă de *civilizația cu tumuli cu morminte cu ocră* din S Rusiei.

Dacă în diversele regiuni ale Carpaților și Dunării s'au format civilizații locale contemporane deosebite, în toate epocile însă marea unitate geografică carpato-dunăreană a impus în mod natural acestor civilizații relații comune, cel puțin unele elemente devenind un bun comun general de circulație de o parte și de alta a Carpaților¹. Pentru epoca eneolitică, *figurinele de piatră analoage reprezintă unul din elementele de unitate spirituală*, care, peste deosebirile de civilizație locală, are o circulație universal valabilă în cadrul unității geografice carpato-dunărene².

Tipul plastic de *protomă* de animal exotic, atât în fauna cât și în plastica de lut indigenă a Daciei, modelat în rocă dură, pune problema originii și genezii acestor figurine eneolitice.

Considerate ca reproducând capul unui *hipopotam*³, figurinele dela Sălcuța și Fedeleșeni ar reprezenta, dacă nu o tradiție paleolitică⁴, — inadmisibilă la noi chiar dacă hipopotamul

1. V. Pârvan, *Dacia. Civilizațiile străvechi din regiunile carpato-danubiene*, Buc. 1937, p. 5. Vl. Dumitrescu, *Les figurines*, p. 13 n. 2.

2. I. Andrieșescu, *Des survivances*, pp. 4-5. Vl. Dumitrescu, *Les figurines*, p. 11. D. Popescu, *op. cit.*, p. 90.

3. Vl. Dumitrescu, *Les figurines*, pp. 4, 8, 10 și 14. I. Andrieșescu, *Artetele preistorice*, p. 11. R. Vulpe, în *Rev. ist. rom.*, IV, 1934, p. 312.

4. I. Andrieșescu, *Des survivances*, pp. 6-7. D. Berclu, *op. cit.*, pp. 62-63.

ar fi trăit în Pleistocen în basinul dunărean¹, dar posibilă în N Eurasiei², unde civilizația Eschimoșilor este până azi o civilizație magdaleniană etnografică în loc de preistorică și de unde protomele noastre au venit, — desigur o influență din Egipt³. Argumentele acestei interpretări sunt: siguranța că figurinele reprezintă un cap de hipopotam, analogia cu siluetele de hipopotam dela Kom-el-Ahmar (Hieraconpolis), găsite în Egipt și expuse în Muzeul din Berlin, și identitatea tehnică a modelării lor în aceeași rocă dură de diorit, deși cel egiptean apare cu o granulație deosebită⁴.

Dacă în adevăr figurinele dela Sălcuța și Fedeleșeni sunt lucrate în diorit, rocă dură de aspect negru cu ape verzuie și granulație albă⁵, figurina dela Palade este modelată în piatră provincială⁶, iar cea dela Casimcea este cioplită în calcar dobrogean⁷. Dioritul acesta se găsește și în Carpați⁸. Siluetele egiptene de hipopotami reproduc animalul în întregime⁹. Tipul Zeiței-hipopotam, *Ta-our*, egiptene a fost adoptat în Egeea¹⁰, de unde ar fi putut ajunge la noi, — așa cum ar indica asocierea figurinei dela Casimcea, identică cu cele dela Sălcuța și Fedeleșeni, cu un simbol religios venit din Egeea, — dar unde el nu apare realizat sub formă de sculpturi și de atari dimensiuni, ci face parte din grupa demonilor și geniiilor reprezentați cu deosebire pe geme și peceti. Însăși tehnica în rocă dură prețioasă nu indică numai decât Egiptul. Geneza Neoliticului european, în legătură cu Orientul, cunoaște în faza dela început topoarele șlefuite în rocă dură streină. În Mesopotamia sculptura în rocă tare ajunge la o mare înflorire în

1. Vl. Dumitrescu, *Les figurines*, p. 8. R. Vulpe, *Arheologia Basarabiei*, în *Cetatea Moldovei*, II, 1941, pp. 12-13.

2. H. Kähn, *op. cit.*, p. 41.

3. Vl. Dumitrescu, *Les figurines*, pp. 9-14. Idem, în *Istros*, I, 1934, p. 137. I. Andrieșescu, *Artele preistorice*, p. 11. R. Vulpe, în *Rev. ist. rom.*, IV, 1934, p. 312.

4. Vl. Dumitrescu, *Les figurines*, p. 9, fig. 6.

5. I. Andrieșescu, *Des survivances*, pp. 2 și 5.

6. D. Berciu, *op. cit.*, p. 62.

7. D. Popescu, *op. cit.*, pp. 86 și 88.

8. Vl. Dumitrescu, *Les figurines*, p. 11, n. 2.

9. Idem, p. 11, fig. 6.

10. G. Glotz, *op. cit.*, pp. 264, 277 și 350.

mileniul al IV-lea și al III-lea¹. Iar figurinele dela Palade și Casimcea, lucrate în rocă locală, arată că tehnica lor poate fi indigenă în Dacia și proprie regiunilor eurasiatice. Basinul Balticeii prezintă în adevăr sculptură în piatră realizată sub formă de protome zoomorfe à *douille transversale* atașate la o coadă, consacrate ca obiecte de cult, sceptru sau chiar amulete, dar de rocă diferită, locală, și de specii animale proprii, urși și elani, față de figurinele plastice din Dacia².

În Eurasia arta animalieră naturalistă este un bun comun al întregii civilizații arctice preistorice și etnografice și cuprinde două serii paralele de reprezentări: arta propriu zisă a gravurilor și picturilor rupestre, mai veche, și plastica animalieră³, aplicată la arme și unelte⁴.

Dacă dela Magdalenian la Eschimoșii și Siberienii actuali civilizația arctică reprezintă tradiții paleolitice directe, origina plasticeii animaliere din basinul Balticeii poate găsi cel puțin un paralelism în arta paleolitică⁵, dacă nu o directă continuitate⁶.

În civilizația cu ceramică ornamentată cu pieptenele, din Scandinavia până în Siberia, armele și ustensilele cu reprezentări plastice zoomorfe au fost executate întâiu în material moale, os și lemn, constituind o serie artistică paralelă cu cea mai veche artă rupestră în Baltica⁷.

Ca o influență a civilizațiilor neolitice vecine, cunoscând securile de luptă tăiate în rocă dură, apare în civilizația cu *Kammkeramik* plastica animalieră executată în piatră⁸: ea este reprezentată de grupa *armelor de piatră cu protomă zoomorfă*, „Tierkopfförmige Steinwaffen“.

Protomele zoomorfe baltice cuprind două tipuri: capul de

1. Vl. Dumitrescu, *Les figurines*, p. 9.

2. I. Nestor, *op. cit.*, p. 45. H. Kühn, *op. cit.*, p. 41. A. Europaeus, art. *Tierkopfförmige Steinwaffen*, în *Reallexicon der Vorgeschichte*, Berlin 1929, § 1 și § 4 și Taf. 58. Hoernes-Menghin, *Urgeschichte der bildenden Kunst in Europa*³, Wien 1925, pp. 245-46 și 247, fig. 2.

3. A. Europaeus, *op. cit.*, § 2-3.

4. F. A. von Scheltema, art. *Tierornament*, în *RL*, Berlin 1929, § 3.

5. A. Europaeus, *op. cit.*, § 2. F. A. v. Scheltema, *op. cit.*, § 3.

6. H. Kühn, *op. cit.*, pp. 41-42. Hoernes-Menghin *op. cit.*, pp. 243 și 244.

7. A. Europaeus, *op. cit.*, § 2-3 și Bd. III, Taf. 125 a.

8. Idem, § 1 și § 3.

animal cu gaură transversală pentru coadă și *seurea* (sau *să-păliga*) cu *ceafa în formă de cap de animal* prevăzută de asemenea cu o gaură transversală pentru montarea cozii¹.

În cercul civilizației de tip *Kammkeramik* piesele abundă cu deosebire în regiunea Oloneț din basinul lacului Ladoga, care poate fi considerată ca centrul de origină al acestei grupe arheologice². Cel mai frumos exemplar este *capul de elan*, „Elchkopfwaffe“, dela Huittinen în S-V Finlandei³.

Protomele de piatră baltice aparțin sfârșitului epocii neolitice și cronologia lor relativă coboară în Eneolitic prin pumnul de cupru dela Seima din cercul *civilizației de tip Fatjanovo* din centrul Rusiei, având mânerul terminat cu un cap de elan, „Elchkopfförmiger Griff“, ca o influență din civilizația contiguă cu *Kammkeramik*⁴.

Concepute intenționat ca protome zoomorfe de emblema, ca în Baltica, lucrate în rocă dură prețioasă de tradiție să zicem orientală, dar care se poate găsi și în Carpați, sau în piatră comună locală, ca și în Baltica, *figurinele plastice din Dacia ne îndreaptă spre Eurasia*⁵.

În creiarea acestui tip plastic, nu specia animală, care poate fi sau nu determinată zoologic, interesează⁶, ci forma de protomă, care are o circulație imensă în basinul carpato-dunărean și baltic, unde specia animală eponimă poate fi luată din mediul local. Iar figurina dela Herman arată că chiar în Dacia tipul protomei poate înfățișa și alt aspect animal.

Tipul plastic al protomei zoomorfe adecvată unei funcții spirituale a fost introdus din Baltica în Dacia, unde el a îmbrăcat un alt aspect zoomorf, fantastic—în senzul adoptării vreunui animal asiatic, real sau transfigurat în artă, care rămâne eventual de găsit, sau a hipopotamului, real dar exotic, cunoscut

1. A. Europaeus, *op. cit.*, § 1 și Taf. 58 a—d; Bd. III, Taf. 124 i. H. Kühn, *op. cit.*, Abb. 226—227. Hoernes-Menghin, *op. cit.*, p. 245 și 247, fig. 1.

2. A. Europaeus, *op. cit.*, § 1. Hoernes-Menghin, *op. cit.*, p. 246.

3. A. Europaeus, *op. cit.*, § 1 și Bd. III, Taf. 124 i. Cf. Hoernes-Menghin, *op. cit.*, p. 247, fig. 2.

4. Idem, § 3 și Bd. III, Taf. 33 a, b, d, g. Hoernes-Menghin, *op. cit.*, pp. 242, 244 și 248—9.

5. I. Nestor, *op. cit.*, p. 45. D. Popescu, *op. cit.*, p. 91.

6. I. Andrieșescu, *Des survivances*, p. 6. D. Popescu, *op. cit.*, pp. 86 și 90.

incidental în Dacia,—dar păstrându-și forma plastică și superioritatea modelării artistice, chiar într'un mediu de creație plastică bogată, cum sunt civilizațiile eneolitice de tip Gumelnița și Cucuteni.

Dacă plastica zoomorfă de lut uzuală a cultului domestic poate fi mai grosieră, figurinele de piatră sunt embleme, deci piese unice lucrate cu grijă în formă superioară și materie prețioasă, și, reprezentând o altă idee, un alt tip plastic, de protomă, venit ca atare din afară, el este continuu copiat în perfecțiunea și identitatea lui. De aici deosebirea izbitoare și lipsa de legătură organică între plastica de lut indigenă și figurinele de piatră evident superioare ¹.

Răspândirea protomelor de piatră în basinul răsăritean al Balticei până în centrul Rusiei și Siberia, stă în legătură cu *civilizația cu ceramică împodobită cu pieptenele* din N-E Europei ², dincolo de cercul civilizației cucutenice cu ceramică pictată. Contigui și contemporane, aceste două civilizații se amestecă chiar la sfârșit ³.

Pătrunse din Eurasia în Dacia principal prin civilizația cu ceramică pictată, la Fedeleșeni, sau prin civilizația tumulilor cu ocră, la Casimcea, figurinele sunt peste tot întovărite de cioburi de ceramică pictată, circulând în Dacia însoțite de *sugestii cucutenice*, la Herman sau Käsberg, care aparține grupului cu ceramică pictată cucutenică dela Ariușd ⁴, și chiar la Sălcuța, cu ceramică pictată venită dela N-E pe valea Oltului ⁵, din cercul Ariușd-Cucuteni ⁶.

Întâlnire între o formă animală posibil sudică sau orientală și o formă plastică eurasiatică determinantă, prelucrată în rocă locală, asociată cu un simbol religios egeean, figurina zoomorfă dela Casimcea reprezintă o sinteză creată în regiunile noastre.

1. I. Andrieșescu, *Artele preistorice*, p. 11. Vl. Dumitrescu, *Les figurines*, pp. 12 și 14.

2. I. Nestor, *op. cit.*, p. 45 și n. 158. H. Kühn, *op. cit.*, p. 40.

3. I. Nestor, *op. cit.*, p. 45.

4. Idem, *ibidem*. Vl. Dumitrescu, *Les figurines*, p. 7.

5. I. Andrieșescu, *Des survivances*, p. 6. Idem, *Artele preistorice*, p. 11.

6. D. Berciu, *op. cit.*, p. 59.

Un fenomen asemănător s'a petrecut în Dacia în timpurile istorice, fără legătură de continuitate. Fiara năpraznică răspândită în regiunile carpato-balcanice de invazia cimeriană, reînviată prin cucerirea scitică, a devenit steagul național al Dacilor, constituind prin adoptare și asimilare *tipul de animal fantastic apotropaic al dragonului*¹.

Sceptru regesc sau emblemă națională, chiar în cadrul civilizațiilor locale; răspândite unitar de o parte și de alta a Carpaților, într'o epocă determinată; eurasiatice ca temă și tehnică; mesopotamiene sau egiptene ca specie zoomorfă; dar indigene ca asimilare, valorificare și prelucrare, *figurinele-sceptru plastice de piatră eneolitice din Dacia* reprezintă continuu și identic în modelarea lui *un tip simbolic de animal fantastic*², constituind un bun spiritual devenit autohton și un tip plastic propriu carpato-dunărean.

ANTON NIȚU

1. V. Pârvan, *Getica. O protoistorie a Daciei*, Buc. 1926, pp. 519-23.
I. Andrieșescu, *Des survivances*, p. 6. D. Popescu, *op. cit.*, p. 87.

2. I. Andrieșescu, *Des survivances*, p. 6. Vl. Dumitrescu, *Les figurines*, pp. 5-6. D. Popescu, *op. cit.*, p. 88.

FINAL

Fertilitatea ce se trage
Din straturi de nomol impur,
Țintește 'naltele viroage
Cu limpezimi de azur...

Un orizont topit în aur,
Cu pâcla minții cercetez, —
Să-mi moi destinul — harnic faur —
În apa unui nou botez...

Agonic anii mei spre toamnă
Se 'mbracă 'n roșiatic strai —
De cețuri și de nouri doamnă
Li-i ploaia pe lungiș de plai.

La semnul vântului dă vamă
Arțarul tristului meu gând,
Părăginind cu foi de scamă
Trecuta vară prea curând...

POETULUI OVIDIU

Chemarea primăverii cu zile luminate
A poposit la Tomis. Pe umăr tineresc
Fecioare duc amorfe. Privirile vorbesc
De caldul verde-al mării, de soare prin cetate.

Pe țărm poetul singur, coloană de granit
Între imperiul groazei și glia-i de rubine,
Pândind în zare nava iertării ce nu vine,
Deapururea se simte de iarnă troenit.

Revede Roma, forul ? Evocă despărțirea ?
Ca 'ntotdeauna umbra i-a 'ntunecat privirea
La gândul c'o să moară pe-acest pământ barbar ?

Sunt ierni ce n'au hotare... omizi încete anii...
Otravă-i amintirea și sarbezi Tomitanii,
Deaceea scrie Romei, stih veșnic de amar...

ILUMINARE

Cu facile de omăt și pară
Castanii mi-au ieșit 'nainte —
Amurgul trage, fără minte,
Caleașca visului la scară.

Sirepi nerăbdători, scântea
Plecării scapără din cremenii.
Visarea iscă 'n ochi-mi gemeni
Umbra păcatului — femeia.

Uitarea 'n sticle vinu-și toarnă.
Din streșini de copac susură
Privighetori. Adio ură...
Te 'nalță, gând, stinge-te, iarnă !

Dealungul drumurilor moarte
Se urcă 'n zare praf de stele —
Corăbii flutură vântrele
Spre alte ceruri, mai departe...

PETRE STATI

A. C. CUZA IN ZIUA DE AZI

De-o jumătate de veac, A. C. Cuza elaborează pe temeiuri științifice doctrina mântuitoare a naționalismului constructiv, străduindu-se să strângă într'un singur mănunchiu pe toți Românii pentru a purifica viața economică și culturală a țării de intrusiunea elementului evreesc, și de tot atâta amar de vreme disprețuește tot ce poate fi beneficiu personal pentru a rămâne numai în slujba nației.

În România de ieri, țara cu numărul cel mai fantastic de miniștri și ministeriabili, A. C. Cuza abia la vârsta de optzeci de ani a ajuns ministru, dar și atunci... fără portofoliu.

E bine, totuși, să nu uităm că nimeni în afară de el n'a elaborat la noi, o altă doctrină și un alt program naționalist de reconstrucție totală a țării, dar foarte mulți au profitat de pe urma strădaniei sale.

E foarte adevărat că un mănunchiu de scriitori și oameni politici au mărturisit primejdia iudaică, dar niciunul nu ne-a invederat-o cu argumente științifice atât de savante și cu atâta perseverență, cu atâta încăpățănare, ca A. C. Cuza.

Dela cronicarul Ion Neculce care vorbește cu patimă în letopisețul său contra „*bedzaconicilor jidovi*” și până la anti-semiții contemporani, se perindă o serie întreagă de figuri reprezentative ale culturii și vieții noastre politice, care au cercetat problema evreească: B. P. Hașdeu, V. Alecsandri, M. Kogălniceanu, M. Eminescu, Vasile Conta, Nicolae Iorga, Octavian Goga...

Contribuția acestor scriitori și oameni politici, la care trebuie să adăugăm și pe aceea a profesorilor N. C. Paulescu, I. C. Cătuneanu, Nae Ionescu, Nichifor Crainic și Gh. A. Cuza, este de un interes capital, dar este depășită de amploarea stu-

diilor lui A. C. Cuza, care nu s'a mulțumit numai cu cercetarea unor aspecte ale ei sau cu aprofundarea din punct de vedere teoretic, ci și cu găsirea soluțiilor de ordin practic cât și cu crearea organismului politic care să aplice soluțiile găsite, pentru definitivarea ei rezolvare.

Această problemă centrală a vieții noastre de stat constituie pentru A. C. Cuza nu numai rațiunea apariției sale în arena vieții noastre publice, ci însăși rațiunea existenței sale.

Lucrările de economie politică apărute cât și programele organizațiilor de sub președinția sa, atestă cu prisosință că „*brevetul de invenție*” în această materie îi aparține, cu toate drepturile ce decurg din el.

Numai că lui A. C. Cuza nu i-a fost dat să se bucure de aceste drepturi, căci alții au comercializat invenția sa și au profitat de pe urma ei.

Politicienii democrației, dintr'un zel cam exagerat pentru originalitate, au substituit lozincelor de luptă ale cuzismului, altele pe cât de sonore, tot pe atâta de găunoase.

Alții, au pus în circulație o terminologie naționalistă nouă de pe urma căreia așteptau aureole de... protagoniști.

Dar cum socoteala de acasă nu se potrivește cu cea din târg, au început a ridiculiza soluțiile preconizate de A. C. Cuza pentru rezolvarea problemei evreești, arătând că cuzismul este ostil... naționalismului.

Colonizarea evreilor în Uganda sau Madagascar și crearea unui stat evreesc, era, după acești doctrinari însetați de glorie, un rezervor nesecat de haz și ironie, iar alianța preconizată de A. C. Cuza cu Germania, constituia germenul unui formidabil scandal european, cu incalculabile repercusiuni.

Mișcarea naționalistă dela noi, din nefericire, s'a diversificat inutil datorită unor discipoli pe cât de orgolioși, tot pe atât și de interesați, în loc ca să se consolideze și să-și lărgască metodic cadrele.

Acțiuni pornite din drumul aceleiași mari doctrine, a lui A. C. Cuza, s'au răspândit la dreapta și la stânga în loc ca, venind pe poteci deosebite să se unească pe acelaș drum ce trebuia să ducă spre aurora marei biruinți a naționalismului.

Analistul obiectiv al fenomenelor sociale și politice dela noi, se va fi întrebat cu bună dreptate, de ce s'a ajuns la atâtea

grupări naționaliste? Și de ce, mai ales, asperitățile dintre ele nu s'au domolit sub porunca ceasurilor grele prin care a trecut țara?

Vom arăta altădată, deosebiri de concepție cu privire la principiile de organizare ale grupărilor naționaliste dela noi. Dar pentru a satisface curiozitatea legitimă a cetitorilor voiu aminti doar un episod dintr'o convorbire pe care Corneliu Codreanu o solicitase lui A. C. Cuza, pentru a-și formula nemulțumirile cu privire la activismul *Ligii Apărării Naționale Creștine* pe țară, nu mult înaintea rupturii.

— Așa cum merge astăzi organizarea Ligii pe țară, nu vom ajunge niciodată la putere. Mergem prea încet. În loc de un tren de marfă, ni-ar trebui un accelerat.

— Ai dreptate, dragă iubite amice — i-a replicat A. C. Cuza, — numai să vezi un lucru: se pare că trenurile de marfă deraiază mai puțin decât acceleratele...

Fără îndoială, nu deosebirile cu privire la organizarea *Ligii* au fost hotărâtoare la bifurcarea năvalnicului fluviu naționalist dela noi.

De multe ori clocotul pasiunilor omenеști și supra-estimarea propriilor virtuți, întunecă logica și determină acțiuni, care altfel nu și-ar fi avut vreo justificare.

Și au fost atât de puternice aceste pasiuni, încât toate strădaniile depuse mai târziu pentru reînмănunchierea grupărilor naționaliste s'au dovedit zadarnice.

Dușmanii naționalismului au înțeles mai bine decât prietenii lui ce-ar însemna unificarea mișcării naționale. De aceea ei au făcut tot ce le-a stat în putință pentru ca s'o împiedice.

Dar fiindcă împotriva ideii naționale nimeni nu mai putea ridica diguri, s'a încercat polarizarea creditului de care ea se bucura în toate straturile sociale, în jurul unor salvatori improvizați.

Astfel au apărut cunoscuții corbi croncănitori ai naționalismului, ariviștii însetați de glorie și bogăție, demagogii fără pereche în cinismul lor.

Ruinătorii de eri ai României, care au vândut-o ca pe o marfă la taraba străinilor pripășiți la noi, au isgonit pe preoții credințelor sfințite cu jertfe de sânge, profanându-le altarul.

După ce granițele cele drepte ale țării au fost zdrențuite,

unii dintre ei au luat drumul pribegiei, alții au explicat în palide broșuri „*fatalitățile istorice*” căroră s’ar fi datorat însângerările clipei pentru a ascunde propria lor incapacitate, iar cei mai mulți s’au insinuat în rândurile naționaliștilor, simulând naționalismul, ca și iluștrii lor predecesori cu epoleții de argint ai uniformelor civile.

Cetitorul avizat îmi va putea obiecta că și A. C. Cuza, în definitiv, a fost Consilier Regal.

A fost într’adevăr, dar Consilier Regal în înalta accepție a cuvântului, nu dintre aceia „*bon à tout faire*”.

Ar trebui să amintim pentru ilustrarea atitudinii sale față de problemele vitale ale nației, un episod dintr’un Consiliu de Coroană, când Ex-Regele Carol al II-lea propunea guvernului Goga nu știu ce soluții eficace pentru reabilitarea unui bancher... falit, străin de neamul nostru.

În plin Consiliu, un singur ministru a cutezat să întrerupă pe fostul Suveran; și acela a fost A. C. Cuza:

— Pardon, Majestate!...

Era un vetto categoric și fără revenire căci pornea din acelaș glas protestatar de decenii, prin care neamul și nația își rostise durerile și drepturile.

Dar peste vestigiile acestui trecut și peste uitarea grăbită a contemporanilor, A. C. Cuza își vede astăzi visurile împlinite, strădania încununată de izbândă.

Se vor mai fi gândind unii la cei optzeci și patru de ani ai Patriarhului naționalismului care totuși n’a urcat încă vârful piramidei ierarhiilor sociale?!

Dacă am înclina pentru prezența lui A. C. Cuza, dar mai ales a discipolilor săi în rosturile Statului de azi, am face-o nu pentru a da satisfacție atâtor energii care s’au jertfit pe altarele ideii naționale, ci numai pentrucă prezența lor, ar fi cea mai desăvârșită cheazășie, a desăvârșirii revoluției Mareșalului Ion Antonescu.

GRIGORE V. COBAN

TRISTEȚI NIPONE

AMĂGIRE

Din senin
Stăpânindu-mă amăgirea
Că m'aștepți,
În pajiștea 'nflorită am pășit :
Minunata lună plină noaptea lumina !
(Yosano Akiko)

FATA DIN GRĂDINĂ

Din care pictură străveche
Răsare jucăușa fată,
Subt cireșii ale căror flori
Grădina o albesc ?
(Arakawa Yu)

CRIN PLÂNGÂND

De ce plânge am întrebat
Crinul care lacrimi picura,
Și-l ridicai, încetișor ;
Era plin de rouă tot...
(Anonim)

ÎNTELEPCIUNE

Care-i calea spre câmpie
Întrebat-am fetița cu viorele :
Mănunchiul cu miresme 'ntinzând,
Ea sborul fluturelui îmi arăta...
(Anonim)

Făr' a mea vrere
Mult de mai trăiesc
În schimbătoarea lume,
Cât voiu tânji, vai,
După dumnezeiasca lună plină !
(Împăratul Sannjo)

Lună plină,
Noapte senină :
Inima-mi stingheră
Ascult' al clopotelor glas !
(Anonim)

Sună clopotul amurgului — și al vieții.
Asta o știu,
Și de a inserării răcoare
Mă bucur.
(Issa)

Colo, sus pe munte,
Binevoitoare, hoțului de flori
Luna calea-i arată !
(Issa)

Vino 'ndată, vrăbiuțo :
La mine 'n poartă
Zăpada s'a mistuit !
(Issa)

Cucule drag, de-i adevărat
Că 'ntr'acolo sbori
Spre cel care astăzi nu mai e,
Spune-i că 'ntruna-l strig,
Și fără 'ncetare-l plâng !
(Anonim)

Mă 'ntrebam : veni-va el, oare,
Sau trebui-va eu să-l caut ?
Și așa neștiutoare am fost,
Că m'am culcat,
Fără ușa s'o închid !

(Anonim)

Gândeam că nu mai vine,
Și mă 'ntristam.
Dar iată ce-mi grăiește
Paianjenul,
In vesminte rătăcit :
Nădăjduiește !

(Anonim)

Croncăni corbu 'n noapte cu lună :
Crezând zorile pe aproape,
De iubit m'am despărțit,
Și-l tot jelesc...

(Anonim)

Plângând fără 'ncetare,
Ziua-mi trece :
Arzând ca licuricii,
Mi-i veghe noaptea...

(Anonim)

Că-i ploaie,
Că-i soare,
La pământ plecați
In mijlocul orezării,
Țăranii zilele-și trudesco :
Stăpâne milostiv,
Gândește-te la ei !

(Anonim)

AUREL GEORGE STINO

SCRIITORUL LEON DONICI

Sunt mulți ani de atunci, când, în copilărie, l-am cunoscut pe neuitatul scriitor Leon Donici. Numele său adevărat a fost: Leonid Dobronravov¹, dar, fiul unei Donici, și ținând la acest nume românesc, a înțeles să intre cu el în literatura română. Așa îl vom numi și noi,—Leon Donici.

La Chișinău eram vecini, părinții mei fiind proprietari ai caselor din strada Alexandru cel Bun Nr. 33, iar mama scriitorului — a caselor dela Nr. 35. Familiile noastre s'au cunoscut, s'au apropiat, încât și astăzi o sinceră prietenie mă leagă, ca și pe sora mea, de această nobilă familie.

Leon Donici a fost unul din cei mai mari scriitori basarabeni. A fost socotit un clasic, chiar în cadrul literaturii ruse, de către acele talente remarcabile care au înconjurat poetul basarabean în timpul vieții sale la Petersburg. Acolo, el a început să scrie, formându-și un nume de scriitor cu însușiri superioare. S'a întors însă prea târziu în Basarabia, a reluat pentru prea puțin timp scrisul în limba maternă, și a dispărut prea de timpuriu, ca să lese o urmă mai adâncă în literatura română.

L-am cunoscut, când a sosit la Chișinău pe la 1920, după ce răsbătuse din greu prin Rusia prăbușită în anarhie. Atunci, orașul copilăriei mele, Chișinăul, trăia zile pline de forfoteală, când zeci de mii de refugiați, zilnic, treceau Nistru, îndreptându-și pașii în exil, spre Apus. Așa a venit la Chișinău și Leon Donici, cu simpla diferență, că acesta era orașul său na-

1. Unii au ajuns să semnaleze c'ar fi scris sub pseudonimul: L. Dobronravov (ziarul *România*, 1939).

tal, că aici locuia iubitoarea-i mamă și că scriitorul însuși n'a plecat mai departe, așezându-se în casa părintească.

Patru ani am trăit alături, dar — drept vorbind — n'am simțit la vârsta aceea nicio mândrie de faptul menționat. Il vedeam aproape zilnic, când veneam la bunul meu prieten, fratele mai mic al scriitorului, R. Donici, — în prezent redactor al ziarului *Universul*, — admirabilul și, cred, singurul traducător din literatura rusă, cunoscut publicului nostru cititor prin tălmăcirile sale din Avercenco, Arțibașev și alții.

Leon Donici se scula târziu. Odată, pe la miezul zilei, l-am găsit în pat. Probabil, era singura dată când am discutat mai lung împreună. Știu numai, că m'a făcut să râd mult, deoarece, deși vorbea pe un ton foarte grav, obținea neîntrecute efecte umoristice.

Silueta lui înaltă, puțin cocoșată, înfățișarea aceasta de artist boem, ochii săi adânci, plini de căldură și ironie, vocea deși profundă, totuși răsunătoare, nu puteau să nu atragă atenția trecătorului. Nu știu de ce, mi-aducea aminte de Șaliapin. L-am văzut mult mai târziu pe marele cântăreț și n'am găsit nimic comun între ei. Totuși, involuntar, am făcut o apropiere între el și Leon Donici, atunci, la începutul cunoștinței noastre.

Nu mi-aduc aminte când, în adolescență, răsfoind revista *Curierul Istoric*, am citit cu deosebit interes una din cele mai frumoase nuvele din câte mi-a fost dat să cunosc. Era intitulată : *Monplaisir*. Așa cum sunt tinerii, am citit fragmentul fără să mă interesez de autor și, abia ajuns la sfârșit, am ridicat ochii spre a afla, spre marea mea surprindere, că autorul era chiar Leonid Dobronravov. De atunci am început să-l înțeleg și să-l prețuiesc pe acest mare scriitor. Un alt Leon Donici a crescut în ochii mei.

Il revedeam în norii de fum, în patul său dintr'o cameră abia luminată de lumina zilei, zăvorâtă de obloanele groase. Îi plăcea mai mult lumina electrică, lumina rămpilor de teatru, acea lumină la care el crea în liniștea nopții, spre a trimite a doua zi de dimineață un foileton la ziarul local, ca să i se achite o mizerabilă sută de lei, necesară existenței. Ideea nu venea deodată. Foaie după foaie, hârtia se așternea vraf în diferite colțuri ale camerei. Ceața de fum se îndesa, iar prin casa întreagă răsună vocea scriitorului răsfățat, un răcnet de leu în pustiu, căci

nimeni nu îndrăznea să-i răspundă. Apărea la ușă, mama iubitoare, pentru care „Lionia“ era totul. Ea îl înțelegea, îl prețuia, și se sacrifică pentru el total, dându-și seamă, de valoarea reală a fiului mult iubit. Ținea la toți copiii săi, dar la acesta, parcă mai mult decât la alții. Leul se potolea, și cu o ceașcă de cafea, își continua scrisul.

În anii din urmă i-am recitat opera. Mi-a plăcut și mai mult. Am regretat, numai, că lipsește o bună culegere românească a tuturor scrierilor acestui mare talent. Traducerea romanului său *Noul Seminar*, de G. Ivanov, nu este din cele reușite. Prefața acestei scrieri, cuprinde câteva note sumare despre autor, semnate de Adrian Maniu. Lor li se adaugă puținele note scrise de noi. E tot ce-a mai rămas de pe urma lui Leon Donici. Avem regretul să constatăm că cele trei pagini ce i-am dedicat într-o schiță jubilară a bisericii „Ciufli“ din Chișinău¹, sunt până astăzi cea mai completă biografie a sa. Însemnările de atunci le-am retipărit în articolul apărut, în ziarul *Viața Basarabiei*, la 1936, când s’au împlinit zece ani dela moartea scriitorului.

Am crescut în parohia bisericii Sfântului Teodor Tiron, denumită după ctitori — „Ciufli“, la Chișinău. Când s’au împlinit 75 ani dela zidirea sfântului lăcaș, la 1934, i-am dedicat o modestă schiță istorică, — prinos de recunoștință pentru creșterea creștinească ce mi s’a dat acolo. Cercetând pe parohii bisericii, am dat peste protoiereul Petre Donici, bunicul scriitorului nostru. Era al doilea preot al acestei biserici, păstorind acolo între anii 1863—1885 și lăsând o amintire din cele mai frumoase în dezvoltarea spirituală a enoriașilor și în viața națională a seminaristilor din Chișinău, care — după cum îmi povestea istoricul bisericii basarabene, bunul meu îndrumător Nicolae Popovschi, — se strângeau în casa preotului Donici, unde trăiau clipe de înaltă avântare naționalistă².

Am căutat legătura de sânge între reprezentanții acestui neam clerical Donici și boierii-cărturari Donici³, dar a fost cu neputință să răsbat în trecutul necercetat, deși această legă-

1. *Din trecutul nostru*, II 1934, p. 16—18.

2. *Din negura trecutului*, *Viața Basarabiei*, IV 1942, p. 239.

3. *Boierimea Moldovei dintre Prut și Nistru*, București, 1940, p. 211 și urm.

tură se sprijinea pe o tradiție familială¹. De altfel, descendenții multor familii boierești ale vechii Moldove, ca Albotă, Baltagă, Dângă, Roșca și altele s'au văzut siliți în cele din urmă să îmbrățișeze cariera duhovnicească.

Petre Donici era feciorul preotului Gheorghe Donici din Dondiușenii Sorocăi. El s'a născut la 16 Ianuarie 1837 și a decedat la 27 Septembrie 1889². Absolvent al seminarului teologic din Chișinău la 1859, el a rămas un an profesor de religie la școala spirituală, fiind apoi hirotonisit preot la Catedrală. S'a căsătorit, mi se pare, cu fata preotului Nicolae Danilevski (1807—1883), care a predat, între anii 1845—1847, limba română la seminarul teologic, călugărindu-se mai apoi și ajungând Arhimandrit³.

La 1863, Petre Donici a fost transferat la parohia „Ciufli”, unde a și rămas până la moartea sa timpurie. Dar, dela 1885, părintele Petre a trebuit să se consacre unor chestiuni mai importante, fiind ales protopop al Chișinăului. Casa i-a rămas și pe viitor un focar de românism, unde tinerii teologi ascultau povețele sale înțelepte. Era un iubitor al slovelor scrise, îndeplinind frumoasa sarcină de a pregăti: *Traducerea biografiilor Mitropoliților români*.

Calitățile acestui preot luminat le-a moștenit fiică-sa, Dominica, o femeie care întrunea o fineță culturală cu un suflet artistic. Aceste calități le-au moștenit și copiii ei, acei doi fii amintiți, și cele trei fiice: Zinaida, Larisa și d-na Valeria Costăchel, prețioasa colaboratoare a profesorului Nicolae Iorga, scriitoare al cărei devotament față de memoria marelui istoric și de biblioteca sa, suntem în măsură a-l aprecia mai ales noi, elevii profesorului și slujitorii acestui templu al științei românești.

Pe regretata cocoana Dominica am cunoscut-o în zilele grele de încercări, de după revoluția bolșevică, și trebuie să mărturisesc, a fost o mamă care s'a jertfit pentru copiii ei, dând dovadă de energie impresionantă în conducerea năvii familiale peste marea furtunoasă a evenimentelor, spre un liman salvator. Multe le-a încercat. Pentru fiul ei, pentru scumpul ei „Lionia”, a și ipotecat casa și vișoara părintească. Dar era convinsă, că

1. Leon Donici a scris un foileton: *Alexandru Pușkin în Basarabia*, dedicat: „umbrei strămoșului meu Alecu Donici”. Conținutul, ca și dedicația, nu sunt decât o fantazie literară.

2. Registrele bisericii „Ciufli” din Chișinău.

3. Vechea piatră de mormânt a soției sale, Ecaterina, † 1857, o găsim lângă mormântul scriitorului L. Donici.

aşa se cuvine, şi numai datorită ei, Leon Donici a putut realiza cele câte le-a scris. Dela ea, scriitorul a moştenit darul de povestitor, căci multe talente ascundea în adâncul sufletului său, această femeie. În casa lor nu mai găseam un pian care să cânte. Într-o zi, la noi, nu ştiu din ce motiv anume, s'a aşezat în faţa clavierului şi deodată au izvorit accente de o caldă pătrundere, acorduri când puternice, când suave, izvodite de mâinile ei tremurânde. Se mişca greu, împovărată de ani, dar—mai ales—de viaţa grea, pentru care nu fusese pregătită. A murit la 28 Septembrie 1936, fiind înmormântată lângă copilul ei drag.

Cocoana Dominica fusese căsătorită de două ori. Primul ei soţi era secretarul Consistorului din Chişinău, Mihail Dobronravov, feciorul diaconului Mihail, de fel din satul Abdi, din Kazani. El a venit în Basarabia la 1882, însoţind în calitate de secretar, pe Arhiepiscopul Serghie Liapidevski. Din această căsătorie, la 5 Iunie 1887, la Chişinău, s'a născut Leonid Dobronravov, scriitorul Leon Donici.

El a început studiile sale la şcoala spirituală din Chişinău. După moartea tatălui său, mama s'a remăritat cu un alt funcţionar clerical, Alexe Rostovski. Pe la 1899, familia s'a mutat la Petersburg, unde Leon Donici şi-a absolvit studiile la seminarul teologic, luându-şi la 1913 licenţa în drept, la Universitatea din Iuriev (Dorpat).

Debutul de scriitor, Donici l-a făcut la 1909, în revista *Svetoci*, cu frumoasa bucată narativă: *În căutarea veşnicului adevăr*. Era un titlu sugestiv pentru opera scriitorului care o viaţă întreagă n'a fost făcut decât să se frământa pentru adevăr.

În epoca aceea de înflorire a scrisului rusesc, numai o valoare reală putea să se ridice în literatură. În anul următor, la 1910, în *Curierul Istoric* a apărut excelenta-i nuvelă: *Monplaisir*. Se contura profilul acestui scris elegant, dar biciuitor, din lumea clerului, în care se născuse şi crescuse scriitorul. Opera sa, în bună parte, s'a consacrat acestui cler, deşi observaţiile sale pline de umor şi critică, se megieşeau câteodată chiar cu dispreţul şi ura. Lui Donici îi lipsea duioşia unui Gusev-Oldenburgski. Avea în el ceva biciuitor, specific unui alt scriitor, fiu de preot, Amfiteatrov, autorul renumitului volum: *Popă rus*. Ca şi Amfiteatrov, Donici aducea accente vehemente, împrumutând tempe-

ramentul său specific — negativ — multor personaje din scrierile sale. Și totuși, clericii din Basarabia își adorau scriitorul, înmormântarea-i fiind o dovadă semnificativă a dragostei de care se bucura. De altfel, el era foarte religios: citea adesea Sf. Evanghelie, găsiind acolo un izvor fecund de inspirație curată și înaltă.

Repede au urmat alte scrieri noi, din ce în ce mai frumoase, aprofundând probleme de caracter și moravuri, tot mai largi. Romanul *Noul Seminar (Novaia Bursa)*, a apărut la 1913, continuând *Bursa* lui Pomialovski și zugrăvind viața seminarului teologic din epoca când el își făcuse studiul. *Secretarul Preasfinției Sale* oglindea moravurile Consistorului din Chișinău, pe vremea faimosului secretar T. N. În revista *Niva*, s'a tipărit: *Copilăria*. La 1915, a apărut volumul *Floarea amară*.

Numele scriitorului ajunge la o cinste cuvenită printre autorii contemporani și scrierile sale devin din ce în ce mai căutate. Mentorul său literar, într-o oarecare măsură, e Alexei Remizov, iar legături de trainică prietenie îl apropie de Leonid Andreev, Ivan Bunin, Șmelev, D. Merejcovski, Z. Ghippius, F. Sollogub, Ivanov-Razumnik și alți distinși scriitori. Leon Donici posedă o voce plăcută. El adoră teatrul, mai ales opera, al cărei profund cunoscător este, în stare fiind să reproducă pe de rost scene întregi. Aceasta îl apropie și de Feodor Șaliapin.

După satire politice din 1917: *Funingline*, la 1918 el scrie piesele: *Tovarășul Poliaev*, *Marchiza*, *Ultima ședință...*

La „Petrograd“, Leon Donici a și încercat puțină activitate politică, intrând în partidul social-democrat. Așa era vremea, dar vara anului 1917 aduse răscoala, apoi triumful bolșevismului. În amintirile sale, scrise în românește și intitulate *Revoluția Rusă*, autorul mărturisește că făcea parte din Societatea de religie și filosofie din „Petrograd“. Alături de Maxim Gorki, a redactat revista *Contemporanul*, colaborând apoi la *Lumea Contemporană* și *Viața provincială rusă*, precum și la ziarul *Deni (Ziua)*. Trăia cu greu zilele de distrugere a tuturor valorilor care-i erau scumpe. Frământările-i se lasă întrevăzute în *Revoluția Rusă*, în peste două sute de pagini, apar „eroii“ zilei, începând cu Kerenski și Purișkevici, continuând cu Lenin și Troțki, și încheind cu scriitorii de talia lui Maxim Gorki, Leonid Andreev și alții.

Leon Donici scotea, la „Petrograd“, revista: *Fără cuvinte de prisos*, confiscată de bolșevici. Cu greu, la 1920, el a reușit

să răsbată în Basarabia, la Chișinău, istorisind impresiile sale în: *Călătoria din Petrograd la Chișinău*. În acea perioadă, la Chișinău, s'au refugiat și alți scriitori, printre care P. P. Potiomkin, S. Iușkevici, P. Pilski... Acesta din urmă și-a povestit amintirile¹, vorbind de Donici, șezătorile lor literare din Chișinău, teatrul, petrecerile la Capmare, la moșierul Suruceanu, la M. A. Ocean și alții. Ceilalți, au plecat în anul următor mai departe, iar Donici a mai trăit încă patru ani în casa părintească.

Dacă nu ne înșelăm, împreună cu inimosul Nicolae Dunăreanu și Liviu Marian, el a tradus în rusește din autorii români, popularizând literatura română în mijlocul intelectualilor regimului trecut. Se ocupa de ziaristică, foiletoanele lui de un spirit mușcător creindu-i mulți adversari. La Chișinău ducea o viață sociabilă și ușoară, de boem literar, și totuși, această perioadă, a fost una din cele mai productive din viața sa. Unele din scrierile-a publicat și în românește: *Marele Arhimede*, *Requiem*, *Antihrist*, *În drum spre Emanul* ș. a. Era redactor la ziarul *Basarabia*, colaborând la revistele și ziarele românești: *Tara Noastră*, *Flacăra*, *Gândirea*, *Viața Românească*, *Hiena*, *Limba Română*, *Universul*, *Cuvântul*, *Societatea de mîne* din Cluj etc. De multe ori a scris și la ziare dintr'o necesitate pur bănească, căci starea lui materială lăsa mult de dorit. Ca Gogol și Cehov, dădea dovadă de un mare simț de observație și pătrundere, înregistrând și satirizând totul din jurul său în foiletoane, care chiar și acele scrise în grabă, scânteiau totuși de un haz deosebit, prezentând un interes literar.

Limba lui Donici e plină de eleganță, apropiindu-se de scrisul lui Turghenev sau Gonciarov. Stăpânea atât de bine limba rusă, încât era greu de bănuît proveniența sa basarabeană, deși scrierile sale în românește nu sunt mai puțin valoroase, atât cele originale, cât și traducерile. Credem de datoria Societății Scriitorilor Români să facă o nouă prezentare a acestui clasic al literaturii noastre. Opera sa completă, pregătită după cât știu mai de demult de familia scriitorului, așteaptă numai revizuirea talentatului său frate, R. Donici, pentru a fi dată publicității.

Deși uneori pesimist, Leon Donici rămâne totuși un scriitor care idealiza sufletul omenesc, a cărui puritate, însă, o căuta în

1. În ziarul *Părerea Noastră*, București 1936.

zadar. Era un psiholog profund, care urmărea tresăririle cele mai curate ale sufletului. Cu aceeași pasiune, dar tot atât de zadarnic, a încercat să descopere în viață femeia ideală. A găsit-o numai în operele clasice și, de aceea, lectura i-a fost cerul senin către care năzuia. Când citea, norii realității cumplite se risipiau lăsând întrezărite aieve, chipurile mult visate ale idealului. Pușkin, era poetul său preferat. Dar deasupra tuturor influențelor, strălucea specificul temperamentului și limbii sale, amândouă atâtea de originale! Operele lui Donici, odată răsfoite, se întipăresc ca icoane neșterse în mintea cititorului. Pretutindeni îl simți pe autor ieșind din cadrul mediocrității, sburând departe spre ideal.

Printre schițele și nuvelele sale, în afară de cele mai sus pomenite, aș aminti: *Disput*, *Osobniac*, *Vasile Vasilievici*, *Crucea*, *Omul negru*, *Ochii*, *Flori*, *Lucește liniștitul*, *Saul*, *Prea Sfânta Născătoare*, *Ziua nunții*, *Ninge*, *Proorocul Simlon*, foiletoanele despre Pușkin și altele. Unele din aceste scrieri le-am revăzut la sora scriitorului, d-na Zinaida Gorohov, care ni-a și completat datele biografice despre Leon Donici, la 1934.

Leon Donici a plecat în 1924 la Paris. Omul capitalelor, nu putea să se obișnuiască cu viața din ce în ce mai liniștită a Chișinăului. Vroia să trăiască în plin, căutând probabil să uite în iurășul trepidant sfârșitul ce se apropia. El a redactat acolo ziarul *Pământul Natal*. În cercurile emigranților, a sprijinit mereu cauza românească. Scrisa familiei sale, la Chișinău, c'a terminat opera de proporții întinse: *Kneazul veacului*, consacrată faimosului Pobedonoșev, ober-procurorul Sfântului Sinod. Nu s'au găsit însă, mai târziu, decât unele părți răzlețe ale acestei scrieri.

Scriitorul nostru a murit în floarea vârstei, la spitalul St.-Louis din Paris, la 26 Mai 1926, răpus de o boală nemiloasă. Rămășițele lui pământești au fost aduse la Chișinău și înhumate la cimitirul Central din localitate, la 7 Iulie a aceluiași an. Clerul i-a făcut scriitorului „său”, un prohod impresionant.

Nicolae Iorga a scris atunci un articol: *Un om din Basarabia: Donici*¹, iar la înmormântare, din partea Guvernului, a vorbit secretarul general al Ministerului cultelor și artelor, Nichifor Crainic, prietenul și admiratorul celui defunct, care a în-

1. *Oameni care au fost*, București, 1936, vol. III, p. 224—225.

chinat celui mort admirația întreagă a scrisului românesc, ca o decorație *post mortem* :

„A fost în cercul nostru de scriitori dela București, între cei din urmă basarabeni pe care i-am cunoscut. Leon Donici venea în ceasul al unsprezecelea. Dar scris este că și cei din ceasul al unsprezecelea vor fi primiți, ca și cei din ceasul întâi, lucrători în via românească. Și dacă Leon Donici a fost dintre cei din urmă chemați, s'a dovedit a fi între cei dintâi aleși, ai Patriei și ai morții. Deschis la inimă și prefăcut, cu dumnezeiască sinceritate a firii adânc omenеști, a stat la masa prieteniei noastre, ca de când lumea, a tănuit cu noi, ne-am schimbat ideile și l-am îmbrățișat, recunoscând în el pe fratele care venea de departe.

„Leon Donici a întrupat cea mai înaltă formă a patriotismului basarabean.

„La Paris, în creerul lumii, unde se dă neconținut un război al spiritului și al inteligenței pentru drepturile popoarelor, la Paris, unde vrăjmașii duc cea mai înverșunată luptă de contestare a evidenței noastre istorice și etnice, de falsificare a adevărului și a dreptății acestei țări, Leon Donici a pășit eroic, înfruntând minciuna și căutând să organizeze adevărul întru spulberarea ei. Pe acest front internațional al spiritului și al inteligenței, el a afirmat categoric dreptul național al țării lui. A luptat ca un erou, a căzut ca un mucenic. A dat Patriei tot ce putea să dea, inteligența, cultura și marele talent cu care era înzestrat, fără să ceară nimic în schimb“...

Dar la acest strălucit testimoniu, nu a venit să se adauge nici măcar un bronz pe mormântul său modest, unde o cruce de lemn străjuește eternitatea.

G. BEZVICONI

RONDELUL COPILĂRIEI

Izvor cristalin de 'nalte zăpezi, —
Melancolii de 'nceputuri pure, —
Sfârșitul aproape, abia ți-l prevezi
În râul cu ape tulburi și sure.

Cu salba luminii te joci în amiezi,
Noaptea adormi în arome, murmure,
Izvor cristalin de 'nalte zăpezi,
Melancolii de 'nceputuri pure.

Copilăria, tot ce visezi,
Saltul curat spre liniști azure
E-un basm în care nu poți să crezi
Căci vine viața ca să ți-l fure,
Izvor cristalin de înalte zăpezi !

CIMITIR

Freamătă, freamătă pomii,
Toate se clatină 'n vânt,
Doamne, prea multă mișcare
Deasupra unui mormânt.

Dacă inima crengilor
S'ar frânge pentru ceva,
Dar vină liniștea, liniștea,
Dealungul ei m'aș culca !

Degeaba prin vinele foilor
Curge verdele suc ;
Să înceteze viața,
Să mă tot duc, să mă duc.

Cade o frunză 'n țărână,
Nu pot pe ram s'o ridic.
Ca o risipă de abur
Să mă topesc în nimic.

G. URSU

UN ȘEF ȘI-O GARĂ

A plecat rapidul spre București. Șeful gării intră în birou. Portarul Dărăngă stă pe-o bancă în camera de-alături.

Din când în când, s'apleacă și privește prin geamul dela ușă.

— Oare ce face dom șăf? Lucrează!...

Maare lucru să fii șăf la așa o gară! Leafă bună, locuință strașnică... De servitori, ce să mai zic?! Toată gara-i în picioare. Două case, vie... mai plocoanele dela unul, dela altul... Nu-i vorbă, pe lângă dânsul mă'nfrupt și eu... da-l servesc! De cele două case din strada Pietrăriei, cine are grijă? Dărăngă... Cine luptă cu atâta amar de tregheri la vie? Dărăngă... Da... și dom șăf ține la mine! Sint omul lui de încredere. Cine intră în serviciu, trece pe la mine. Imi place... bine! nu... afară! Și aruncând ochii pe geam, portarul își admiră șeful:

— Frumos barbat... înalt, bine făcut, musteața răsucită... cam zgârcit la vorbă, da când se 'nfurie...

Soneria din birou zbârnâie prelung. Portarul tresare.

— Oare e 'n toane bune dom șăf?...

Intră.

— Dărăngă!

Corpul rotofei al portarului s'apleacă gata să se rostogolească; apoi se ridică lipind călcăile în semn de supunere:

— Trăiți, dom șăf!

— Ascultă, Dărăngă. Ai fost în strada Pietrăriei, la casa a din deal?

— Fost, dom șăf! Ieri am fost, încă...

— Ai vorbit cu chiriașii?

— Vorbii! Se poate...

— Ei, ce spun?! Se 'ncruntă șeful în așteptarea răspunsului cunoscut.

— O țin una. Zic c'ați ridicat chiria și... ați făgăduit că, acu, de Sfântu Gheorghe faceți reparație... Stați, dom șăf, c'am însemnat eu.

Se scotocește prin buzunare, scoate o hârtiuță și citește:

— Podeaua din sufragerie... putredă. Păreții crapați de cutremur... Plita din bucătărie... daramată. Lumina electrică în beciu...

— ...Portița pă din dos... pompa dă apă, — adaugă șeful, plimbându-se nervos prin birou.

— ...dă apă, îngână Dărângă.

— Păi, multe mai pretind dumnealor, îi taie vorba șeful, luându-i din mână însemnarea. Să vedem ce se poate face. Aprinde țigara și pune ochelarii pe nas:

— Dușumeaua din sufragerie?... Trebuie scânduri, leături, cuie, vopsea... Nu, nu se poate! — taie scurt și hotărît șeful.

Trimiți pă Zbârnea să schimbe scândurile alea putredele dă lângă ușă. Un grund, nițică vopsea, atât...

Pereții dă reparat și văruiți?... Var și nisip avem?

— Despre partea varului și a nășăpului este — slava Domnului... — la gară, dom șăf.

— Bine-bine, da-i vorba cine lucrează?

— Dă, știu și eu!... Vasile Troacă, tregherul, cel care s'o angajat și cu văruiții... s'o bolnăvit. L-o apucat dăunăzi ploaia în livadă.

— Altul nu-i?

— Nu-i, dom șăf.

Privind în rotocoalele de fum, șeful gării găsește soluția:

— Du-te mâine dă dimineață și spune la chiriași că-i greu, foarte greu dă reparații. Murdărie strașnică... Var pă jos, pă mobilă, se strică tot... Facem la vară. Ai înțeles?

— ...Înțales, dom șăf, lasați pe mine.

— Trimiți pă Toader Popa, cu... nițel ghips să astupe crăpăturile... Auzi?

Și șeful grăbește vorba, tăind în fugă cu creionul roș însemnarea:

— Plita din bucătărie?... Privește pe chirieș! Lumina electrică în beciu? Duci un felinar din gară! Poarta pă din dos?... Gheorghe Mugur să 'nlocuiască grinzile și ostrețele alea stricatele... Atât!

— Grinzile din magazie is cam grele, dom șăf...

— Să le ia pă spate doi inși. Mugur și Olaru. Execuți tot, mâine dă dimineață.

Cu mâna pe cleampă, portarul nu pleacă, se codește...

— Bani de material, dom șăf... Știți, ghips, ceva cuie...

— Dă material?—răspunde șeful, ca și cum ar fi fost vorba de-un lucru fără importanță, — dă, tu, Dărângă, și p'ormă...

La capătul culuarului care duce la magazia gării, tregherii sfătuesc în așteptarea trenurilor. Gheorghe Mugur socotește cam ce câștig mai are până 'n sară.

— Măi Gheorghe, îți iesă cheful de mâne, — aduce vorba Zbârnea.

— Da ci-i? întreabă Olaru.

— Îi ziua lui! Nu-i zici Gheorghe?

— Te-a cinsti el, dom șăf, cu o trebușoară, tocma de ziua ta... face haz Toader Popa.

— Da, câ doar nu-i tatar, se minunează Mugur. Mâni îi zî de Sfântu Gheorghe... pacat de lucrat!

— Olaru, Zbârnea, Toader Popa, Gheorghe Mugur,—strigă gros și apasat Dărângă.

Glasurile clevetitoare au amuțit...

— Zânt! răspunde Olaru.

— Aici-s, îngaimă cu jumătate de glas Mugur, ocărind pe 'nfundate pe Toader Popa c'o grăit într'un ceas rău.

— Băeți, o dat orden dom șăf, să mergeți mâni în deal, la casa din strada Pietrăriei 32. Trebuie s'o dăm gata reparată până 'n sară.

Solemn și autoritar, Dărângă le 'mparte rolurile pe-a doua zi:

— Zbârnea... podelele. Tu, Toader Popa... crăpăturile la pereți. Să cumperi ceva ghips... îți dau p'ormă. Gheorghe Mugur... porțița din dosul casei. Să iei și grinzile din magazie. Toader Popa a încremenit cu ochii la ciubotele lustruite ale lui Dărângă. Zbârnea își netezește mustețile țapoase ca sârma. Gheorghe Mugur și-o scapat șapca din mână:

— Buună treabă! Si mai poate una ca asta?! In zi de Sfântu Gheorghe, zî mare!...

— Perdem câștig, dom Dărăngă, adaugă Zbârnea.

— Scurtă vorbă, se răstește portarul — dând să plece. —

Orden! Raportez la dom șăf.

— Stați, dom Dărăngă, îl oprește Gheorghe Mugur... Și... cum om duce la deal grinzile?...

— Cuum?... n'aveți mâni?... Tu, cu...

Și simțind că-l pricopsește pe dânsul, Olaru îi strecoară în palmă doi poli.

— Tu, cu... Toader Popa.

Pe Toader Popa îl îneacă o tusă sacă:

— Am cerbinteală, dom Dărăngă și... la deal, cu grinda 'n schinare, nu pociu.

— Cine nu poate, afară! strigă cu asprime portarul.

În cabinetul șefului, Dărăngă strivește printre dinți ultimele crâmpeie de revoltă.

— Ce este?... întreabă rar și apasat șeful, cu ochii în hârțile de pe birou.

— Dom șăf, nu faci treabă cu dâșii. Sfântu Gheorghe, sărbătoare... câr, mâr... Nu se dau duși... Numa Olaru-i băet bun. Ce să zic, s'o dat orden, execută.

— Cheamă-i aci, se răstește șeful, bătând cu pumnul în birou... Adică nu... nu, nu... Spune-le că din astă seară, toți sunt concediați. N'am nevoie dă boieri...

— Afară de Olaru, dom șăf, se gudură Dărăngă.

— Afară dă Olaru.

.
Zi de Sfântul Gheorghe. Portarul la ușă... Șeful în birou. Sună...

— Dărăngă, au mai venit ceva tregheri noi?

Venit, cum să nu vie.

— Vezi, să cunoască o meserie: tâmplărie, zidărie...

Dărăngă pune șapca jos și, îndoind în palmă degetele câte unul pentru fiecare meserie, adaugă:

— ...lăcătușărie, ...ărie ..ie. Ceva păsări, unt...

— Îhm! aprobă în treacăt șeful, răsfoind condicele de pe linie.

— ...curcani...

— Îhm, îhm! Dă zece ori le-am spus să le țină în ordine...

Și bătând nervos cu degetele în birou, spune cu glasul schimbat:

— Auzii Dărângă că ai o curte dă păsări tare frumușică.

— Am dom șăf... am. Aveți...

Telefonul sună. Portarul își ia șapca și iese.

A sunat tocma la timp. Da, parcă nu i-ar fi spus... i-ar fi spus:

— Am și eu, aveți și dumnevoastră, slava Domnului!

Cu urechea lipită de ușă, ascultă. Domnul șăf vorbește cu avocatul. Reclamații, parchet... Fleacuri! Nicio grijă! Se aranjează tot.

Peste câteva minute, șeful îl sună:

— ...Vrasăzică, ne-am înțeles... numai oameni care cunosc bine meseria.

— Înțales, dom șăf.

Trei zile după Sfătul Gheorghe. Șeful răsturnat în jâlț citește jurnalul. Ordonanța Primăriei obligă pe toți proprietarii să văruiască casele. Trebuie să facă reparație. N'are încotro. În strada Pietrăriei 32 e bucurie mare...

În sfârșit se văruește casa... macar pe dinafară!

Umblă tregherii forfota... Scări înalte, aduse din gară, se razămă de pereți. Doi tregheri s'au și cocoțat sus cu bătănelile. Dedesubt unul frământă tencuiala... altul cerne nășap. Din fundul ogrăzii, apare al treilea cu două căldări pline cu var...

— Ce-o sosit acceleratu, Costache?

— Mai lasați-mă, la pacatele, se vaetă Costache.

Neculai Uluc, amestecă agale varul în varniță:

— Băeți, s'o făcut de-aniadză! Ia acū ne trimete de mâncare dom șăf.

— Mai așteaptă, Neculai! Pânea-i dela noi și apa dela dânsul— strigă Vasile— și toți izbucnesc în hohot de râs.

Pe portiță, intră cu'n sac în spinare Pavăl Coteț.

— Cât ți-o ieșit, Pavele?...

— Vă arde de glumă... și eu... cu coșcogé sac de var în spinare...

Din urmă, îl ajunge în portiță Dărângă, care a suit dealul într'un suflet:

— Netrebnicule! Ce cauți cu șapca dela gară?... Și voi?—

răcnește din ce în ce mai ciudoz portarul, cu ochii holbați la banda roșă dela șăpcile celor doi tregheri suiți pe scări.

— V'am spus odată! Aici să veniți toți cu pălării.

Razamat de gard, Dărângă își șterge broboanele de sudoare care lunecă pe obrajii sătui. Ochii fug dela unul la altul. Șueră :

— Lasați vorba ! Treaba să meargă strună. Vine și dom șăf...

Pe trotuar, în dreptul casei, se oprește un trecător, cu un băiețaș de mână.

— Ce-a fi aici, tată ? întreabă copilul, ițiindu-se printre zăbrele.

— De tregheri... văd că's tregheri. Unul parcă-i mai mare. Aud că vine și dom șăf... S'a fi mutând gara, dragul tatii!

SPERANȚA PASCU

ICOANA

Drumuri albe
urcă dealuri,
cad flori dalbe,
valuri, valuri...
Cu beteală
peste culmi,
luna pală
plânge 'n ulmi.
Visuri sumbre,
fără nume,
fără umbre
pleacă 'n lume.
Gânduri, doruri
lin tresaltă;
trec în zboruri
la olaltă.
Iar pe geana
de măргеle,
văd icoana
maicăi mele...

SANDU RUSSU

OBSERVAȚII ASUPRA ALUNECĂRILOR DE TEREN DELA IAȘI

În zilele de 12 și 13 Aprilie 1942 s'au produs la Iași o serie de deplasări de teren în cartierul Țicăul de Sus care este așezat pe versantul dinspre răsărit a dealului Copou. Bătrânii cartierului spun că, după socoteala lor, este a cincea oară de când fenomenul se repetă în această parte a Iașilor. Însă acum dezastrul a fost cu mult mai mare ca altă dată (au suferit vreo 370 de case), fiindcă în prezent populația e mai deasă.

De pe urma deplasărilor recente s'au dărămat ori s'au deteriorat, în mod mai mult ori mai puțin complet, toate casele din partea de nord și de mijloc a străzii Simion Bărnuțiu, cele de pe străzile Delavrancea și Toamnei, depe stradela Caraiman și încă de pe alte câteva străzi de mai mică importanță.

Din cele ce se observă pe teren, se confirmă spusa bătrânilor că nu e prima dată când se produc astfel de fenomene în Țicău. În adevăr deplasările acestea sunt o continuare a altora mai vechi. Mai este încă de observat că în regiunea drenată în anii trecuți, nu s'au înregistrat alunecări. Lucrările de drenaj s'au oprit în partea sudică a străzii Simion Bărnuțiu, și exact dela capătul ultimelor drene, spre nord, s'au produs și alunecările.

Deplasările sau făcut sub forma unor alunecări de gloduri, începând din deal, în lungul unei linii de vreo 800 m. lungime, paralelă cu strada Sărării și la vreo 50—60 m. spre Est de această stradă, și având aspectul unei cornișe de lut galben, înaltă de vreo 6-7 m. Deplasările au dat loc la denivelări care sunt mai puțin accentuate spre Sud de strada Toamnei, unde

nu trec de 1 m. Însă în lungul acestei străzi și spre Nord de ea, mai ales pe str. Delavrancea, denivelările ajung până la 2 m., formând trepte abrupte. Aproape peste tot dela baza acestor trepte, mai accentuate, apa continuă să izvorască în cantități destul de mari, deși a trecut o lună dela mișcarea straturilor.

Pe întreaga lungime cât țin alunecările recente din Țicău, terenul este mult frământat începând dela baza cornișei depe marginea de sus a coastei dealului și până în apa pârăului Calcaina.

O parte din apele care curg acum sunt izvoare permanente, relativ puternice, bine cunoscute încă din vechime.

Cauzele acestor deplasări decurg nu numai din cantitatea de apă rezultată din precipitațiile din toamna anului trecut și ale iernii și primăverii anului acestuia, ci și din constituția geologică a subsolului orașului Iași.

Toată partea de sus a orașului este așezată pe spinarea dealului Copou, care are direcția nw-se și se mărginește la est cu valea Calcaina, iar la sud și la vest cu valea Bahluiului. Versantele acestui deal dela nord-est, est, sud și sud-vest sunt în parte abrupte datorită alunecărilor. Diferitele consolidări, de multe ori sub forma unor terase în trepte și unele captări de ape au fixat o mare parte din marginile dealului și anume acele pe care se găsesc cartierele Țicăul de Jos-Albineț, Tg. Cucului, Bucșinescu, Sf. Lazăr, Palat, Sf. Andrei, Uzinei și Șoseaua Arcu-Florilor.

Dealul Copou este acoperit în întregime de mantaua de lut galben-loessoid care are o grosime, în regiunea Parcului Sportiv, de 15—18 m., însă către Sud această grosime se micșorează treptat încât pe marginea sudică n'are decât 2-3 m. Subt lutul galben se găsește un strat subțire de argile nisipoase și apoi mai jos un altul, cu nisipuri galbene aquifere în grosime aproximativă de un metru. La partea lor superioară, nisipurile au bobul fin, în timp ce spre partea lor inferioară bobul devine mai mare, amestecat cu prundiș mic, menelitic, uneori prins în mici lentile de conglomerat. Dedesubtul acestor straturi, este așternută argilă vânăta, impermeabilă și plastică, de vârstă sarmațiană, care formează substratul tuturor văilor din vecinătățile Iașilor. În nisipurile galbene, dintre lutul galben și argila dela bază, se găsesc fosile quaternare, cum și scoici remaniate de

moluște sarmațiene, arătate de *R. Sevastos* în descrierea sa geologică a împrejurimilor orașului nostru. Aceste nisipuri însă nu se găsesc peste tot la aceeași altitudine. Dacă pe versantul sud și sud-vestic al dealului Copou ele apar între 55 și 60 m., pe versantul lui de est ele se ridică în mod treptat așa că pe la Biserica Vulpe le găsim pe la 90 m. altitudine, în Țicăul de Sus pe la 100 m. alt., la bariera Sărării la 110 m. alt., iar aproape de Școala Normală „Vasile Lupu” se ridică chiar la 130—140 m. altitudine. În anii cu precipitații normale, apele de infiltrație din aceste nisipuri dau izvoare cu debit relativ sărac, fără a le înmuia și fără a produce deplasări de teren.

Însă în anii cu precipitații bogate, nisipurile acestea dau o cantitate foarte mare de apă, care, strecurându-se între argila dela bază și luturile de pe coasta dealului, provenite din alunecări mai vechi, le transformă pe acestea din urmă în adevărate gloduri ce continuă să alunece mai departe la vale către albia pârăului, adică așa cum s'a întâmplat la 12 și 13 Aprilie a. c. în cartierul Țicăul de Sus.

Aceste dărmături continuându-și deplasarea, vor accentua și dezechilibrul. Cornișa de pe multe va începe să se rupă și va amenința și partea sănătoasă a dealului. Pentru a preîntâmpina trista eventualitate, nu avem decât un singur remediu și anume ca toate izvoarele ce curg pe versantul răsăritean al dealului Copou din raza Municipiului Iași și care n'au fost încă captate, adică acele din Țicăul de Sus, să fie îndrumate prin drenaj direct în pârăul Calcaina, așa cum arată și d-l Ing. I. Andriescu-Cale în rapoartele sale și cum dealtfel s'a procedat în cartierul Țicăul de Jos — Albineț.

Țicăul de Sus nu poate fi desființat decât cu foarte multe greutate, fiindcă locuitorii din partea locului își au viața legată aici de rosturile lor agricole, moștenite din tată în fiu în toată regiunea Șorogari-Aroneanu. Strămutarea lor în altă parte ar însemna pentru ei nu numai o desrădăcinare sufletească dar și una economică, deci cu atâta mai dificilă în realizare. Dealtfel, ea n'ar duce la nimic căci, chiar dacă ar fi făcută dincolo de pârăul Calcaina, adică pe versantul apusean al dealului Șorogari, locuitorii ar găsi acolo exact aceeași situație, — cu aceleași rupturi și terenuri fugitive de jur-împrejur. Pe partea cea mai sudică a dealului este așezat cartierul Tatarăși, unde deplasările de

teren s'au terminat înainte de întinderea oraşului în partea aceasta. Aşezarea sinistraţilor de astăzi într'un nou cartier ce s'ar putea înfiinţa pe podişul Şorogarilor, în spaţiul cuprins între nordul cimitirului armenesc şi între bariera Moara de vânt, ar da naştere desigur la o serie de probleme extrem de complicate pentru gospodăria municipală. Aşa că singura soluţie şi cea mai nimerită este tot drenarea apelor Țicăului.

În aceeaşi situaţie precară se găsesc şi locuitorii din cartierele Galata şi Bogdan, care au fost proaspăt strămutaţi acolo în urma inundaţiilor din 1932. Trebuesc luate măsuri şi 'n cartierele acestea pentru drenarea apelor de infiltraţii, fiindcă constituţia geologică este la fel cu cea din Țicău, ambele cartiere fiind aşezate tot pe terenuri fugitive.

Marele număr de alunecări şi surpări de terenuri de proporţii impresionante ce s'au produs în anul acesta cu precipitaţii atmosferice bogate, în diferitele localităţi din regiunea de dealuri a ţării noastre, ne confirmă părerea că lărgirea văilor nu este datorită numai erosiunii apelor de şiroire de pe coasta dealurilor, ci în bună parte această lărgire se face şi datorită alunecărilor (scurgerilor de gloduri) ce stau în legătură directă cu apele de infiltraţie provenite din precipitaţiile atmosferice. Intotdeauna primăvara s'au produs ici şi colo alunecări de terenuri, însă în primăvara aceasta ele par să se fi generalizat mai mult decât altă dată, fiindcă comunicatele Ministerului de Interne ne-au anunţat astfel de fenomene în următoarele 24 judeţe: Făgăraş, Târnava Mare, Mehedinţi, Gorj, R. Vâlcea, Olt, Muscel, Argeş, Dâmboviţa, Prahova, Buzău, R. Sarat, Bacău, Neamţ, Baia, Tutova, Fălciu, Vaslui, Iaşi, Suceava, Soroca, Bălţi, Lăpuşna şi Cetatea Albă. Dizlocările de straturi au fost cu atât mai simţite, cu cât s'au produs în regiuni locuite, fiind distruse circa 1000 case. Comunicatele oficiale însă nu ne dau decât puţine detalii asupra alunecărilor ce s'au întâmplat în regiunile nelocuite şi care probabil că au fost tot aşa de frecvente.

N. MACAROVICI

VIATA LA IAȘIDESPRE COMORILE DE ARTĂ PLASTICĂ
ALE IAȘULUI

Când vorbim despre „Comorile de artă plastică ale Iașului” gândul trebuie să ne ducă din capul locului la „Pinacotecă”. Pinacoteca se găsește azi în al 82-lea an de existență și în ea s’au adunat, în decursul vremii datorită și osârdiei oamenilor dar mai ales dărnicii marilor suflete moldovenești, lucrări de valoare artistică aproape de neprețuit.

Cel dintâi ctitor este protosângerul Sofronie Vârnav zis și „Popa Vârnav”, născut la anul 1813, fiul cel mai mare al cărturarului „Banul Vasile Vârnav” din Hilișău, jud. Dorohoi.

După primele învățături făcute în casa părintească, fu încredințat, pentru pregătire în cele călugărești, rudei sale Arhimandritul *Sofronie Miclescu* ce era stareț la Mănăstirea Secu, ajuns mai târziu Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Viața monahală nu l-a atras prea mult și într’o zi fugi la Cernăuți, unde o altă rudă îi făcu rostul să plece la Paris. Acolo urmă dreptul, literile și filosofia la Sorbona.

La Paris a intrat în legătură cu tineretul român aflat la studii, înființează „Societatea tuturor Studenților Români” sub patronajul poetului Lamartine.

Printre primii președinți ai acestei societăți, a fost Ion Ghica, având ca secretar pe C. A. Rosetti, iar casier pe Sofronie Vârnav. Acesta din urmă fiind și cel mai cu stare, a subscris cele mai mari fonduri pentru societate. Societatea avea scopul să strângă legăturile între Români și să se ajute studenții români săraci.

Membrii se adunau în fiecare Sâmbătă seara, discutau și țineau felurite conferințe asupra viitorului țării lor. Uneori luau parte și țineau cuvântări și profesori dela Sorbona cu sentimente filo-române. S'a înființat apoi o bibliotecă românească pentru a pune la dispoziția membrilor lucrări necesare studiului, precum și pentru a-i ține la curent cu literatura românească din acea epocă. Biblioteca se găsește astăzi în păstrarea bisericii române din Paris, unde Sofronie Vârnav este trecut și ca fondator al Sfântului lăcaș.

Astfel fiind preocupările lui și fiind un om bogat cu spirit viu de a cunoaște totul, se ocupă și cu colecțiile de artă, mai ales când i se ivi ocazia la 1845 să liciteze la importanta colecție „Las Marismas” reușind să achiziționeze cele mai frumoase lucrări, după îndemnul lui Gh. Panaiteanu-Bardasare, care pe atunci se afla la München.

Se expediază „Lucrările Invățământului Public” din Iași, cu rugămintea de a i se plăti cheltuelile de transport.

Oficialitatea însă, neglija darul ce i se făcuse, colecția rămasese uitată timp de un an și jumătate depozitată într'o șură de mărfuri la Galați, fiind supusă intemperiilor și stricăciunilor.

Sofronie Vârnav, aflând de aceasta, veni în țară pe la 1848, ridică tablourile lăsate în părăsire la Galați, le aduse la Iași și le încredințează spre păstrare Academiei Mihăilene.

Datorită interesului lui Gh. Asachi și M. Kogălniceanu, se înscrie în acel an în buget suma de 26900 lei, pentru întemeierea „Muzeului Național de Pictură” de pe lângă Academia Mihăileană. Conducerea acestui muzeu fu încredințată pictorului Gh. Panaiteanu, iar cu restaurarea tablourilor deteriorate, fu însărcinat prietenul acestuia, pictorul Gh. Șiler, german de origină.

În anul 1860, Octombrie 26, sub domnia și în prezența lui Cuza Vodă, odată cu Școala de Belle Arte și Universitatea Iași, se inaugurează „Pinacoteca Națională din Iași” cu tablourile lui Sofronie Vârnav și alte lucrări găsite la Academia Mihăileană.

Începutul fiind făcut, s'au mai găsit după aceea și alți boeri care entuziasmați de această inițiativă, încep să doneze lucrări de valoare pentru prosperitatea instituției noi.

Primul este avocatul Costache Dasiade, care donează o însemnată colecție compusă din 30 bucăți. Urmează apoi Costache

Negri. Este interesantă scrisoarea acestuia către Panaiteanu, datată la 28 Februarie 1872 și expediată din Tg. Ocna :

„Am văzut prețeluirea ce ați bine-voit a face la cele 30 tablouri ale mele depozitate la școala de arte, prețeluire ce se suia la suma de 114.150 lei...

„Credeți că un Velasquez, un Carlo Dolce, un Paolo Veronese, un Bourguignon, un Bassano, fără a mai pune în rând un Van Dick și Salvator Rosa, credeți zic că oare atâta să valoreze acești Maeștri pe cât D-voastră însemnați?

„Nu credeți, căci sigur mi-ați scris dela București, sunt acum vre'o 6 luni, că aceste opere sunt astăzi neprețuite.

„Dar văzând lista de dimensiuni și prețeluirea ce mi-ați trimis, scris deasupra cifrelor: 'Evaluare după starea actuală a țării', nu mai am nimic de zis, nici despre partea artistică; iar despre prețeluire, apoi absolut nimic, după cum am zis-o de început. Ce mă cam supără este, că mă despart de niște vechi prieteni, pe care i-am tot adunat unul câte unul de vre'o 30 și mai bine ani.

„Inșă să înlăturez și asta mică suparare printr'o singură condiție dar nestrămutată ca : Tablourile să rămâe *neclintite totdeauna la Iași* — și aceasta admisă — mai ciunțiți prețeluirea de artă făcută pe jumătate. Aș ciunți-o eu singur de tot, căci nu este dorința care îmi lipsește pentru aceasta, dar fac ce pot“.

Pe atunci fiind Ministru al Instrucției Publice, Titu Maiorescu, el creează un buget de artă și mandatează lui Costache Negri o parte din valoarea colecției și anume suma de 40000 lei.

Un alt donator este marele pictor și gravor Const. Stahi, fost profesor și director al Pinacotecii și Școlii de Belle Arte, care donează 68 de tablouri.

Au mai contribuit la îmbogățirea Pinacotecii : I. M. Codreanu, generalul rus Teodorovici Mircovici, profesor I. Aivas, Prințesa Adela Moruzi, A. Diamandopol, Iordache Beldiman, B. P. Hașdeu, Teodor Catzulescu, Panaiteanu, Corneliu Eremia, Ion Rotaru, fabulistul Donici, Elena Scarlat Donici, avocat Fătu și alții.

În anul 1930 Ministerul de Instrucție a cumparat pentru Pinacotecă dela familia Fotea din Iași un număr de 14 studii în desemn și picturi de Gh. Asachi, din timpul șederii lui la Roma, când se ocupa cu pictura; la care s'a mai adăugat vre-o 60

bucăți ale pictorilor actuali, ce se aflau depozitate la Ministerul Instrucției.

Astfel Pinacoteca din Iași în timp de 82 de ani, și-a mărit considerabil colecția, reprezentând o sumă de aproximativ două miliarde. Și-a mărit-o așa de considerabil, încât localul ocupat astăzi în Academia de Arte Frumoase nu mai este încăpător.

De altfel un regulament al Pinacotecilor Statului apărut la 1863, specifică că se instalează provizoriu Muzeul de Pictură al Iașului în localul Școalei de Pictură până la achiziționarea unui local propriu pentru acest scop.

Din comorile Pinacotecii ieșene cităm următoarele pânze, absolut originale :

In colecția „Sofronie Vârnab“

Cezar privind capul lui Pompei, de *Caravaggio*.

Iudita și Holofern, de *Libert Pietro*.

Phaeton cerând dela tatăl său conducerea soarelui, de *Eustache Lessueur*.

Portretul Mareșalului și Ducelui *Louis Hector de Villare* (goblin).

Philippe de Champagne (autoportret).

O cafenea Flamandă, de *Heemskerck*.

Madona de *Murillo* (schiță pictată pe lemn).

In colecția Dasiadi

Venera dormind, de *François Boucher* (miniatură în lemn).

Angelica Kauffmann (autoportret).

Martin Luther, atribuit lui *Lucas Kranach*.

Triumful lui Bachus, de *Vollemont André*.

Moartea Lucreției, atribuit lui *Nicolas Poussin*.

Sf. Eustațiu, de pictorul *Dietrich Fr. Johan*.

In colecția Costache Negri

Beatrice, de *Carlo Dolci*.

Sfânta Familie, de *Antonio Van Dyck*.

Culesul viilor, de *Bassano Leandro*.

Herodiada, de *Giovani Barbleri*.

Bătălia, de *Bourguignon*.

Falșificatori și Contrabandist de vânat, ambele de *Horemans Johan*.

Peisaj, de *Salvator Rosa*.

Torturile Sf. Sebastian (schită) de *Guido Reni*.

Venera, de *Guilio Romano*.

Un primar, de *Kupezky Johan*.

O copilă ducând o tablă cu pește și un copil cu vânaturi pe spate, ambele de *Quadal Martin*.

Marte, Venus și Cupidon, de *Veronese*, etc.

Dintre pictorii moldoveni, cu nume bine stabilit în evoluția artelor plastice, avem reprezentați pe lângă Panaiteanu și Stahi, St. Luchian pe Titus Alexandrescu, Preotul Damian, Hârlescu, Turtureanu, Jiquide, Emanoil Bardasare, St. Dimitrescu, N. Tonitza, Buicliu, V. Costin, Verusi, Ghica-Budești, Ilie Constanțiu, Gh. Popovici, Viorescu, Ilie Burghilea, Gh. Rașcu, Șoldănescu, Șiler, Năstăsanu, Aurel Băeșu, Bacalu, D. Crudu, Ion Cosmovici, Paul Scorțescu, Adam Balțatu.

Printre picturile achiziționate de Minister dela Saloanele oficiale din București avem de N. Grigorescu vreo 20 bucăți, dintre care Țiganca este cea mai reprezentativă a epocii lui de glorie, Kimon Loghi, Serafim Teodorescu Sion, Honția, Stork, L. Basarab, Neylis, I. M. Bunescu, Gh. Mărculescu, Strâmbulescu, Paladi, Sabin Pop, Steriadi, Șirato, Th. Aman, Eugen Voinescu, C. Artachino, Costin Petrescu, Cecília Cuțescu-Stork, Gh. Patrașcu, Dărăscu, etc.

De asemenea în saloanele Pinacotecii, avem o serie de tablouri de autori străini necunoscuți, iar unele destul de cunoscute, însă neidentificate, astfel, admirabile peisaje sau portrete de boieri moldoveni, dintre care cităm, portretele lui Andronache Donici, a Vornicului Iordache Drăghici, făcute de I. Balomir, a Principelui Ghica, de I. Livadity, a Vornicului Burada și soției sale Maria, atribuite lui N. Schiavoni. De asemenea portretele în mărime naturală a Mitropolitului Veniamin Costache și a Domnitorului M. Sturdza de pictorul Schöff. In sfârșit, panorama Iașului la 1842 de Stavschi, etc.

Ca sculptură, Pinacoteca posedă lucrări de Croysy, Carpeaux, A. Moreaux, P. I. Mère, Valbude, Filip Main, Paciurea, O. Späethe, G. Tronescu, I. Mirea și I. Iordănescu.

Cel care a contribuit la înființarea Pinacotecii și a condus-o,

a fost Gh. Panaiteanu-Bardasare. Au urmat la conducerea ei în ordine cronologică : Const. Stahi, Emanoil Bardasare, Mihai Carp, Gh. Popovici, Ștefan Dimitrescu, A. D. Atanasiu care au fost și conducătorii Școalei de Belle Arte sau a Academiei de Arte Frumoase. Dela 1937 Pinacoteca se desparte de Academie, conducerea ei fiind încredințată cunoscutului pictor ieșan și profesor al Academiei, d. Ion L. Cosmovici.

Din această scurtă expunere, rezultă că gestul lui Sofronie Vârnav n'a rămas fără răsunet. Mulți Moldoveni vrednici, iubitori de artă au mers pe urmele mărinimiei lui de suflet. Nădăjduim că același suflet moldovenesc curat și plin de avânt, va găsi și de azi înainte, în ciuda vicisitudinilor vremii, oameni de inimă care să contribuie la îmbogățirea comorii de artă din Pinacoteca cetății de lumină a Iașilor. Despărțindu-se de ceea ce este proprietate particulară și efemeră, își vor lega numele pentru totdeauna de o operă în care generațiile ce vor veni își vor potoli setea de frumos și totodată le va proslăvi numele cu venerație și recunoștință.

ROMAN SIMIONESCU

CRONICA EXTERNĂ

FRANȚA ȘI GERMANIA ÎN LUMINA ADEVĂRURILOR NAȚIONAL-SOCIALISTE

Ultimele crime anglo-saxone îndreptate contra Franței, au făcut ca și cei mai orbiți democrați de pretutindeni să vadă însfârșit de ce epitete se poate bucura pe drept cuvânt Anglia.

Mulțimile, conduse ocult de presa iudaică în vechea Europă, aveau aproape convingerea că între Franța și Germania nu va putea fi nicio dată pace și că Reichul, ori care ar fi el, nu nutrește în fond decât gândul revanșei cât mai grabnice și definitive împotriva Franței.

Popoarele ce continuau să trăiască sub tirania mârșavă a scrisului evreesc aveau certitudinea că și Reichul național-socialist ura Franța, cum au urât-o Bismark sau Vilhellm al II-lea.

Adevărul, marele adevăr însă, este cu totul altul.

Reichul național-socialist condus de geniul lui Adolf Hitler, vroia dela început o înțelegere cu Franța reală, o colaborare din cele mai perfecte, care dacă ar fi izbutit, desigur că Franța n'ar fi ajuns azi acolo unde politica criminală și inconștientă a lui Daladier, Blum, Zay sau Reynaud au dus-o.

În anul 1936, Führerul declară în ședința Reichstagului dela 7 Martie cu sinceritatea splendidă ce-l caracterizează că a îndepărtat din presa germană orice ură în contra poporului francez. Între altele el a spus atunci următoarele istorice cuvinte:

„Mi-am dat osteneala să trezesc în tineretul nostru râvna idealului unei împăcări cu Franța, și desigur nu zădarnic. Acum câteva săptămâni, oaspeții francezi intrând în stadionul olimpic dela Garmisch-Partenkirchen, au avut poate prilejul să constate dacă și în ce măsură mi-a reușit schimbarea stărilor sufletești ale poporului german“.

Führerul vorbea deschis. El încerca o împăcare deplină între cele două mari popoare și o considera mai importantă decât tatonările iscusite ale unor bărbați de stat mai mult sau mai puțin diplomați.

Străduința aceasta a Führerului a fost desigur foarte grea căci, cum spune însuși el, a trebuit să desfacă Germania din împlețicirea unui tratat care îi răpea egala îndreptățire, un tratat a cărei menținere însă — pe drept sau pe nedrept — poporul francez o socotea în interesul său.

Adolf Hitler a făcut desigur o jertfă când a vorbit astfel.

În ziua de 21 Februarie 1936, un mare ziarist francez a adresat Führerului rugămintea să-i acorde un interview. Era unul dintre acei ce-și dădeau toată osteneala să găsească drumul înțelegerii dintre cele două popoare.

Cu acest prilej, Führerul și-a formulat expresia dorință către o înfrățire leală prin care cele două țări să fie indisolubil legate, el fiind cel dintâi luptător pentru biruința ei.

Führerul a spus apoi că este dispus să slujească înțelegerea dintre Franța și Germania, deoarece vede în ea elementul necesar asigurării Europei împotriva unor primejdii nemărginite.

Cum a răspuns însă Franța oficială generoasei sale atitudini?

A prelungit pe încă un an pactul cu Rusia Sovietică încheiat contra Reichului la 2 Mai 1935. Îndreptat fiind exclusiv în contra Germaniei, era lucru necontestat că printr'însul Franța își asuma, pentru cazul unui conflict între Germania și Rusia, îndatoriri ce depășeau cu mult mandatul ce rezulta pentru ea din statutul Ligii Națiunilor și care o sileau, în urma înțelegerii cu Moscova, să procedeze pe cale militară împotriva Reichului.

La 31 Martie 1936, într'o decizivă ședință a Reichstagului, Führerul a propus, în numele poporului și guvernului german *planul de pace*, compus din 19 puncte, spre a da, viitoarelor convenții caracterul imutabil al sfințelor tratate.

Articolul 15 al acestui plan, este închinat exclusiv legăturilor cu Franța.

Iată textul lui integral: „Spre a se da operei de asigurare a păcii dintre Germania pe de o parte și Franța pe de alta, — asigurare ce are loc de bună voie, — expresia definitive împăciuirii, a desbinărilor de veacuri, Germania și Franța se îndatorează să înrăurească atât educarea tineretului celor două națiuni, cât și publicistica, pentru a evita tot ceea ce ar mai putea învenina raporturile dintre cele două popoare. Ele se învoiesc să alcătuiască, o comisiune comună care să fie însărcinată să prezinte guvernelor respective orice fel de reclamații viitoare spre a le controla cu de-amănuntul.

Germania și Franța, având de gând să dea acestei învoiei, caracterul

de tratat sfânt, se îndatorează ca ratificarea să fie îndeplinită, printr'un plebiscit, de către cele două popoare însăși".

La 18 Aprilie 1936, Franța și Anglia resping planul de pace german.

În 1937, 1938 și în fine în 1939, Führerul, și guvernul german fac nemăsurate apeluri Franței pentru a se șterge trecutul și a se ajunge la o colaborare.

Toate demersurile lui Adolf Hitler și încercările lui Ioachim von Ribbentrop, ministrul Reichului pentru afacerile străine, rămân infructuoase.

Ce se petrece în Franța în tot acest timp?

Parlamentul dela Paris nu mai lua de mult în desbatere politica externă a țării.

Leon Blum și mai târziu Eduard Daladier, azi încarcerați la Riom, amânau sistematic o lămurire așteptată cu febrilitate zadarnică de marea masă a poporului francez.

Un mare profesor și gazetar parisian, d. Mariaux, ducea însă prin presă o riguroasă campanie contra democrațiilor, susținând că o înțelegere cu Reichul este absolut necesară, mai ales că mâna camaradereste întinsă a venit de peste Rihn. Continuarea dușmăniei dintre cele două popoare — susținea Mariaux — era o crimă și desigur, ilustrul ziarist francez avea dreptate.

Căci dușmanul organic al Franței a fost în toate timpurile Englezul și nu Germanul. Cu Albionul a avut el să se războiască și nu cu marele popor de dincolo Rihn, cu care a intrat în rivalitate către sfârșitul veacului al XVI-lea și dela veacul al XVII-lea înainte, mai ales după pacea de Westphalia, adică după ce Alsacia intrase în patrimoniul francez. Dela 1870 încoace, Franța a dus o politică de încercuire.

Francezii mai adaptase un sistem de politică externă ce rămăsese valabil vre-o 300 de ani. Acest sistem consta în a împiedica poporul german — superior celui francez ca număr și organizare — să-și realizeze unitatea, creînd, în jurul Germaniei, o centură de state aliate cu Franța și dispuse a-i da concursul eventualității unei sancționări. Ultima încercare a fost tratatul dela Versailles în 1919.

An cu an, lună cu lună, zi cu zi, guvernele Franței au dus o politică de dușmănie din ce în ce mai accentuată în contra Reichului.

În August 1939, când la ordinea zilei era problema atât de arzătoare a Danzigului, Führerul a răspuns printr'o scrisoare lui Eduard Daladier, președintele consiliului francez.

În scrisoarea sa, Führerul se adresa încă odată sufletului Franței, cerându-i verificarea politicii sale și întinzându-i o leală frățietate.

Dar n'a fost ascultat nici de data aceasta, și la scurtă vreme după aceea, la 3 Septembrie, Franța, imitând exemplul cu totul nenorocit al Angliei, declară război Germaniei național-socialiste.

În 1940, Führerul rostește un mare discurs în Reichstag, discurs numit: „Ultimul apel la rațiune”.

Nici acest impresionant apel însă n’a fost ascultat.

Ceea ce a urmat se știe.

Franța s’a prăbușit. Mareșalul Petain a fost proclamat șef al statului francez, iar acum în urmă d. Pierre Laval a fost pus în fruntea guvernului din Vichy.

Va reuși oare d. Pierre Laval să se adapteze politicii externe național-socialiste, care am văzut, a vrut neconținut și vrea și azi o înțelegere definitivă cu Franța ?

Va reuși noul prim-ministru francez să devie un colaborator în reconstrucția Europei postbelice ?

Iată întrebări al căror răspuns aparține viitorului.

Un lucru este sigur. În mâinile d-lui Pierre Laval stau astăzi destinele franceze. Și patriotismul său va ști să biruie toate dificultățile momentului cercând culmile luminate ale unei ideale vecinătăți de care depinde pro-pășirea viitoare a continentului.

DEM. SUȚU

CRONICA IUDAICĂ

CARTEA KAHALULUI

**Documente pentru studiul iudaismului în Rusia și a influenței sale
asupra popoarelor în mijlocul cărora se dezvoltă
de I. Brafman**

Cap. XII

Diferitele grade ale funcționarilor Kahalului și ai Bet-Dinului

Diferitele grade ale funcționarilor se desfășurau în ordinea următoare :
a) Candidatul reprezentant al orașului ; b) Daionul-judecător din orice asociație sau acel care face parte din Tribunalul orașului (Bet-Dinul) ; c) Habai sau „Cel mai vechi“ la perceperea colectelor pentru binefaceri sau judecătorul Bet-Dinului ; d) Ikurlmil sau membrii originari din comună ; e) *Roș-Medinii* reprezentanții adunării generale a întregului ținut sau ai administrației Kahalului ; f) Balai-Takonele (adică acel care redactează noile regulamente) și Șimre-Takonele, cel care este însărcinat să ia sama la dispozițiile stabilite.

Numai trecând prin toată această scară ierarhică, se ridică funcționarii Kahalului cu foarte rari excepții.

Regulile hotărâte pentru alegeri

Reprezentanții Kahalului și judecătorii Bet-Dinului, sunt aleși în fiecare an, în chipuri felurite, cari diferă în amănunte după nevoile timpului, dar care în general se acordă cu regulile privitoare la alegeri, stabilite în anul 1747 și pe care le cităm.

Cu o lună înainte de Kislev (Octombrie) sunt numiți cinci borerimi (electori) care aleg pe Balii-Takone (cei ce redactează noile regulamente) pentru noile alegeri. Alegerea se pregătește înaintea Paștilor și în prima zi de eșire din această sărbătoare, îndată după rugăciunile de dimineață, la eșirea din sinagogă. Reprezentanții, funcționarii aleși pentru a fixa noile regula-

mente, președinții adunărilor generale, rabinul sau saferul public (scriitorul) sunt obligați să se întrunească în casa Kahalului. Aici, cei 5 însărcinați de afaceri, și cei 4 șamoșini (notari, servitori ai Kahalului) aleg pe cei 5 *borerimi* (electori) pentru toate funcțiile administrației sociale.

După aceste alegeri, doi șamoșimi se duc să invite pe noii aleși, pentru a-i pofti în casa Kahalului. Sub pedeapsa Heremului canonic este interzis șamoșimului să discute cu electorii, privitor la alegeri.

Electorii trebuie să numească 4 roșimi (reprezentanți ai Kahalului); 2 roși-medina (reprezentanți ai Ținutului); 4 turimi (membri aleși ai societății); 3 ikurimi (membri originari); 4 Roe-Hașbeneți (controlori); 2 reprezentanți ai adunării generale.

În total 19 persoane și în afară de acești funcționari se aleg 4 heboimi (Sindicatul pentru colectele de binefacere) și 12 dajoni (judecători ai Bet-Dinului).

Datoriile membrilor Kahalului și Bet-Dinului

Principala ocupație a reprezentanților este repartizarea impozitelor și perceperea lor; supravegherea, pentruca toți membrii societății să se bucure de stima titlurilor care aparțin poziției sociale și stărilor și să domnească bună ordine în tranzacțiile comerciale.

Impozitul poate să se fixeze asupra oricărui fel de comerț, ori împrumut cu dobândă. Perceperea impozitelor se realizează, dându-le în arendă¹. Însărcinații de afaceri ai orașului, numesc șamoimii (funcționarii care repartizează impozitul) prin vot secret, în timpul căruia este interzis să se favorizeze bogații și să nu se aibă în vedere cei săraci.

Îndată după alegerea lor, sunt îndatorați să se adune într-o sală deosebită, anume hotărâtă scopului și care nu poate fi părăsită decât sărbătorile și Sabatul, sub pedeapsa Heremului Canonic. Zilele săptămânii ei nu pot absenta decât pentru masă și pentru somn. Șamoimii au dreptul să interogheze pe oricine prin luare de jurământ, asupra averii sale și asupra veniturilor comerciale. În timp ce se face repartizarea taxelor impuse asupra veniturilor din comerț și industrie, fiecare este dator să comunice agențiilor sau reprezentanților acestora (situația), iar industriașii sunt obligați să se prezinte în persoană o singură dată în timpul celor două prime zile. Toate industriile depind de Kahal. El are dreptul să dea învoirea pentru tot felul de întreprinderi, sub rezerva că, acel ce obține o astfel de învoire să nu prejudicieze celor care au capatat în prealabil *hasaka* și *meropie*.

Este interzis lucrătorilor să primească lucrări ori manopere de orice fel, pentru particulari care fac parte dintr-o astfel de meropie.

În fiecare trimestru, membrii adunării generale urmează să se întrunească în casa Kahalului pentru a se interesa de problemele care privesc întreaga comunitate. Această adunare va avea loc chiar dacă toți membrii

1. Vezi Cap. V, în care se arată puterea fără de margini a Kahalului.

n'ar fi reuniți; 20 de membri prezenți ajung pentru a valida hotărârile luate cu privire la problemele propuse.

La fiecare trei ani se fixează adunarea întregului ținut. La această adunare iau parte cele cinci mari orașe cum sunt: Brest-Litovsk, Grodno, Vilna, Pinsk și Sluzk.

În Reglementarea (dela Vilna), aprobată în anul 1747 se arată: „Cum în prezent este interzis să se întrunească adunarea generală a ținutului la trei ani pentru a aproba *ticunimul*; hotărârile și anumite măsuri (după cum se proceda din vechime) s'a statuat prin adunarea generală din casa Kahalului, să se aleagă dintre membrii acestei adunări acei care vor avea misiunea de a redacta regulamentul orașului nostru, pentru ca semnificația și importanța sa să nu decadă.

Dajonilor (judecătorii Bet-Dinului) și președintelui lor aparține dreptul de a taxa locurile în sinagogă și (de a fixa) distribuirea drepturilor de meropie (adică vânzarea la particulari jidani a posibilității exploatarei persoanelor creștine)¹; ei legalizează actele de cumpărarea imobilelor, care se redactează în prezența Bet-Dinului de către Safir (scriitor) și de către Șamoșim (notarul Kahalului). În afară de aceste datorii, dajonii și președintele lor, paralel cu Kahalul, sunt datori să supravegheze măsurile de cântărire (pentru jidani în special, nu pentru creștini) și să nu tolereze majorarea prețurilor (tot pentru jidani)².

În afară de lămuririle asupra importanței moreinei, roșei, dajonului și a întregii ierarhii municipale talmudice a republicii (jidovești), documentele arătate în lucrarea de față sub N-rele 18, 19, 20, 46, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 97, 98, 112, 113, 116, 121, 132, 134, 140, 141, 151, 154, 162, 165, 166, 172, 174, 175, 187, 188, 201, 210, 213, 218, 219, 220 și 221, ne demonstrează până la evidență, că pretutindeni, Kahalul se inspiră din aceleași texte și are aceleași venituri; că puterea lui se evidențiază în același chip; că vinde peste tot drepturile ciudate de „hasaka” și „meropie” pe care le-am explicat în Cap. V și în sfârșit că, în afară de legile talmudului în parte cunoscute creștinilor, ca bază a vieții publice și a forței ascunse a familiilor jidovești, există o infinitate de legi și regulamente secrete, ascunse în cărțile comunităților și ale Kahalului, despre existența cărora nimeni nici nu poate bănui și pe cari le vom scoate la lumină pentru prima dată în lucrarea de față. Dar ceea ce apare deosebit de interesant, este cu privire la îndatoririle rabinilor, care sunt detaliate cu precizie.

Amănuntele acestea ne dovedesc că jidanii se sprijină pe administrația și autoritățile locale, pentru a întări iudaismul, care suferă slăbiciuni și pentru a-l feri de atingerile pe care i le-ar putea aduce civilizația creștină.

1. Vezi Cap. respectiv.

2. „Kiria-Nesmana” din Einn Vilna, 1860, pag. 37—42.

Prin combinații imposibil de luminat și foarte greu de explicat, în ciuda legilor de organizare jidovești și a vieții practice a jidovimii, (s'a infiltrat) creștinilor ideea, că funcția de rabin este pur religioasă.

Această greșală a servit ca supapă de siguranță în toate legile privind pe jidani, în toate țările unde aceștia locuiesc și consecința unei astfel de greșeli n'a adus nicio dată atât folos jidanilor și nicio dată nu le-a procurat atâtea mijloace pentru a atinge scopurile lor felurite, ca în secolul prezent.

După revoluția franceză, când pacea și ordinea au fost restabilite, problema jidovească a atras atenția Împăratului Napoleon I, care explică împrejurările care au motivat-o.

(Va urma)

Trad. I. FR. BOTEZ

ÎNSEMNĂRI

ZECE MAI 1942

„Nu desnădăjduim ci credem că acest zece mai al doliului național va fi și ultimul, — după cum neguri tomnatice au rătăcit o clipă în faptul primăverii“...

Cu aceste cuvinte încheiam reflecțiile noastre pe marginea sărbătorii noastre naționale din 1941. În pâclele dese și umede așternute peste parada militară de atunci, vedeam însuși doliul naturii venit să se adauge durerilor noastre nemăsurate.

Zece mai de astăzi n'a încununat încă biruința noastră deplină, dar s'a arătat ceva mai luminos, despresurat fiind de marile îngrijorări sufletești de altă dată. Și totuși negurile mai stăruiesc încă.

Războiul nu s'a isprăvit, sângerarea e în curs. Sublocotenentul Dumitrescu, șeful promoției tinerei generații de ofițeri cel care făcuse în cadrul sărbătorii naționale de an vibrantul legământ al jertfei supreme, și-a împlinit-o glorios la amenințatele hotare. Ca dânsul sunt mii și zeci de mii de camarazi, ofițeri și soldați, care zac astăzi prin cimitirele de campanie sămănate pe coclaurii fără de capăt ai răsăritului sau care își târăsc în cărje trupurile sfărțecate.

În timp ce mașina de război sapă făgașuri de purpură spre țelurile biruinței apropiate, armata a înveșmântat în țară ținuta sobră de campanie pentru a participa la parada din dosul frontului. La București, la Iași, pretutindenea, oastea țării a făcut să răsunе pe caldarămurile orașelor hruitul greu al carelor de luptă și al afeturilor de tun, a lasat să vibreze sub ceruri involburarea heliselor de avion. Soldatul român a defilat într'o

ținută perfectă și cot la cot, cu camaradul german alături de care a făcut și va mai face atâtea fapte de arme. Iar salutul i-a fost primit de Rege, de Conducător și de Feldmarșalul von List, trimisul special al Fűherului Adolf Hitler.

D-l Mareșal Ion Antonescu a ținut să-și arăte deplina satisfacție pentru reușita părăzii actuale, prin trei ordine de zi, menționând pe generalii Pantazi, ministrul de război, Dim. Popescu, ministrul de interne și Nicolaescu, comandantul militar al Capitalei, care au asigurat reușita programului sărbătoresc. De asemeni a citat în mod cu totul special regimentul său de gardă pentru ținuta impecabilă și voinicia pasului de defilare.

Gestul Conducătorului subliniază necesitatea rigorilor formale ale disciplinei care nu sunt decât preludiul jertfelor de mâne, — cu atâta mai sfinte cu cât rămân cel mai adesea anonime, în nemurirea lor. G. A. C.

PATRU ANI DELA MOARTEA LUI OCTAVIAN GOGA

La 7 Mai s'au împlinit patru ani de când bardul național a calcat pragul nemuririi. Sunt patru ani în care românismul de pretutindeni i-a durat zi de zi, tot mai înalt și mai neclintit, edificiul recunoștinții sale. Octavian Goga nu are însă nici macar după moarte fericirea de a-și vedea realizată deplinătatea visurilor. El doarme pe pământul românesc, dar în afară de granițele statale.

Ziua ceea sfântă însă, va fi să vie odată. Și atunci deabia va fi ștearsă toată eroarea trecutului, eroare care a culminat prin alungarea celui dintăi guvern naționalist prezidat de Goga. Căci orice faptă se plătește. Dacă guvernul dela 1938 n'ar fi fost lichidat așa precum a fost, poate că astăzi n'am fi cunoscut tragedia sfâșierilor de hotar. Dar iarăși cântecul și jertfa poetului nu pot deveni literă moartă și fără de sens. De aceea mormântul lui Goga dela Ciucea, va rămânea zidul plângerilor românești până în clipa când va redeveni ceea ce trebuie să rămâie în veac, — piatra dela hotarul de răsărit a unității noastre naționale. G. A. C.

50 ANI DELA MOARTEA LUI GR. COBĂLCESCU

Joi 21 Mai crt., Universitatea Mihăileană a comemorat 50 de ani dela moartea profesorului Grigore Cobălcescu. Dimineața s'a oficiat un parastas la mormântul fostului universitar și membru al Academiei Române ce își odihnește somnul veșniciei în cimitirul „Eternitatea“. În după amiaza aceleaeși zile, a avut loc în Aula Universității, comemorarea acestui pion al științei geologice românești. În toate cuvântările roștite, s'a insistat asupra activității științifice pe care profesorul Grigore Cobălcescu a desfășurat-o în tot timpul vieții sale.

Grigore Cobălcescu a fost ieșan prin naștere și, deși ar fi putut părăsi orașul nostru, el a preferat să rămâie aici, pentru ca să ducă gloria

științei și în același timp să dea țării o serie de elemente deosebit de valoroase în domeniul în care el a lucrat cu neostenită fervoare.

Profesorul Cobălcescu s'a născut în 21 Septembrie 1831 și după ce a urmat clasele primare într'un pension din localitate, a trecut în cursul secundar la Academia Mihăileană. După terminarea clasei I-a, Academia Mihăileană, s'a desființat și Grigore Cobălcescu a urmat cursul secundar ca elev particular. La 1848, Grigore Cobălcescu obține certificatul de absolvire al liceului înființat în locul Academiei Mihăilene și, datorită calităților sale într'adevăr excepționale, după trecerea concursului în 1849, obține numirea ca profesor la liceul secundar din Iași și anume la catedra de științe fizico-naturale.

Zece ani mai târziu, în 1859, Grigore Cobălcescu este trimis cu o bursă de către stat la Paris după ce tipărise mai întâi o lucrare de zoologie, sprijinit fiind de Ministerul Instrucției Publice.

La Paris, Cobălcescu se dedică studiilor Zoologiei și Mineralogiei, iar 27 Noembrie 1861 obține licența cu un răsunător succes, reîntorcându-se în țară, tot la catedra sa dela liceul din Iași. În 1862, Cobălcescu tipărește primul studiu de geologie în românește, care este în același timp prima lucrare de acest fel făcută de un român. Studiul este intitulat: „Calcarul de Răpidea”. Deși nu avea nicio bibliotecă de specialitate la îndemână, Grigore Cobălcescu fixează în studiul său vârsta acestor calcare, care este admisă și astăzi.

În 1863, deci în vârstă numai de 32 ani, el este numit profesor la catedra nou înființată de geologie și mineralogie dela Universitatea Mihăileană pe care a ocupat-o până la sfârșitul vieții. Cu multă trudă și mai ales cu multă luptă, Gr. Cobălcescu a adunat materialul didactic, indispensabil predării cursurilor sale la Universitate. Dar ceea ce este mai interesant, și astăzi, după 50 de ani dela moartea lui, toate seriile de studenți dela Facultatea de Științe, a învățat și învață pe materialul adunat de Grigore Cobălcescu.

Prima sa lucrare științifică de specialitate, Cobălcescu a publicat-o în 1882, iar în 1883, el publică studiul de geologie și paleontologie asupra unor terenuri speciale dela noi. Pe baza acestei mari lucrări, Cobălcescu este ales membru al Academiei Române, fapt ce l-a consacrat în mod definitiv ca pe un mare om de știință. Discursul de recepție la Academia Română îl rostește în 1886, ocupându-se de origina zăcămintelor noastre de petrol.

Împreună cu A. D. Xenopol, Grigore Cobălcescu înființează în 1889, societatea Științifică și Literară din Iași care avea, ca organ al său, revista „Arhiva”.

Evident că în afară de lucrările despre care am pomenit mai sus, Cobălcescu a scos și altele, între care un volum intitulat „Geografia fizică a Daciei Moderne”. Dela 1889 însă și până în 1892, profesorul Gr. Cobălcescu s'a de-

dicat lucrărilor laboratorului de mineralogie, geologie și morfologie dela Facultatea de Științe, de pe lângă Universitatea Mihăileană. Obținând fondurile necesare, el a achiziționat și un bogat material didactic, ca : hărți, colecții variate de cărți de specialitate, etc., punând astfel piatra fundamentală a acestor laboratoare.

Grigore Cobălcescu a murit la 21 Mai 1892 în biroul său de lucru dela Universitate, lângă microscopul pe care l-a utilizat zi de zi în cercetările sale. A fost un om al datoriei împlinite, o putere de muncă covârșitoare, o figură care a ilustrat Universitatea ieșană și știința românească, dar la comemorarea căruia tocmai studenții secției științelor naturale, au fost cei dintâi care au strălucit prin absență. A. M. Fr.

† ASPASIA SION BURADA

Aspasia Sion Burada, profesoară onorară a Academiei de muzică din Iași, s'a stins în vârstă de 76 de ani, la sânul orașului ei drag, încălzit dealungul deceniilor de focul sacru al strădaniilor ei creatoare.

După strălucite studii făcute la Viena și la Lipsa, unde a urmat cursul lui Letschetischi, unul din elevii cei mai iubiți ai lui Franz Liszt și el însuși un cunoscut compozitor și virtuos al pianului, s'a refintors în țară. De foarte tânără a ocupat catedra de piano dela Conservatorul Moldovei. Aducea la împlinirea apostolatului căruia se devotase, nu numai cunoștințe temeinice, nu numai exemplara-i dragoste de muncă, dar și acea delicată și suavă atmosferă pe care femeia o crează oriunde s'ar afla.

Alături de prietena și colega ei de pe vremuri, d-na Sofia Teodoreanu, s'a străduit să răsfângă cât mai departe prestigiul școlii, prin numărările concertate și afirmații artistice organizate la Iași și în alte orașe ale țării. A creat o serie întreagă de artiști, crescuți și desăvârșiți sub îndemnul ei didactice. Printre ei, ajunge să menționăm pe d-ra Rodica Suțu, bine cunoscuta și mult prețuita virtuoasă a recitalurilor de piano dela postul nostru național de Radio.

Aspasia Sion, prin căsătoria ei cu Ion Burada, fostul profesor universitar și prim-președinte al Curții de Apel din Iași, a cunoscut și fericirile căsniciei afară de una,—maternitatea. Dar dacă e adevărat că elevii sunt copiii profesorilor, dându-le nu numai aceleași îngrijorări și necazuri dar și aceleași satisfacții, de numele ei se leagă și mândria acestei fericiri. Cariera luminoasă a tinerilor plămădiți de mâna ei, continuă darurile ei alese și dincolo de hotarele vieții.

Defuncta lasă în urmă unanime regrete și o pomenire veșnică din partea Bisericii Patruzeci de Sfinți căreia i-a dăruit toată averea ei. Căci Aspasia Sion Burada a murit precum a trăit, — ca o pioasă jertfitoare pe altarul tradițiilor noastre creștine și naționale. G. A. C.

PROFESORUL BACALOGU

Cu profesorul Bacaloglu dispăre încă una din figurile marilor clinicieni români care, împreună cu Buicliu, Nanu-Muscel, Teohari și alții, și-a făcut educația medicală la școala franceză dominată de spiritul marelui Laennec, inițiatorul metodei științifice în observația clinică.

După ce a făcut externatul și internatul la Paris, s'a întors în țară, unde a lucrat mai întâiu în institutul profesorului Babeș și mai apoi a venit în Iași, unde a obținut catedra de Patologie internă, ca succesor al profesorului Teohari. După puțină vreme, a trecut titular al clinicii medicale din Iași și mai apoi al celeia din București.

Timp de trei decenii cât a stat la Iași, profesorul Bacaloglu a avut o activitate medicală și științifică neîntreruptă împărșind studenților lumină din lumina primită în apus și căldura sufletului său. Treizeci de serii de studenți s'au adăpat la izvorul cunoștințelor lui. Cei mai mulți profesori ai Facultății de Medicină din Iași, mai toți medicii primari de spitale și medicii rurali din Moldova, sunt elevii marelui dispărut.

Profesorul Bacaloglu avea o sumă de calități necesare descoperirii adevărului. Pe lângă o inteligență vie și o cultură medicală solidă, el avea și fineța intuitivă care-l ajuta la stabilirea infailibilă a diagnosticului.

Era așa de pasionat de studiul anatomiei patologice, încât o mare parte din lucrările sale sunt dominate de acest spirit. Astfel, chiar la începutul cercetărilor sale, a consacrat un studiu experimental al inimii în febra tifoidă, cercetare confirmată ulterior de alți autori. A studiat apoi o serie de probleme anatomo-patologice între care și miopatia, în colaborare cu Scriban.

A fost în repetate rânduri președinte al Societății de Medici și Naturaliști, decan al Facultății de Medicină și prorector.

A pus bazele societății anatomo-clinice, care a jucat un rol important în viața medicală a Iașului de după război.

Pentru activitatea lui științifică a fost ales membru activ al Academiei de Medicină.

Dar doctorul Bacaloglu a fost și un pasionat pentru literatură și artă. Gustul lui artistic l-a ajutat nu numai să facă din medicină o artă, dar să facă și din casa lui o expoziție de artă.

Era bun la suflet cu toată lumea și mai ales cu bolnavii care l-au regretat multă vreme după plecarea lui din Iași.

Și mai presus de toate, a fost un bun român. Cât a trăit în mijlocul Iașului cu jumătatea lui de populație jidovească și cu o majoritate impresionantă de înstrăinați, a avut multe de suferit din pricina sentimentelor lui creștine și naționaliste, de care a dat dovadă până la sfârșitul vieții. În aceeași măsură însă, ziua de azi care este și cea a aprecierilor sincere, dezbrăcată fiind de patimile extranece, depune pe mormântul proaspăt, cununa de lauri a recunoștinții noastre naționaliste. Dr. G.

LA MOARTEA LUI LASCAR TĂRĂBUȚĂ

Încă unul din naționaliștii Iașului care ne părăsește. Atletul care cu pieptul deschis a înfruntat viața și a biruit-o adesea, a căzut răpus de o nemiloasă boală ce i-a închiricuit cu încetul zvâcnetul generos al inimii.

Cu Lascar Tărăbuță dispare o întreagă epocă. Epoca de tranziție dela sfârșitul veacului trecut care ducea ca moștenire celui nou, patrimoniul antisemit al Iașului lui A. D. Holban și Gh. Mârzescu, al lui Eminescu și Vasile Conta.

Cei mai vechi dintre noi își mai amintesc acel 16 Mai al anului 1899, când mahalalele Iașului, — Ticăul și Ciurchii, Nicolina și Rufenii, — s'au pornit năvalnice spre centru la chemarea studențimii universitare care organizase o mare manifestație antisemită. Ferventul evocator al „Iașului de altă dată”, d. Rudolf Suțu, amintește despre memorabila zi. Printre atâtea figuri astăzi dispărute, — colonelul Manolescu-Mladian, și studenții Romiță Dioghenide, Origen Carp, Vasile și Constantin Brăescu, — răsare luminoasă personalitatea lui Lascar Tărăbuță. Intovărașit de Odorica Sevastos, tânărul luptător pătrunde în sala Sidoli unde se ținea populata și tumultuoasa întrunire cetățanească, ducând în brațele sale vânjoase pe mult iubitul sol al țărănimii ardelenе, pe badea Cârjan.

Iar după aceea, în fruntea unei manifestații de proporții încă necunoscute Iașilor, Lascar Tărăbuță, alături de Elena Sevastos, purta drapelul roș al „Solidarității” studențești, dăruit de Doamnele din Sibiu ca un simbol al despărțirii ce sângera pe atunci inima românismului întreg.

Răzbind prin țândările vitrinelor de pe Lăpușneanu, de pe Golia și Ștefan cel Mare, înfruntând cărămizile jidovești aruncate dela etaje și lăsându-se călcată de copitele escadroanelor de cavalerie, mulțimea deslăntuită, a pătruns până la Mitropolie unde și-a formulat dorința de a se vedea eliberată de spoliația iudaică și de un guvern ce dăruise Iașului pe cel mai jidovit primar din câți i-a avut Moldova.

Lupta de acum patruzeci de ani pare a-și da însfârșit roadele. Dar Lascar Tărăbuță n'a mai avut fericirea de a-i vedea deplina realizare. Nici macar n'a fost solicitat la o cât de vagă contribuție la opera de românizare, deși ar fi meritat această atenție înaintea multor altora.

A închis ochii, bătrân și aproape uitat, după o carieră trudnică în care a stăruit până la ultima suflare, prin scris și vorbă, la înfăptuirea idealului tinereții sale.

În ziua înmormântării, la biserica Sfântul Spiridon unde era depus corpul spre cele veșnice, se găseau, alături de familie și reprezentanții baroului, numai câțiva naționaliști, din nefericire prea puțini, dureros de puțini.

Ritmul trepidant al preocupărilor de tot felul a zvârlit uitării pioasele popasuri. Și e păcat. Căci numai prin respectul datorit înaintașilor ne putem

justifica etica existenței, oricât de fructuoasă ar părea că este această existență, sau poate... tocmai de aceea. G. A. C.

NECROLOGURILE SE ÎNMULȚESC

Cu spaimă și durere constatăm că răbojirile morților se fac tot mai numeroase. Nicio dată nu am avut mai multe decese ca acum. E un fenomen general care se răsfrânge de pe front până în inima țării unde totuși pustiitorul orcan al lui Marte nu a putut pătrunde.

În special Iașul pare a suferi și în această privință mai mult decât alte centre. Numai în decurs de o lună, în afară de moartea Aspasiei Sion-Burada, a doctorului C. Bacaloglu și a luptătorului naționalist Lascar Tărbuță, am avut de înregistrat dureroasa pierdere a consilierului de curte Gogu Munteanu și apoi pe cea a lui Viki Lecca. Cel dintâi, erou mutilat al războiului trecut, lasă amintirea unui desăvârșit coleg și eminent jurist; cellalt, regretul legat de autenticitatea boieriei sale moldovenești și de rara-i sensibilitate artistică.

E locul să spunem că marea jertfă cerută de inegalabila epopee a prezentului, nu crușă pe nimeni. Cu toții ne plătim tributul suferinții și renunțărilor, cu singura și suprema mângâiere că el nu va fi fost zadarnic. Că din sângerarea lui se vor plămădi temeliile neperitoare ale neamului reîntregit, așa precum n'a fost încă în decursul frământatei sale istorii.

G. A. C.

CERNĂUȚII, DUPĂ OCUPAREA BOLȘEVICĂ

Conferința noastră rostită în 14 Mai la Cernăuți, ne-a dat nespusa fericire de a regăsi capitala Bucovinei aproape intactă. Câteva ruine pe ici pe colo, sunt singurele vestigii ale cumplitei încercări recente. Marea sinagogă din Piața Unirii a fost detunată cu dinamita chiar în prima zi a realipirii, de trupele germano-române. La câțiva pași mai departe, pe strada Avram Iancu, fostul depozit de medicamente sovietic a fost incendiat de hoardele roșii, în momentul retragerii. O casă, la un colț de stradă, e complet năruită de pe urma prăbușirii unui avion. Dar aceste accidente nu schimbă nimic din aspectul de totdeauna al orașului.

În general, Rușii au crușat Cernăuții, probabil socotindu-se instalați aici pentru vecie. Nu numai că n'au distrus orașul, dar pe alocurea l-au și înzestrat. Astfel, linia de *trolley* a fost îmbogățită cu câteva vagoane aduse, pare-se, dela Lemberg. Noul Palat Cultural, clădit din osândia I. P. S. Mitropolit Visarion Puiu, dar care nu era încă înzestrat la ocupația bolșevică, a fost îndestulat de sovietici cu rechizitele necesare interiorului, mobilând sălile de spectacol cu fotolii, bănci și scaune. Căci ei transformase întreaga clădire, în loc de reuniune și club al partidului comunist.

Până și Rezidenția metropolitană a scăpat nevătămată. Aici urma să ia ființă un muzeu general al provinciei, — etnografic, istoric și artistic la

etajul de jos și anticlerical la cel de sus. În vederea acestui scop, au și fost adunate diverse statui-modele de prin diferitele săli de desen ale liceelor.

Găzduiți fiind de caldă și luminoasă primire a I. P. S. Mitropolit Tit, am avut ocazia să le vedem aliniate pe culcușul ce ducea spre apartamentul nostru, în aripa din dreapta a palatului. În fiecare dimineață și seară, treceam în revistă batalionul înmărmurit al zeităților antice. Nuditățile lor păreau mai înghețate în atmosfera umedă a sălilor. Cele masculine erau ciuntite în părțile intime ale plăzmuirii lor, — dar nu, cum s'ar putea crede, dintr'un exces de pudoare monahal ci dintr'un simplu capriciu al roșiilor.

La etajul de sus unde se află capela Chiriarhului și sălile de recepție de care ne este legată amintirea celor mai însorite zile când primeam binecuvântarea hymenului din mâinile de ceară ale preafericitului Vladimir de Repta, — nu s'a schimbat nimic, sau aproape. Picturile murale cu subiecte religioase au fost păstrate. Li s-au răzăluit numai inscripțiile. Mobilierul însă a rămas neatins. Aici urma să fie instalat muzeul antireligios. El trebuia să demonstreze pe viu generațiilor viitoare de bezbojnici cum arăta cultul celui răstignit de Soviete pentru a doua oară. Numai datorită acestei documentări, au putut fi salvate cele două Evangheliare, dela Humor și Voroneț. Neprețuitele tezaure de artă și scris slavonesc ale epocii lui Ștefan Voevodul, cu înfloriturile și desenele lor de o rară frumusețe, au căzut în mâinile Rușilor, fiind aduse la Cernăuți în vederea expoziției cărții bisericești. Erau socotite deci definitiv pierdute. Au fost scăpate dela nimicire de conștiințiozitatea și patriotismul luminat al unei funcționare care, rămasă sub ocupație a dosit cărțile, ținându-le sub cheie până la sosirea Românilor și restituindu-ne astfel două din cele mai de seamă giuvaere ale patrimoniului național. Bucuriile noastre românești au fost așa dară, depline; căci se refereau nu numai la materie dar și la suflet.

În Cernăuți domnește astăzi o bine chibzuită curățenie și ordine. Am putea chiar adăuga, — curățenie și ordine românească. D-l general Calotescu, guvernatorul provinciei, și-a depus toate silințele pentru a româniza acest înstrăinat colț al României de eri. Jidanii, fără să fi dispărut încă, au fost nevoiți să abandoneze afacerile. Magazinele sunt mai toate deschise dar în locul firmelor de altă dată cu rezonanțe galițiene, înfloresc acum numai nume creștinești.

Cernăuțul a redevenit românesc, ca pe vremea începuturilor sale, în zodia starostiilor și a oțupurilor de vamă băștinașe, aducătoare de venituri voievodale. Au venit aici Români din cele patru unghiuri ale țării, — din Moldova, din Muntenia, din Oltenia și chiar din Ardeal.

Jidanii sunt eliminați în măsura masivelor penetrații autohtone. Deocamdată, ei își plimbă, melancolici și inutili, bobocul de răsărită dela butonieră. Datorită dispozițiilor guberniale, semnul galben care pe aiurea a dis-

părut, la Cernăuți a rămas pe mai departe pentru a stampila Ghetoul ori unde s'ar afla. Jidanii sunt astfel identificați la tot pasul, în așteptarea zilei când se vor risipi pentru totdeauna pe întinsele câmpii dela porțile Bugului.

Ziua Eroilor din acest an a ținut parcă să sublinieze, în cadrul jertfelor trecute, prezenta biruință românească. Prăznuirile de dimineață, au dus în cimitirul vitejilor cuvântul recunoștinții naționale rostit de d-nii prof. univ. C. Tomescu și colonel Mârza. După amiază, a avut loc festivalul cultural din sala Teatrului Național, organizat sub înaltul patronaj al I. P. S. Mitropolit Tit al Bucovinei. Sala era ocupată până la refuz de întreaga oficialitate religioasă, militară și civilă, în frunte cu I. P. S. Mitropolit și d. guvernator general Calotescu precum și de tot corpul didactic și studențesc, începând cu Politehnica și Facultatea de Teologie și sfârșind cu liceele, gimnaziile și școlile din Cernăuți. În acest cadru de solemnă reculegere românească, ni-am dezvoltat conferința despre „naționalismul nostru”. Entuziasmul cu care am fost întâmpinați nu a fost decât o fărâma din clocotul de redeșteptare al provinciei în momentul de față. Beneficiul acestei constatări a fost desigur cea mai deplină răsplată a neînsemnatelor noastre oboseli. G. A. C.

BRĂILA, ORAȘUL BINECUVÂNTĂRILOR

Brăila e un oraș fericit, atâta cât poate fi găsită fericirea în vremurile grele ale războiului. Vaga bohemă nativă și nepăsările poetice ale portului dunărean, nu s'au văzut de loc stingherite nici de răstriaștele actuale. Orașul și-a păstrat aspectul de altă dată. Aceeași lume expansivă, aceleași voroave gălăgioase la *Centru* și aceleași preumblări bucolice la *Monument*, unde am găsit elevii de liceu căutând să scoată din alămuri de fanfară duioșia unei romanțe, în timp ce fetele de pension semănau sub umbrăriile alceilor accentele proaspăt încetățenite ale *Lilli Marlenei*.

La Brăila lumea respiră prin toți porii efluviaile minunate ale primăverii. Ea știe să râdă și să cânte chiar. Căci sufletul vorbește de câte ori se poate emancipa de torționările trupești. Și, slavă Domnului! — Brăila este pusă la adăpostul grijilor existenței ce frământă țara dela un capăt la altul.

Administrația municipiului a revenit de curând unui om de bine și de mare suflet românesc,—d. colonel Paul Brătășanu. Oltean de origine și boier din naștere, d-sa a adus în îndeplinirea rosturilor gospodăriei publice, spiritul de ordine întreprinzătoare a provinciei originare și generoasa concepție de viață a obârșilor familiare. Primariatul d-sale se distinge nu prin opera edilitară propriu zisă. Ea ar fi de altfel inutilă, chiar de ar fi posibilă. Căci, spre marele noroc al urbei, orașul a scăpat nevătămat de pe urma nenumăratelor încercări din ultima vreme. Străzile sunt curate, edificiile publice și locuințele particulare au aspectul îngrijit, cochet chiar. Nici cutremurul și nici bombardamentul nu și-au însușit ghiarele distrugătoare în clădiri. Stând pe un teren solid, Brăila n'a fost detunată de cutremur ca

Galații, iar bombardamentul i-a ouat numai două plesnitoare,—una în Brăilița și alta mai spre centru,—amândouă tot atât de inofensive.

Preocupațiile primarului deci s'au îndreptat aiurea. Edilitatea a înlocuit-o cu grija constantă a aprovizionărilor. Populația să nu sufere, să aibă, pe cât cu putință, din toate,—iată țelurile unei activități cu atâta mai prețuite cu cât are de înfruntat toată vitregia actualității. Efectele-i binefăcătoare s'au făcut resimțite chiar din primele zile. La Brăila, cuvintele *criză*, *scumpete*, *coadă la alimente*, au rămas fără de sens. Ni-a fost dat să vedem cu ocazia scurtei noastre treceri prin oraș, maldăre de lemne depozitate în fața locuințelor; vitrinele cofetăriilor, a magazinelor de îmbrăcăminte și manufactură, supraîncărcate; restaurantele, îmbelșugate cu de toate; berăriile, alimentate cu bere bună, de fabricație locală. La brutării găsești pâine din belșug și de o calitate care ar da de fiorii invidiei chiar Capitalei. Cășăpiile au carne de miel în permanență. Cea de vită, care n'a depășit prețul de o sută de lei la chilogram, se distribuie odată pe săptămână, fără de alte restricții.

La *Cantina lucrătorilor din port*, la inaugurarea căreia am luat parte în ziua de Duminică 17 Mai, am avut bucuria să ascult pe muncitorul Radu Bratu vorbind despre colaborarea, și nu înfruntarea, capitalului și a muncii și ridicând în slavă concepția naționalistă a lui A. C. Cuza. Căci din ea se născuse acest așezământ de asistență profesională la care au contribuit deopotrivă patronii și salariații. Aici, orice muncitor din docuri primește o hrană suculentă de pește sau carne, (două feluri la prânz și sara), în schimbul inimei sume de 30 lei!

Nu mai prejos stă *Cantina Primăriei*, aceasta fiind în întregime ctită de d. colonel Brătășanu. Acolo se oferă zilnic masa de prânz și de sară, alcătuite, din două feluri și un dulce din făină albă, la prețul de 70 lei. Ca 'n povești! Și totuși, realitate! Căci la Brăila piața e aprovizionată cu de toate și la prețuri derizorii (2 lei legătura de ridichi). Primarul a utilizat până și cel mai neînsemnat colț al orașului, transformându-l în grădină de zarzavat. Astfel, pe tot întinsul Bulevardului Carol, acolo unde altădată se așterneau peluzele de gazon, acum cresc straturile de verdețuri, ca într-o exemplară școală de agricultură. Evident că, oferta fiind mai mare decât cererea, prețurile scad dela sine, în virtutea unui nedesmințit principiu de economie politică...

În după amiaza acelei însorite zile de Duminică, m'am lăsat înduplecat la o plimbare pe Dunăre. Am făcut-o într'un grup compact, amabilitatea d-lui inginer Vasile Ciobanu, directorul general al Docurilor, punându-ne la dispoziție un remorcher. În această hodinitoare peregrinare peste foșnetul catifelat al undelor, am avut posibilitatea să constat gospodăria desăvârșită a portului și, nu mai puțin, și cea a orașului.

Prima grijă a fost scutirea de bombardament a bastimentelor navigației noastre danubiene și maritime. De cum ieși din port, vezi aliniindu-se sub umbrările sălciilor împresurate de inundațiile primăverii, șiruri întregi

de elatoare și dragne. Printre ele, se lăfăște, elegant pe cât de inutil, iachtul regal. Mai departe, bricul-școală al marinei de război, profilându-și catargurile despuiate, așteaptă reparațiile care să-i îngăduie iarăși avânturile marine. În general, activitatea portuară a Brăilei e suspendată din cauza amenințărilor ce stăpânesc încă porțile Sulinei. Totuși, pe alocurea, sunt semne de revenire la viață. Iată un șlep de proporții respectabile, lunecând pe apele Dunării, vaste cât o mare. Trase de remorchere puternice, șlepurile cară zilnic sute de tone de lemn din pădurile de salcie ale Măcinului pe al cărui braț ne aflăm. Șlepul trece maiestuos pe lângă noi. Motorul trage din greu, sperind zborul alb al pescărușilor și falfăitul negru al bătlanilor, sfâșind unda asfințitului, violetă ca un veșmânt episcopal.

Prietenii din jur se grăbesc să-mi dea explicațiile de rigoare:

— Sunt lemnele primarului..

Cu un zâmbet, colonelul Brătășanu pune la punct „chestiunea”, căutând să-și acuiuzeze virtuțile în cotloanele modestiei.

— Nici ale mele și nici ale dumnealor. Sunt rezervele ce și le face comuna pentru îndestularea săracilor ei. Iarna trecută am împărțit două sute de vagoane. Anul acesta, cu ajutorul lui Dumnezeu, cred să putem da patru sute. Și aceasta în mod gratuit...

Ascult și nu-mi vine să cred. Așa dar, există în România un oraș minune care a putut nu numai alimenta nevoile curente ale populației, dar care a oferit combustibil în mod absolut gratuit celor mai năcăjiți dintre cetățeni. Prejuesc mărturisirea făcută cu indiferență, ca și cum ar fi vorba de lucruri îndepărtate și complet străine de lumea povestitorului...

În aceeași sară, la cina despărțirii, și într-o atmosferă de caldă și înaltă camaraderie, l-am avut în mijlocul nostru pe primar. Am putut să constat că *urbanitatea* i se afirmă pretutindeni, până în cele mai infime raporturi sociale. D-l colonel Brătășanu ajută cât poate. Și unde nu, cuvântul său blând și persuasiv, dă cel puțin o mângâiere în lipsa unui alt ajutor.

Am părăsit orașul cu fericirea constatărilor aici răbojite și, în aceeași măsură, cu regretul prea curândei despărțiri. Deși accentele bucolice nu prea rătăcesc pe ulițele municipiilor, Brăila l-a auzit desigur pe-al meu, — *et in Arcadia ego!* G. A. C.

BILANȚUL CONFERINȚEI DELA BRĂILA

„Naționalismul în lirica lui Eminescu”,—subiectul conferinței rostite de noi la 17 Mai crt. în sala Pasalacua, a suscitât un deosebit interes în toate păturile intelectualității brăilene. În raport cu succesul moral, am avut de înregistrat și unul însemnat material. Căci conferința de aici a inaugurat șirul celor ce se vor organiza pe țară de cercurile județene ale publicației noastre, în vederea sprijinirii și dezvoltării ei.

Suma realizată a fost de 73.000 lei, iar beneficiul net de 50.000 lei. Cifrele sunt îndeajuns de elocvente. Ele mărturisesc ecoul puternic ce l-a trezit activitatea „Cetății Moldovei”, aducându-i un sprijin însemnat care o despresoară, cel puțin momentan, de balastul preocupărilor materiale.

Îndreptăm mulțumirile noastre recunoscătoare organizatorului inimos al conferinței, — d. Ionel Orășanu, inspector de românizare al Muncii. Și nu mai puțin, d-lui Petre Jecu, fost deputat și actual conducător al bibliotecii municipale, care ne-a rostit cuvântul de bun-venit în numele orașului Brăila.

În ceea ce privește publicul brăilean, e pentru a opta oară că ne-am înfățișat lui, verificând tot de atâtea ori comprehensiunea subtilă și entuziasmul său nativ. Vorba ne-a fost răsplătită întotdeauna cu generoasa dărnicie a ascultătorilor, pornită din avântul tradițional pentru orice fel de manifestație culturală sau artistică. Portului dunărean i-au dispărut poate somptuoșitățile revărsate din pânțelele năvilor comerciale. I-a rămas în schimb sufletul. Sufletu-i de un aur mai puțin sunător decât acel al armatorilor, dar cu atâta mai pur.

Cosmopolită prin rosturile de viață și prin așezare, Brăila rămâne un centru puternic naționalist și un focar de caldă spiritualitate băștinașă. Iată ce ne-a dovedit orașul și de astă dată, — așa cum a făcut-o și până acum.

Și nici nu se putea altfel.

Doar în Brăila a luat ființă puternica organizație de cultură naționalistă școlărească, «Avântul». Tot ea l-a născut pe marele vizionar naționalist, profesorul Nae Ionescu. În sfârșit, la răscrucele ei portuare, a rețrăit Panait Istratie minunea de pe drumul Damascului.

Către acest naționalism făcător de minuni ne-am îndreptat și de astă dată. Și lui îi vom răspunde ori decâte ori ne va chema. G. A. C.

BISERICA „UNIRII” DIN CHIȘINĂU

În ajunul năvălirii barbare din Iunie 1940, în partea superioară a Municipiului Chișinău s'a format o parohie nouă, care trebuia să întru-nească cartierele cu populația intelectuală a orașului. Urma, în curând, să se zidească o biserică, un monument de artă românească care trebuia să eternizeze în fața Celui de Sus evenimentele Unirii. În fruntea noii parohii a fost numit distinsul preot Simion Neaga, a cărui activitate largă pe tărâmul spiritual și cultural al Basarabiei este bine cunoscută. A venit însă refugiul și distrugerea atâtor lăcașuri sfinte din Chișinău. Astăzi, după incendierea Mitropoliei, a Capelei Facultății de Teologie etc., nevoia noii biserici se simte din ce în ce mai mult. Întors pe ruinele fumegânde, părințele Neaga a și strâns unele odoare sfinte din bisericile profanate. În localul școlii primare Nr. 1, de pe strada Iașilor, s'a instalat o modestă Capelă, frecventată de multă lume și ale cărei servicii divine satisfac nevoile enoriașilor evlavioși. Mareșalul-Conducător a vizitat Capela în ziua de 9 Aprilie și a rămas plăcut impresionat de această realizare.

Un Comitet de construcție prezidat de d. colonel A. Dobjanschi, primarul Municipiului, a luat ființă. Cu mila lui Dumnezeu, acest sfânt lăcaș al creștinismului și românismului va fi clădit în curând. G. B.

RECENZII

Leca Morariu, *Drumuri cirebire*, I, București, 1941, Tip. „Presa”, D. Andreescu, 88 pag.

Cunoscutul cercetător, profesorul Leca Morariu dela Cernăuți, a tipărit în pribegie prima parte din ale sale „*Drumuri cirebire*”, carte de interes netăgăduit pentru cunoașterea integrală a românismului : paginile eruditului profesor cernăuțean parc’ar fi un mănunchiu de flori peste amintirile istriene.

„*Drumurile cirebire*” sunt sobre dar consistente note de drum ale autorului, care în 1927 îndeplinea un pios itinerar de studii pe pământul cirebir, din proprie inițiativă, fără măcar să fi fost miluit cu cel mai elementar avantaj din partea oficialităților timpului. Cartea începe cu pasajul mai vechi, „*Cu Istroromânul Ive Clan’aș*”, 1910, urmând apoi paginile de călătorie cirebiră : *Abbazia, Dela Abbazia la Monte-Maggiore, Din Monte-Maggiore la Susn’evița, Susn’evița* (trei capitole), *Susn’evița și Nosolo, Susn’evița și Sucodru* ; câteva fotografii completează textul.

Autorul pune în scenă anumite personaje — cu specimene pitorești de grațiu românesc al locului ; le dau numele aici, ca modest omagiu Românismului care piere prin paraginile Adriatice și în ultimele locuri unde mai rămase, — iată-le : *Ielena Turcovici* din Jeliân (cel mai izolat și necercetat sat istro-român), *Mate Turcovici*, socrul ei, care mărturisise profesorului că „*mai bire re fi neca și noi mejem la Romania* (mai bine ar fi să mergem și noi la România), dr. *Iosif Belulovici* din Susn’evița — care-i toată românească, afară de un cizmar italian, *Ioje Scrobe, Joje Cărțulici*, moșul despre care aflăm că „*îți bufnește de pământ sacul cu mai toată literatura istro-română, începând dela Miklosich și încheindu-se până la alde Emil Riegler și Pușcariu*” ; *Ludo Șcalir, Antonio Stenta, Anton Glavina*, fratele apostolului istriean *Andrei Glavina*, autorul cunoscutului „*Calindaru lu Rumeri din Istrie*” din 1905 (București, împreună cu C. Diculescu), moș *Ivan Soldaticchi Lențovich, Ive Tirdoslovichi, Soldaticchi Martin de Ive*, etc.

O dramă s’a petrecut cu abandonații Români din susul Adriaticei, și d. Leca Morariu scrie cu melancolie despre „*acel Toni Glavina care se bucura că Austria s’a dus dracului, dându-și fetele după Croați*”. Chiar fiica apostolului istriean, *Andrei Glavina*, nu vorbește decât italiană.

Cartea d-lui Morariu este un pelerinaj filologic, cu ajutorul căruia stăruie asupra persistenței unui mănunchi de Români la Adriatica, acel extrem occident al rasei noastre. Ni se dau elocvente specimene de vorbire ; de pildă, la întrebarea profesorului — *și câte case ăș anța ăș Valdarsa ?* (Susn’evița), bădica Ioje răspunde : — *Io mislesc borche ăș căta, căț an’ am io. Ure sesdeset*

și cinci. Și toți smo Rumuni ca și iel ! (Cred că-s poate pe atâtea, pe câți ani am eu. Vreo 65. Și toți suntem Români ca și dumneavoastră !

Drama s'a consumat. Slavii au mistuit insulițe de suflet românesc în Istria. Dr. Belulovici proclamă necesitatea de a se „salva pentru romanitate”, decât căderea în slavizare : — *Ma va fi mai bine sa : Ecco colo pre iazern ovote ruman'ez, astez croat, deși are familii cu numele Belulovici ! Și aice în Sucodru atâtea case complet slavizate... Mai bine să ne salvăm pentru romanitate... (Dar va fi mai bine așa, facă acolo pe iaz satul Cosliaco, odinioară român, azi croat...)* Profesorul ripostează : „*Mai bine să vă țineți până la cel din urmă așa cum sânteți și să mai trăiți 200—300 ani, că mila Domnului, sânteți încă destui, și răspunsul veni, fatal : „Ța-i musat țe voi zițet și poate fi buro za lu țel'i dila Măărășeti, ma ne za lu noi, za lu sa siromastine ! (Îi frumos ceea ce faceți Dvs. și poate fi bun pentru cei dela Măărășeti, nu însă pentru noi, pentru așa să-răcime).*”

Repetăm și accentuăm cuvântul „dramă” referitoare la Istrieni, ajunși prin America, ba chiar și prin fundul Australiei „care se învrednicește a exploata vigoarea acestui îndărătnic de viteaz neam cirebir”. Mate Turcovici răspunde printr'un proverb local la asigurarea profesorului că „voi aice bine trăiți, și încă mai bine decât înainte” : „*Stamă ca și țesaru, e tărpimă ca și cărele*” ! (trăim ca împăratul și răbdăm ca și cănele). În adevăr, bărbatul nurei sale Ielena, de trei ani se prăpădește în Australia „iuva tal'e lemne ăn codru” (unde tale lemne în codru) după spusele lui Mate.

Pe muntele Monte-Maggiore, profesorul putea să scrie în carnetul său : „*Iar astăzi pământul cirebir care ne-a mai rămas nu-i decât acesta dela picioarele noastre, sfoara aceasta de țară dela la lacul Cepici, până aici sub poalele acestui Monte-Maggiore, — și undeva departe, la Nord, într'o săhăstrie de codri, singuraticul sat cirebir Jeiăn !*”

Recunoscători d-lui Leca Morariu, actualmente dezvoltându-și cursul său de literatură la Facultatea de Teologie cernăuțeană, pentru aceste „*Drumuri cirebire*”. Aurel George Stino

Enciclopedia Turistică Românească (Anuar turistic), vol. IX, 1942 publicație anuală a „*Turing-Clubului României*”, București.

Publicația de față pășește în al nouălea an de existență. Conștientă de rostul pe care îl are în educația marelui public pentru cunoașterea și înțelegerea naturii și pământului românesc.

Volumul al IX-lea este alcătuit din 171 pg., cu peste 150 fotografii admirabile, tipărit în condiții tehnice superioare, — demn de a sta alături de oricare publicație similară din țările cu mare reputație culturală și turistică.

Numele lui Gh. Vâlsan, I. Simionescu, Al. Borza, R. Țițeica, I. Pop Câmpeanu, V. Pușcariu, N. Macarovici, A. Peteanu, O. Floca, Gh. Munteanu, A. Pițu, Gh. Repede, I. Constantinescu, T. Popescu, C. Burghel, etc. etc., suplinesc cu prisosință, prin conținutul subiectelor pe care le tratează, orice comentariu privitor la seriozitatea deosebită a cuprinsului Enciclopediei.

Subiecte ca : „*Munții descălecatului Moldovei*”, „*Munții Bistriței*”, „*Protecțiunea naturii din România*”, „*Biserici vechi din jud. Hunedoara*”, „*Din frumusețile pământului Basarabiei*”, „*În Bucegi*”, „*Muntele Țarcu*”, „*Rășinari*”, „*Cetatea Dacă dela Costești*”, „*Valea Răutului*”, „*Blajul*”, „*Munții Călimani*”,

„Valea Târnavelor“, „Realizări turistice în Carpații dintre Olt și Jiu (cu o hartă turistică)“, „Branul“, „Pe valea Carașului“, „Mănăstirea Agapia“, „Din Sibiu la Piatra Neamț“, etc., etc., scrise într'o limbă pitorească și deosebit de atrăgătoare, la care se adaugă și zecile de fotografii cu diferite priveliști minunate din cuprinsul Țării noastre, — toate ne înseninează sufletul făcându-ne să ne iubim și mai fierbinte țara și neamul.

Ceea ce ne izbește din primul moment este simplitatea și claritatea descrierilor. Fără să fie o publicație cu articole savante — totuși, se menține pe linia științei exprimată larg și pe înțelesul tuturor cititorilor. De altfel, acesta este și rostul publicației. Ași putea spune că, chiar acel care nu știe să citească, punând mâna pe *Enciclopedia Turistică Românească*, va înțelege și va putea totuși să descifreze frumusețile țării măcar după fotografiile care sunt atât de expresive.

Volumul se încheie cu o succintă dare de samă a d-lor V. Pușcariu și R. Țițeica, asupra „Înfăptuirilor Turing-Clubului României“, activitate repartizată pe cele opt secții: București, Arad, Caransebeș, Brașov, Sinaia, Câmpulungul Moldovenesc, Cluj-Sibiu și Deva.

Realizările acestor secțiuni sunt extrem de îmbucurătoare — și cu atât sunt mai de laudă — când ne gândim că ele au fost îndeplinite de către *oameni cu suflet*, — și cu suflet s'au săvârșit opere trainice și meritorii (Cabane de adăpost, poteci marcate pentru orientarea excursioniștilor, hărți turistice, publicații, expoziții, etc.).

Într'o țară plină de pitoresc la tot pasul, ca a noastră — o astfel de publicație turistică, pe care o conduce atât de competent d. V. Pușcariu, credem că va trezi un interes și mai mare în lumea românească, iar noi îi urăm cel mai deplin succes. **Const. I. Martinluc**

Dr. D. Brănișteanu, *Tratat practic de medicină internă și terapeutică*, vol. I, Tip. Al. Țerek, Iași, 1942.

Tânărul profesor suplinitor dela Facultatea de Medicină, d. dr. D. Brănișteanu a scos de curând un volum de 418 pagini intitulat: „Tratat practic de medicină internă și terapeutică. Volumul cuprinde 138 de planșe și clișee în text și este primul din cele două volume anunțate. Lucrarea este cursul pe care d-sa îl predă studenților Facultății de Medicină la clinica Semiologică unde este suplinitor, dar care este de o mare importanță nu numai pentru învățământul nostru medical superior, ci și pentru tinerii medici ieșiți depe băncile facultăților de medicină. De altfel d. dr. D. Brănișteanu, în cuvântul introductiv ce îl publică la acest volum, spune între altele: „Tipărirea unui tratat de medicină internă în aceste împrejurări excepționale de războiu este justificată pe de o parte prin lipsa tot mai accentuată a manualelor de acest fel, în special acele publicate în limba franceză, mai familiarizate studenților și medicilor noștri; pe de altă parte manualele de medicină internă în limba română sunt în parte epuizate, în parte sunt concepute pe specialități limitate“.

Volumul I al tratatului practic de medicină internă și terapeutică datorit d-lui dr. D. Brănișteanu este însă o lucrare științifică de mare valoare prin faptul că umple un gol foarte mult resimțit în această latură a științei medicale. Incontestabilă-i valoare merită întru totul această evidențiere a noastră.

D. prof. dr. I. Enescu, ilustul clinician și profesor al Facultății de Medicină de pe lângă Universitatea Mihăileană, prefățează volumul d-lui dr. D. Brănișteanu în acești termeni atât de elogioși: „În tratatul său, d-rul Brănișteanu s'a silit să expună atât cunoștințele clasice cât și nouile achiziții ale medicinei interne în domeniul diagnosticului și al tratamentului. A reușit, după o muncă nu prea mică, să dea studenților un îndrumător în învățământul medicinei interne și tinerilor medici un bun sfătuitor, pe care îl vor consulta întotdeauna cu folos și cu plăcere și unde vor găsi răspunsul la întrebările, pe care și le pune în fiecare zi medicul tânăr când vine în contact cu bolnavii. Sunt cunoștințe nu utile, ci absolut necesare medicului chemat să facă și un tratament, expuse clar și cu importanța pe care autorul a învățat să le-o dea după o îndelungată practică în clinică”.

Tratatul d-lui dr. D. Brănișteanu este așa dar absolut necesar medicului, iar prin modul expunerii, al planșelor și al clișeelelor, primul volum din tratatul practic de medicină internă și terapeutică, devine în aceeași măsură indispensabil și fiecărui student a facultăților noastre de medicină.

Faptul că învățământul nostru medical era lipsit de un asemenea manual atât de important, lucrarea d-lui dr. D. Brănișteanu umple un gol atât de resimțit în literatura noastră medicală.

Așteptăm cu legitimă nerăbdare apariția apropiată a celui de-al doilea volum care va realiza prin aceeași perfecțiune a prezentării, desăvârșirea unei opere merite să rămâie în bibliografia noastră medicală. R. M. Fr.

G. Bezviconi, Costache Stamati, familia și contemporanii săi, cărturarii basarabeni din prima jumătate a secolului trecut, cu o prefață de Artur Gorovei, Iași 1924, 100 pag.

Iată un subiect bine cunoscut d-lui G. Bezviconi. D-sa a avut prilejul să vorbească despre „preotul Costache Stamati”, de „Viața și opera lui C. Stamati” sau chiar despre „boierii Stamati”, încă mai de mult. Începând cu anul 1932, d. G. Bezviconi și-a îndreptat într'acolo cercetările sale genealogice, publicând prin articole sau chiar în studii independente, rezultatul migăloaselor sale cercetări.

Totuși lucrarea recent apărută nu e cum s'ar putea crede, o recapitulare amplificată a celor anterioare. Evident, întâlnim și aici aceleași elemente biografice, și aceleași constatări personale, cum e precizarea anului nașterii scriitorului C. Stamati, care revine în întregime și e meritul exclusiv al d-lui G. Bezviconi. Dar, alături și peste ele, în noua sa lucrare, autorul ne aduce o serie întreagă de informații complementare asupra diferiților membri ai familiei basarabene a Stamateștilor și reinvie de sub lespede uitării o serie întreagă de figuri ale boieriei basarabene.

Lucrarea d-lui G. Bezviconi alcătuiește astfel o frescă vie și luminoasă, cuprinzând aproape două secole de viață provincială, care merge dela Mitropolitul Iacob Stamati născut la 1748 (p. 6) și se oprește la anul apariției volumului, cu descendenții lui Stamati-Ciurea, dintre care unul, „Teodor, fiul lui Mihai, prim-președinte de tribunal și moșier, s'a întors după năvălirea bolșevicilor la Hotin” (p. 98), unde trăiește și astăzi. Urmându-și firul călăuzitor

autorul face însă incursiuni fericite în toată societatea moldovenească a acestor secole.

Din arhivele prăfuite răsar siluete cu nume de rezonanță istorică și care au avut un rol însemnat în viața culturală a provinciei. Fabulistul Alexandru Donici, Cavalerul Iancu Russo, Costache Tufescu premergătorul întru genealogii al autorului, scriitorul Teodor Vârnav, Tadeu și Alexandru Hâșdău și Iacob Hâncu sau chiar personalități ale culturii rusești care pătrund în societatea moldovenească a Basarabiei dela începutul veacului trecut, cum a fost Pavel Svinin sau Alexandru Pușkin, — își găsesc cu toții o siluetă viguros schițată nu numai istoricește dar și sufletește de tânărul și merituosul autor.

Astfel privită, lucrarea d-lui Bezviconi, reprezintă un interes deosebit din punct de vedere a informației științifice cât și a documentărilor sufletești. Căci d-sa ne aduce o serie întreagă de date inedite pe care le îmbracă într-o formă atrăgătoare și le animă cu avântul său de totdeauna pentru lucrurile și oamenii provinciei de peste Prut. Sunt în aceste pagini lucruri care nu s'au spus și care sunt spuse bine. Bucuria de-a semna la biruitoarele calități ale d-lui G. Bezviconi pe marginea ultimei sale lucrări e pentru noi cu atâta mai vie cu cât d-sa este unul din devotații colaboratori ai Revistei noastre. G. A. C.

Cheorghe Chiper, *Bătălia văzduhului*, Frontul de Est, 1941, Iași.

Autorul este bine cunoscut publicului ieșan prin activitatea desfășurată în ultimii ani la diferitele ziare locale. D-l Chiper mai e autorul unui roman „Putregaiul” (Iași, 1937) și a volumului de nuvele „Viscol” (Iași 1941). Indemnurile literare trebuiau deci să-l ducă spre răbojirea unora dintre clipele de epopee ale prezentului. Imbrăcând uniforma de sublocotenent, a plecat la prima chemare de goarnă ca atâția alți tineri spre câmpiile înegurate ale Răsăritului. A luat parte la prima fază a campaniei cu unitatea sa, — gruparea 2 Artilerie Antiaeriană din Iași, unde a servit în calitate de corespondent de război. Serviciul a fost pus la înaltă cinste de armata germană în actualul război. El nu scutește de riscuri și dă prilejul actelor de eroism celor ce sunt însărcinați a-l îndeplini.

Vesnic în primele rânduri, am putea spune cu moartea la sfat, sublocotenentul de rezervă Gh. Chiper și-a făcut însemnările sale. Ele cuprind numai cele văzute, adică faptele de arme ale camarazilor din unitate. Lor le închină gândul cel dintâi precum și toată mărturia celor 106 de pagini.

Pentru reconstituirea istorică a războiului actual, „Bătălia văzduhului” scrisă de d. Gh. Chiper este o contribuție utilă. De un reportaj superior, ea este o însemnare minuțioasă făcută pe ranită. De aici aerul ei de spontaneitate de scris firesc. Cartea este închinată tunarilor, care „au vegheat, ca păsările bolșevice, acești îngeri ai apocalipsului roșu, să nu-și aducă la îndeplinire scopul întinderii sclaviei peste neamurile civilizate”. Tunarii, „dracii albaștri”, își au trecutul lor simbolic. O întoarcere retrospectivă în colbăilele cronici de pe un raft din bibliotecă, îți evocă sprinteneala tunarilor lui Ștefan cel Mare prin slova leneșă a scrisului cronicăresc. Permanența lor este specifică. Răbdarea străpunsă de fiorul datoriei o schițează și d. Chiper: „Plecați dela coarnele plugului, dracii albaștri au mănuit și continuă să mănuiască tunurile, cu aceiași îndărălnicie cu care, de veacuri, din moși-strămoși, au răscolit pământul

și au doborât toate vrăjmășiile din calea voinții lor de viață nouă". Notările sunt cronometrate, ceea ce denotă exactitatea. Emoția — intensă de altfel — o înlesnesc rândurile grave, care prin depănarea acțiunii mărturisesc un realism intens.

Precizia tehnică, se înoadă cu figurații izbutite: „Pământul este răscolit de gloanțele fierbinți care cad în jurul tunarilor, ca ploaia. Valuri de fum amestecat cu pulbere de pământ doborât, țâșnesc din marginile tranșeelor spre cer".

Un tablou înregistrat realist trebuie să amintim: „Un ostaș adormit întru învierea neamului său, are fața acoperită cu o batistă de pânză țărănească. Pe ea, câteva versuri în care străbate toată căldura cu care au fost întovărășiți luptătorii crucii, acolo pe fronturile unității românești:

„Îți trimet doruli mei
Să ti culci la sân cu eli".

Limpezimea sufletului românesc îndătinat în tradiții, o sugerează o con-vorbire cu doi copii „cu obraji de fragă coaptă". Dialogul este semnificativ:

— Sunteți români, bre? întrebăm noi, puțințel surprinși de limpezimea vorbeii.

— Nu! noi suntem Moldovenii! — fu răspunsul lor plin de siguranță și mândrie.

Stilul e viu, clar și adesea tăios ca o comandă. Lasă simțită înfrigurarea clipei și deabia întrezărit în instantaneul viziunilor care apar și dispar, apocaliptice, în plesnete de oșele și mugețe de avioane rănite.

Lucrarea d-lui Gh. Chiper alcătuiește un luminos panoptic al armei anti-aeriene și al vredniciilor ei. Literar vorbind, el realizează o performanță. Monotonía scenelor de luptă, în mod fatal aceleași, a fost biruită de expresia colorată și veșnic nouă a autorului. Cartea d-lui Chiper e mai mult de cât o carte de documentare. Avântul tineresc și împletirea epopeică o așează în biblioteca literară a războiului actual. I. Măgărdician

Olimpiu Boitoș, Progresul cultural al Transilvaniei după unire, Sibiu, 1942, 100 pg.

Cu aceeași pasionată dragoste pentru provincia transcarpatină, d. Olimpiu Boitoș urmărește pe baza unei strânse documentări, dezvoltarea spiritualității române din Ardealul dezrobii. Fără de agresivitate polemică, d-sa ne demonstrează pe marginea datelor culese din publicațiile ultimelor două decenii, superioritatea educației românești față de așa zisa cultură maghiară.

Expunerea atât de obiectivă a d-lui Boitoș nu se închisolează însă în forma rigidă a enunțurilor statistice. În ea tresare la fiecare pas credința mistică în sufletul și destinele provinciei.

Toate aceste înfăptuiri au putut fi înregistrate într'un timp atât de scurt, numai fiindcă n'au rezultat din comanda silnică a oficialității străine de până mai ieri. Ele sunt crescute din însuși duhul provinciei, din tradițiile lui milenare, din acea continuitate dacică pornită din noaptea timpurilor, pentru a-și păstra dârză și nealterată, puterea ei creatoare ca o cheazășe pentru viitor.

Iată concluzia ce se desprinde, vie deși nemărturisită, din paginile a-

vântate ale cărții d-lui Boițoș, făcând din ea o închinare al cărei sincer și luminat naționalism, constituie un adevărat reconfortant al prezentului și totodată un argument puternic în sprijinirea drepturilor noastre imprescriptibile. G. A. C.

Victor Andrei, *Moldova bistrițeană și ținutul Neamț în cartografia străină a veacului XVIII*. (Extras din anuarul liceului «P. Rareș» din P. Neamț pe anii 1936—40), Piatra Neamț, 1942.

O broșură modestă ca aspect și ca număr de pagini, cincisprezece în capăt, dar pe așternutul cărora cititorul poate găsi lucruri deosebit de interesante. Deși subiectul notei pare a se restrânge la «Moldova bistrițeană și ținutul Neamț», constatăm, cu multă satisfacție, că autorul îmbrățișează un cadru mult mai larg, depășind chiar pe acel al Moldovei întregi.

Lucrarea începe printr-o enumerare cronologică a tuturor hărților străine din secolul XVIII care s'au făcut asupra Țărilor Române, — cu referințe speciale asupra Moldovei, — categorisindu-le în două grupe : «hărți de compilație» și «ridicări directe pe teren».

Dintre hărțile străine de compilație, care interesează în primul rând Moldova, cităm : «Carte speciale de la Principauté de Moldavie en ses districts», C. M. Rath, St. Petersburg, 1771 ; «Carte de la Pologne...», J. A. Rizzi-Zannoni, 1772 (cuprinde și Moldova p. la Troțuș) ; «Karte von de Moldau und Bessarabien», I. Adam, Wien, 1780 ; «Karte von de Moldau und Walachey . . .», F. Gassefeld, Freyheit, 1785 ; «Karte von der Walachey, Moldau u. Bessarabien . . .», F. A. Schraembl, Wien, 1788 ; «Mapa nova Principatus Moldaviae et Bucovinae . . .», T. F. Karl, Augsburg, 1789 ; «La Moldavia e la Bessarabia», Pazzini Carli, 1790 ; «Harta generală a Moldovei . . .» (publ. în grecește), R. Velestinli Thessalianul, Viena, 1797, și altele.

Între hărțile ridicate direct pe teren, asupra Moldovei, merită o deosebită atenție, «Carte de la Moldavie . . .», Bawr G. F., lucrată în timpul războiului din 1769—1770 și tipărită la 1781 la Amsterdam. La această hartă, după părerea autorizată a lui Gh. Vâlsan, au lucrat și Români.

Harta lui Bawr a fost întrecută de «Brouillon oder original aufnahme der fünf Moldavischen Districten nemlich des Sutschawaer, Roman, Niamtz, Bakev und Putnaer Bezirkes . . .», H. von Otzellovitz, 1790. E o hartă topografică la scara 1/28.000 și cuprinde 108 foi. Originalul acestei hărți se află la Viena, Academia Română din București posedă numai copii fotografice. «Harta e destul de puțin cunoscută și pe nedrept. O lucrare lămuritoare însoțește harta, „Topographische Beschreibung“ în 2 vol. datorită tot lui Otzellovitz, unde sunt trecute, planșă cu planșă, toate localitățile și la fiecare, numărul de case, capii de familie birnici, fiili de parte bărbătească și argații ce au, apoi capete de vite, păduri, fânețe ș. a. În stabilirea mișcării populației în trecut, a așezărilor omenești, a vegetației și culturilor, a căilor de comunicație, Marta Otzellovitz e un izvor de informație de primul ordin».

Lucrarea se termină cu o largă dare de samă asupra conținutului hărților din sec. XVIII, — și în deosebi cea a lui Otzellovitz — privitoare la regiunea Neamțului : „numele ținutului“, „nomenclatura localităților“, „așezările omenești“, „căile de comunicație“ și „orașul P. Neamț în harta Otzellovitz“.

Harta lui Otzellovitz va folosi ca motiv de noui cercetări științifice, cu noui completări importante, care vor lumina sub alt aspect drumurile cunoștințelor noastre asupra sfârșitului sec. XVIII.

Lucrarea serioasă a d-lui V. Andrei este bine venită; ea este un stimulent pentru noui cercetări. **Const. I. Martinluc**

Buletinul Institutului Român din Sofia, anul I, Nr. 1. Tip. „Cartea Românească”, București. Director G. Barbul, Redactor Emil Turdeanu.

Institutul Român din Sofia (Liceul românesc) ne-a surprins zilele acestea cu un elegant volum cuprinzând o serie de valoroase studii, datorite tinerilor profesori trimiși de statul nostru, dincolo de hotare. Sunt foarte rare manifestările de acest fel, și ele câștigă cu atât mai mult cu cât expunerile sunt făcute în limba franceză sau cu rezumate în limba franceză sau germană, lucru indispensabil pentru un buletin ce apare într-o țară străină.

Volumul se inaugurează cu cuvântul introductiv al d-lui Gavril Barbul, directorul Institutului Român din Sofia, care după o scurtă expunere istorică a liceului din Bulgaria, arată scopul și programul buletinului pentru viitor „care să fie o oglindă vie a tuturor strădanilor și preocupărilor noastre sufletești”. Una din marile misiuni ale acestui buletin e „de a face cunoscută în cercurile bulgare, valorile culturii românești”. Și un mare câștig va fi împlinirea punctului din program care prevede asigurarea colaborărilor din lumea științifică română și bulgară.

Seria studiilor se deschide cu valoroasa lucrare a d-lui profesor *Emil Turdeanu*, „La borderie religieuse en Roumanie, Les étoles des XV-e et XVI-e siècles”, prin care aduce contribuții noi și prețioase cu privire la arta broderiei românești, în secolele amintite mai sus. Incepută la noi pe vremea lui Alexandru cel Bun, pe urma contactului ei cu izvoarele bizantine, broderia religioasă română se afirmă prin originalitate pe vremea lui Ștefan cel Mare, impunându-se în secolul al XVI-lea. Dar ea nu s'a distins numai prin calitate ci și prin cantitate, căci „în secolul al XV-lea și al XVI-lea — ne zice d. E. Turdeanu — broderia românească a realizat o creație nouă și deosebit de bogată”, îmbogățind nu numai mănăstirile din țară, ci și pe cele din Balcani și Muntele Athos. Caracterul ei n'a fost alterat decât la începutul sec. al XVII-lea sub influența curentelor grecești și ruse, pe urma cărora îi scade valoarea. Cu documentări profunde analizează o serie de broderii din acest timp, stabilind și restabilind cu multă competență o serie de probleme în legătură cu această artă.

Pr. I. Runcu, se ocupă în articolul d-sale „*Excepțiuni metrice în muzica populară română*”, de elementul metric specific ce există în muzica populară română. Acest element specific îl constituie prelungirea anumitor note cu încă jumătate din valoarea lor. D-sa analizează cu multă competență diferitele măsururi populare, expunându-le prin formule, stabilind existența timpului prelungit, explicându-l și fixându-l modul de notare.

În legătură cu „Sf. Filoftea de Argeș”, *păr. I. Dorobanțu* aduce câteva precizări în studiul d-sale „Insemnarea din Sbornicul Lovcean și aducerea moaștelor Sf. Filoftea la Argeș”. În redacția românească anonimă a „Vieții

Sf. Filofteia" se spune că moaştele martirei au fost transportate dela Târnovo la Argeş din ordinul lui Radu Negru, legendarul voevod român. Autorul analizând rezultatele de până acum, în special ale d-lui M. Mazilu şi Şt. Nicolaescu, ajunge la concluzia că în ce priveşte aducerea moaştelor la Argeş, Sbornicul Lovcean nu poate constitui o dovadă decât pentru a doua jumătate a secolului al XVI-lea.

Un studiu mai întins e cel al d-lui Val. Chelaru intitulat „Influenţe literare româneşti în opera dramaturgului bulgar Dobri P. Voinikov". E vorba de influenţa puternică exercitată de scriitorii români dintre anii 1850—1877 asupra primului dramaturg bulgar Dobri P. Voinikov, şi în special asupra comediei acestuia, tipărită în 1871 la Bucureşti, anume „Civilizaţia rău înţeleasă“.

D. P. Voinikov care a trăit vreme mai îndelungată la Bucureşti a cunoscut prea bine toată mişcarea şi literatura dramatică românească, şi tot în această epocă a scris cele mai multe încercări ale sale. Comedia lui satirică e în genul celor scrise de V. Alecsandri (Chiriţa în Iaşi, Piatra din casă, Iorgu dela Sadagura) sau ale lui C. Făca, C. Negruzzi, etc. Stabileşte apropieri în formă, fond şi lexic. E una din puţinele contribuţii în această direcţie.

O preţioasă monografie ne dă Vasile Christu despre „Aromânii din Giumala de Sus" în care aduce date noi privitoare la şcoala română din oraşul de mai sus.

„Pentru ca să nu se piardă" d. G. Barbul publică o elocventă statistică a populaţiei Satului Mare, din anul 1786, din care se poate constata procentajul enorm de mare al Românilor, din acea parte.

Una dintre cele mai valoroase contribuţii la buletin e publicarea unui număr de 129 de documente moldoveneşti, (între 1607 şi 1673) care se aflau în arhiva Metohului Sf. Mormânt din Constantinopol, de către d. Const. N. Velichi. Aceste preţioase mărturii ale trecutului românesc ar mai fi putut sta lung timp uitate acolo, dacă tânărul cercetător nu le-ar fi cules cu grijă, descifrat şi analizat cu competenţă. Căci în bogata bibliotecă se află — cum ne spune d. Const. N. Velichi, — cea mai mare parte din documentele privitoare la moştile mănăstirilor moldovene închinat Patriarhiei din Ierusalim. Cum Patriarhia a pierdut dreptul proprietăţilor înscrise în ele, hârtiile au devenit fără valoare, de aceea pericolul de a fi pierdute e foarte mare. Dar dacă sunt fără valoare pentru străini, pentru noi sunt o adevărată comoară, căci iată ce se află în această arhivă:

1. Pergamente slave dinainte de Ştefan cel Mare, până în sec. al XVII-lea.
2. Documente slave din secolul al XVII-lea, scrise pe hârtie.
3. Numeroase documente slave şi româneşti din secolul al XVII-lea până în secolul al XIX-lea.

4. Numeroase traduceri în diferite limbi, după aceste acte, lăzi cu hârtiile moştilor şi un însemnat număr de dosare cu judecăţi din secolul al XIX-lea.

Ceea ce s'a publicat până acum din ele, e aproape nimic. De aceea publicarea celor 129 de documente, dela Vasile Lupu, Const. Duca, Radu Mihnea, Simion Movilă, etc., etc., îşi are meritul ei nediscutat. Se dă mai întâi textul în slavoneşte, apoi traducerea în româneşte, însoţind fiecare act de explicări foarte preţioase şi necesare, care, împreună cu tabloul rezumativ al documentelor, dau lucrării un caracter eminamente ştiinţific.

Urmează patru comunicări interesante, anume : d. prof. E. Turdeanu,

Problèmes sud-est européens dans l'œuvre d'histoire littéraire du prof. N. Cartojan ; *Stela A. H. Petrova*, Süd-est-europäische Probleme im Werke Prof. Dr. M. Arnaudovs ; *Val. Gr. Chelaru*, Iorgu Caragiale și Bulgarii, precum și *Const. N. Velichi*, Intinderea imperiului româno-bulgar la nord de Dunăre.

Și încheiem cu urarea lui M. Kogălniceanu dela 1840 (azi suntem în 1942) ; de-ar apărea măcar o lucrare de acestea pe lună, într'un an am avea douăsprezece lucrări, dar bune. *Manoil Haivas*

Constantin Turcu, *Un călător german, acum un veac, prin județul Neamț: Wilhelm von Kotzebue*, extras din Anuarul liceului de băieți „Petru Rareș” din Piatra-Neamț, 1942.

Această lucrare aduce un bogat material bibliografic pentru cunoașterea marelui prieten al României, Wilhelm von Kotzebue (1813—1887), scriitor german, ca și tatăl său, renumitul August von Kotzebue. Venind în vizită la frațele său, Carol, care era consul rus în Principatele Române. Wilhelm s'a căsătorit cu o româncă, prințesa Aspazia Cantacuzino. El a poposit de multe ori în Moldova, împrietenindu-se cu fruntașii epocii și scriind despre țara noastră. Autorul reproduce un fragment de descriere a călătoriei prin Carpații Moldovei la 1840, „Din Moldova”, care nu figurează în volumul lui Kotzebue, fiind publicat la 1844, de Samuil Botezatu, în „Almanahul de învățătură și petrecere”, editat de M. Kogălniceanu. Sunt interesante observațiile d-lui Turcu, care precizează, de pildă, că Bălușeștii lui Kotzebue trebuiau să fi fost în județul Roman, iar nu în Neamț. Ca de obicei, autorul arată o perfectă cunoaștere a regiunii, folosind pentru scrierile sale tezaurul prețios al darnicului bibliograf moldovan, d. Gheorghe T. Kirileanu, sufletul animator al atâtor cercetări și descoperiri. *G. B.*

Luceafărul, Sibiu, an. II, seria 9, Mai 1942.

Ne facem o plăcută datorie semnalând publicația de veche tradiție sibiană, reinviată astăzi de un grup de înimoși și autentici scriitori, în frunte cu domnii Victor Papilian, D. Stăniloae, Olimpiu Boitoș, Mihai Beniuc și Grigore Popa. Continuările sunt cu mult mai anevoioase decât citorile incipiale. Ele se pot realiza numai cu multă înțelegătoare piozitate pentru trecut și cu jertfelnicul avânt al prezentului. Acestea sunt și calitățile care au înfiripat cenaclul actual al Luceafărului.

Numărul pe Mai ne prezintă un bogat și variat material de versuri și proză. Remarcăm vibranda evocare a celor trei tineri scriitori ardeleni astăzi dispăruți, — Pavel Dan, George Boldea și Ion Moldovanu, — datorită d-lui Petre Pascu. De asemeni sugestiva schiță, „In stepă”, a d-lui Ion D. Sârbu. Versurile acestui număr ar presupune poate mai mult contur și cizelare. Reținem totuși „Rugăciunea” d-lui Romeo Dăscălescu, pentru atmosfera și sinceritatea ei lirică precum și pentru noutatea imaginii finale.

Cu aceeași plăcere de totdeauna l-am citit pe d. Vasile Gionea, bine cunoscut nouă prin luminoasele și bine cumpănitele sale critici literare. De astă dată d-sa reliefează subțilul „Pentru dreptatea românească” sentimentul național din „Bugeacul” d-lui Gh. A. Cuza și „Progresul cultural al Transilvaniei după unire” datorită d-lui Olimpiu Boitoș. O documentată apreciere literară face d. Mircea Bogdan despre „Sonetul lui Aurel Marin”. Numărul se

închee cu trei pagini de însemnări și recenzii printre care și menționarea revistei noastre pe Aprilie crt. Semnalăm interesul reciproc al celor două publicații provinciale, menit să strângă raporturile spirituale și sufletești ale Ardealului cu Moldova. C. M.

Luminătorul, an. LXXV, Martie-Aprilie, nr. 3-4, 1942.

Vechea revistă bisericească a Basarabiei a intrat în cel de-al 75-lea an de râvnă apostolească pe meleagurile refugiului, la București. Dar îndepărtarea vremelnică n'a facut-o să piardă nimic din dragostea profundă ce o leagă de sufletul provinciei moldovenești. Ultimul număr, ne înmănușiază trăinicia unor sentimente ce au dăruit publicației virtutea de a răzbate prin toate greutatețile. Deși d. prof. universitar C. N. Tomescu, directorul revistei, nu semnează în acest număr, i se simte totuși la fiecare pas prezența pricepută și înamorată de opera căreia și-a legat duhul propriilor sacrificii și strădanii. G. A. C.

Un număr special în limba română al „Weltkampf”-ului.

Ca o consecință a inaugurării Institutului pentru cercetarea problemei judaice, înființat în cadrul Congresului antisemit dela Frankfurt a. M. care a avut loc în zilele de 26, 27 și 28 Martie 1941 și la care am avut cinstea să reprezint România alături de d. A. C. Cuza, Ex. Sa ministrul Alfred Rosenberg a hotărât publicarea unei reviste trimestriale pentru cercetarea științifică a problemei jidovești în toate domeniile de activitate din spațiul european,— „Weltkampf, wissenschaftliche Vierteljahrsschrift des Instituts zur Erforschung der Judenfrage”. Revista urma să apară la Frankfurt pe Mein sub conducerea d-lui prof. univ. Peter-Hainz Seraphim, titularul catedrei de economie politică dela Universitatea din Greifswald.

Pe d. prof. Seraphim l-am cunoscut personal cu ocazia comunicărilor făcute anul trecut la Frankfurt unde d-sa a conferențiat despre „Poporație și economie în rezolvarea problemei jidovești” (vezi, G. A. Cuza „Frankfurt, cetatea antiindustrialismului mondial”, Iași 1941, p. 15—16). În momentul când încheiem revista noastră, am primit dela d-sa îmbucurătoarea veste că primul număr al „Weltkampf”-ului a și apărut, cuprinzând articole referitoare la tot complexul problemei jidovești și la variatele lui aspecte din spațiul european. D-l prof. Seraphim ne încunoștințează totodată că la cererea insistentă a cercurilor conducătoare din România, numărul acesta special a fost tradus și în limba română.

Ținând samă de importanța problemei judaice care se afirmă într-o permanentă și vie actualitate până la soluționarea ei definitivă după război, putem anticipa asupra succesului răsunător pe care-l va suscita publicația, la noi ca pretutindeni în Europa.

Pentru a servi prietenii revistei noastre ne-am grăbit să înaintăm d-lui prof. Seraphim lista abonaților cu rugămintea să li se expedieze ediția românească a „Weltkampf”-ului. Cei care nu o vor fi primit în interval de două luni, sunt rugați a se adresa direct publicației germane, la următoarea adresă: „Weltkampf”, Schriftleitung, prof. dr. P. H. Seraphim, Greifswald, Domstrasse 9.

În ce ne privește, rugăm pe d. prof. P. H. Seraphim să primească mulțumiri cordiale pentru generoasa inițiativă de a împărtăși marelui public românesc una din preocupările epocale ce frământă astăzi viața Marelui Reich național-socialist. G. A. C.

BIBLIOGRAFIE

CĂRȚI

Raffaele Carriere, „Bataglie“, Milano, 1941.

Ilie Bărbulescu, „Influențe ale cirilicei catolice asupra cirilicei ortodoxe dela Români“, Iași, 1940.

Constantin N. Tomescu, „Opera samarineană (sanitară) în războiul nostru sfânt“, Chișinău, 1942.

G. Bezviconi, „Costache Stamati, familia și contemporanii săi, cărturarii basarabeni din prima jumătate a secolului trecut“, Iași, 1942.

Leca Morariu, „La munte“, Iași, 1942.

Grigore Popa, „Prezența Divină în filosofia contemporană“, Sibiu, 1942.

Ugo Foscolo, „Cântecul mormintelor“, traducere de Ion Schintee, Craiova, 1942.

Ion Schintee, „Ibis“, poem, Craiova, 1942.

M. David-Ghindăoani, „Din problemele școalei primare“, Piatra-Neamț, 1942.

Costantin Turcu, „Un blestem original pe o carte puțin cunoscută, Iași, 1942.

Costantin Turcu, „Un călător german,

acum un veac, prin județul Neamț, Wilhelm von Kotzebue“, schiță bibliografică, Piatra-Neamț, 1942.

Eugen D. Neculau, „Bibliografia satului românesc“, Iași, 1942.

Gheorghe Băileanu, „Dreptul de citorie în Moldova“, Iași, 1942.

Gabriel Tepelea, „Bat tunurile și bate inima“, Timișoara, 1942.

Olimpiu Boitoș, „Progresul cultural al Transilvaniei după Unire“, Sibiu, 1942.

Dragomir Petrescu, „Golgota Invierii“, versuri, Bolgrad, 1942.

I. C. Popescu-Plyclet, „In picaj“, epigrame, Craiova, 1942.

Alexandru I. Ciurea, „Leon Gheucă“, Chișinău, 1942.

Ioan Ichim, „Liviu Rebreanu“, studiu literar, Brăila, 1940.

Ioan Ichim, „Gib I. Mihăescu“ studiu literar, Brăila, 1942.

G. Retezeanu, „Alucinații“, versuri, Sibiu, 1942.

REVISTE

DIN STRĂINĂTATE

Die Kunst im Deutschen Reich, Berlin, an. VI, ed. B., nr. 3, Martie 1942.

Deutschland, Berlin, an. IX, nr. 3, Martie 1942.

Europa Nouă, Berlin, an. IV, 120 și 121, Aprilie 1942.

Internationale Nachrichten, Frankfurt a. M., nr. IX/8, 19 Aprilie 1942.

Nouvelles internationales, Frankfurt a. M., nr. IX/7, 1 Aprilie 1942.

Serviciul mondial, Frankfurt a. M., nr. III/7 și III/8, 1 și 15 Aprilie 1942.

DIN ȚARĂ

Gândirea, București, an. XXI, nr. 5, Mai 1942.

Luceafărul, Sibiu, an. II, Mai 1942.

Viața Basarabiei, București, an. XI, nr. 4, Aprilie 1942, director Pan. Halippa.

Transnistria Creștină, Tiraspol, an. I, nr. 1, Ianuar-Martie, 1942, revista misiunii ortodoxe române în Transnistria, sub președinția arhlm. Iuliu Scriban.

Dacia, București, nr. 8, 1 Mai 1942.

Luminătorul, revistă bisericească, an. LXXV, nr. 1-2, Ianuar-Febr. 1942, director prof. univ. C. N. Tomescu.

Mihai Eminescu, Cernăuți, an. XIII, nr. 20, 1942, director Leca Morariu.

Muncitorul național Român, București, an. IV, nr. 12, 1 Mai 1942, director Pan M. Vizirescu.

Buletinul pregătirii premilitare și extrașcolare, București, an. VIII, nr. 1-2, Aprilie-Mai 1942.

Tribuna Tineretului, săptămânal de literatură și luptă națională, București, an. VI, nr. 134-135, 136-137, 138-139, Aprilie și Mai, 1942, director M. Daneș.

Apostolul, rev. asoc. inv. din județul Neamț, Piatra-Neamț, an. VIII, nr. 5, Mai 1942.

Arma Cuvântului, organ oficial al Episcopiei Militare, Bălți, an. III, nr. 1-3, Ianuar-Martie, 1942, sub patronajul I. P. S. Episcop dr. Partenie Ciopron.

Viața Săceleană, Brașov, an. I, nr. 2, Aprilie 1942.

Licurici, Chișinău, an. IV, nr. 3, Martie 1942.

Ziare

Frankfurter Zeitung, Frankfurt a. M., an. XXXVI, 1942.

Südost-Echo, Viena, an. XXII, 1942.

Acțiunea, București, an. III, 1942, director T. Bobeș.

Gazeta Comerțului, București, an. XIII,

1942, director A. C. Cusin.

Țara Voevoților, Focșani, an. XI, 1942, director prof. Tanase Pușcă.

Țara, Sibiu, an. II, 1942, director, Grigore Popa.

Vocea Tutovei, Bârlad, an. LI, 1942.

CETATEA MOLDOVEI

REVISTĂ LUNARĂ DE PROBLEME ACTUALE, LITERATURĂ ȘI CRITICĂ

Director: GH. A. CUZA

TABLA DE MATERII

1942, ANUL III, vol. V, nr. 4—6

I. STUDII, NUVELE, VERSURI

Bezviconi G. Cetiți! Cetiți, 48.

— Legăturile familiale ale lui A. C. Cuza cu Basarabia, 140.

— Scriitorul Leon Donici, 329.

Buzdugan Ion. Nemurire, Intoarcere, 130.

— Candela de strajă, Plugar basarabean, 293.

Coban Grigore. Maria Gh. Cuza, poeta suferinții, 205.

— A. C. Cuza în ziua de azi, 322.

Constantinescu Pimen. Traduceri din lirica italiană, 54.

Cuza A. Gh. La mormântul ei, Stingerii primăverii, 282.

Cuza Gh. Maria. Zmeul, 111.

— Memoriei lui Octavian Goga, 112.

— Cuvinte de dincolo, 113.

Focșa Vladimir. Rugămintele la răscruci, Pace, 201.

Florea-Rarîște D. Logodnă, 29.

Gavriliu Dima. Ion Ionescu dela Brad și tutunul, 80.

Gorovei Artur. Amintiri despre G. Coșbuc, 1.

— Bînda, 284.

Grigoraș N. Orașele Moldovei și populațiile străine, 65.

— Ceva despre urmașii lui Petru Vodă Rareș, 214.

Grosu Sergiu. Ceas tainic, 172.

Iosif Eliza. Maria Gh. Cuza și „Asociația Tinerele Fete” din Iași, 195.

Iov D. Hronic, 123.

— *Cetatea Albă*, 300.

Irineu Mitropolit. In slujba binelui obștesc, 109.

Macarovici N. Alunecările de teren dela Iași, 347.

Marinescu M. I. Hector, 6.

— *Catul către Lesbă*, 8.

Nițu Anton. Simbolul de pe figurina dela Casimcea, 302.

Pascu Speranța. Româna-Geografia-Istoria, 44.

— *Un șef și-o gară*, 340.

Porcescu Scarlat. Sinodul dela Iași (1642), 31.

Râșcanu Ella. Sfintele Paști, 79.

Russu Sandu. Preludiu Primăvăratec, Cântec, 212.

— *Icoana*, 346.

Savin Gh. Ion. Politica religioasă a Axei, 262.

Ștați Petre. Requiem, Neliniști, Reînviere, 14.

— *Maria dela Cozia*, 133.

— *Zi de primăvară*, *Marină*, 193.

— *Final*, *Poetului Ovidiu*, *Iluminare*, 319.

Știno G. Aurel. Alte lumi, 173.

— *Tristeți nipone*, 326.

Tiboreanu Alfred. Bugeacul, Reînvierea visurilor prin dumbrăvi, 219.

Tomescu N. Const. Maria profesor Gh. Cuza, 114.

Tudoranu Gh. Iarmarocul dascălului Vasile, 8.

— *Pățania lui Vasilică*, 297.

Ungureanu Gh. Știri noi despre familia filosofului V. Conta, 58.

— *Inrudirea a două familii*: *Cuza-Flondor*, 221.

Ursu G. Rondelul copilăriei, Cimitir, 338.

— *Așteptare*, *Ploate*, 138.

Vlădescu Toma. Maria Gheorghe Cuza, 126.

II. VIAȚA LA IAȘI

Cuza A. Gh. La împlinirea unui an, 85.

Simionescu Roman. Comorile de artă plastică ale Iașului, 351.

Zirra I. Al. Filarmonica ieșană și opera Moldovei, 225.

III. CRONICI

a) EXTERNĂ

Cuza A. Gh. Aniversarea lui Adolf Hitler, 229.

Suțu Dem. Naționalismul japonez, 88.

— *Franța și Germania în lumina național-socialismului*, 357.

b) IUDAICĂ

Botez I. Fr. Cartea Cahalului (trad.), 91, 233, 361.

IV. ÎNSEMNĂRI

- Aprilie 21, ziua eliberării Romei și a muncii italiene (G. A. C.) 243.
 Bacaloglu, profesor (Dr. G.), 369.
 Bombardarea Lübeckului (G. A. C.), 248.
 Brăila, bilanțul conferinței dela (G. A. C.), 375.
 Brăila, orașul binecuvântărilor (G. A. C.), 373.
 «Bugeacul», revista (G. B.), 100.
 Burada, Aspasia Sion (G. A. C.) 368.
 Călinescu G., de vorbă cu d. (I. Pietreanu), 98.
 Catargi Victor (G. B.), 99.
 Cernăuți, după ocupația bolșevică (G. A. C.), 371.
 Chișinău, Biserica «Unirii» din (G. B.) 376.
 Chișinău, viața scriitoarească din (I. Țurculescu), 250.
 Cobălcescu Gr., 50 ani dela moartea lui (A. M. Fr.), 366.
 Cozia, Maria dela (Tana Mugurel), 242.
 Cuza A. Gh., Conferințele d-lui profesor (C. M.), 98.
 Cuza, Maria profesor (A. M. Frimu), 95.
 Cuza, Gh. Maria, pe drumul veșniciei (A. M. Frimu), 237.
 Cuza Maria, printre răzeșii Bucovinei (Grigore T. Grecu) 244.
 Cuza Gh. Maria, versurile (C. M.), 244.
 Donici Matei (G. B.), 99.
 Distincție bine meritată (G. A. C.), 97.
 Goga Octavian, Patru ani dela moartea lui (G. A. C.), 366.
 Kirileanu T. Gheorghe (G. B.), 100.
 Mirceștii lui Alexandri (G. A. C.), 248.
 Mulțumire, 251.
 Necrologurile se înmulțesc (G. A. C.), 371.
 Prietenia italo-română (G. A. C.), 245.
 Primii studenți Transnistrien (G. A. C.), 250.
 Preotul Paul Mihailovici (G. B.), 99.
 Revistele Tineretului școlar (G. A. C.), 250.
 Sturzu C., și Muzeul Moldovei din Bacău (G. B.), 251.
 „Scrișori de război“, de Al. Lascarov-Moldovanu (G. A. C.), 246.
 Tărăbuță Lascar, la moartea lui (G. A. C.), 370.
 Turcu Constantin (G. B.), 100.
 Valjavec profesorul, un mare prieten al României (G. A. C.), 247.
 Zece Mai 1942 (G. A. C.), 366.

V. RECENZII

a) CĂRȚI

- Andrei Victor*, Moldova bistrițeană (Const. I. Martiniuc), 291.
Bezviconi G., Costache Stamati (G. A. C.), 360.
Boiloș Olimpiu, Progresul cultural al Transilvaniei (G. A. C.), 382.
Brănișteanu, Dr. D., Tratat practic de medicină (A. M. Fr.), 379.
Chiper Gheorghe, Bătălia văzduhului (I. Măgărdician), 382.
Enciclopedia turistică romană, anuar turistic (Const. I. Martiniuc), 378.
Giurescu Constantin, Populația Moldovenească dela gura Niprului (G. B.), 258.
Gorovei Artur, Popoarele balcanice în folclorul românesc (G. B.), 257.
Haneș Petru, «Tinerețe» (G. B.), 256.
Massoff I., Strădania a cinci generații (G. U.), 101.
Morariu Leca, Drumuri cirebire (Aurel George Stîno), 377.
Stati Petru, Interpretări din lirica latină (G. A. G.), 252.
Turcu Constantin, Wilhelm von Kotzebue (G. B.), 180.

b) REVISTE ȘI ZIARE

- Ani*, anuar de cultură armeană (I. Măgărdician), 102.
Archiv für Wirtschaftsplanung (G. A. C.), 104.
Archivele Olteniei (G. B.), 103.
Buletinul institutului român din Sofia (Manoil Haivas), 184.
Cuget Moldovenesc (G. A. C.), 255.
Gazeta Militară (G. B.), 106.
Luceafărul, Sibiu (C. M.), 386.
Luminătorul (G. A. C.), 387.
Păstorul Tutovei (I. Țurculescu), 106.
Weltkampf (G. A. C.), 387.

COMERCIALA FARMACEUTICĂ

SOCIETATE ANONIMĂ ROMÂNĂ

BUCUREȘTI

STRADA GENERAL BERTHELOT Nr. 39

Telefon 5-05-89

Telefon 5-12-68

DEPOZIT DE MEDICA-
MENTE ȘI CHIMICALE,
ULEIURI ETERICE
PENTRU PARFUMERIE
ȘI SCOPURI COMES-
TIBILE, FIOLAJE

REPREZENTANȚE PENTRU ROMÂNIA A FABRICILOR :
DEUTSCHE KABELWERKE A. G., BERLIN; CAUCIUCĂRIE
MEDICINALĂ GEHE & Co., A. G., DRESDEN ;
SPECIALITĂȚI FARMACEUTICE

Vizitați SLĂNICUL MOLDOVEI!

Stațiunea Slănic Moldova, proprietatea Epitropiei Sf. Spiridon din Iași, este situată în jud. Bacău, la 18 km. de Tg. Ocna, în bazinul Slănicului, având o altitudine de peste 500 metri. Este cea mai renumită stațiune de băi și ape minerale din țară.

Această stațiune se află așezată la poalele munților, în una din cele mai frumoase poziții ale Carpaților, bucurându-se de un climat dulce. În general, în Slănicul Moldovei, avem o vară plăcută, puțin răcoroasă față de arșița dogoritoare din regiunile de șes și deluroase și nici iarna nu e atât de aspră. Precipitațiunile sunt relativ puține în cele 5 luni de vară și de cură.

Stațiunea Slănic, cu cele mai vaste posibilități de cură și tratament din țară, posedă ape minerale renumite, fiind indicată în bolile de ficat, boli de stomac, de intestine și de nutriție. În această stațiune se găsesc ape minerale de băut, ape minerale pentru inhalatii și pulverizații pentru balneo-terapie, băi de acid carbonic, hidroterapie, institut de fizioterapie, etc. În inhalatorul acestei stațiuni, se tratează bolile aparatului respirator ca : astm, bronșite, etc.

Slănicul mai oferă vizitatorilor și numeroase distracții : cinema, teatru, bibliotecă, sală de dans, orchestră, diferite sporturi, (tenis și pescuit), precum și excursiuni în împrejurimile minunate ale stațiunii.

În această stațiune se găsesc numeroase vile, hoteluri și restaurante de primul rang.

Un repaus în stațiune este indicat și reconfortant, ape minerale cu minunate efecte, altitudine potrivită și o climă dulce, iată ce oferă Slănicul vizitatorilor săi.

Distanța Tg. Ocna—Slănic se parcurge cu autobuzele C. F. R., pe o șosea de un pitoresc minunat, prin cheile Slănicului. Toată valea e strânsă între munți uriași, iar utilul se armonizează cu frumosul. Epitropia Sf. Spiridon n'a cruțat niciun sacrificiu pentru a desăvârși cu tot confortul acest cuib de liniște, sănătate și voie bună.

Vizitați Slănicul Moldovei. Stațiunea este deschisă între 1 Iunie—1 Octombrie ; în lunile Iunie și Septembrie se acordă reducere la toate taxele.

Preferați Slănicul Moldovei, celorlalte stațiuni !

COLECȚIA „CETAȚII MOLDOVEI”

Ștefan Berechet, *Care din trei*, trad. din Cehov.

G. Bezviconi, *Roirea famililor românești peste Nistru*.

— *Costache Negruzzi, scriitor basarabean.*

— *Legăturile familiale ale lui A. C. Cuza cu Basarabia*

— *Scriitorul Leon Donici*

Gh. A. Cuza, *Frankfurt, Cetatea antiindatmului mondial* (epuizat)

— *Cuza-Goga, o înfrățire ideală*, (ed. II-a), 10 lei.

— *Prin Tighina și Cetatea-Albă*, 60 lei.

— *Profanare scelerată sau act de demență. (Cazul Gh. Călinescu).*

— *Bugeacul—drumuri și popasuri basarabene* (epuizat)

I. Florea-Rariște, *Rătăcire prin vis*, (versuri).

N. Grigoraș, *Orașele Moldovei și populațiile de origină străină*

— *Ceva despre urmașii lui Petru Vodă Rareș*

Petru Iroaie, *Natură și sens popular românesc.*

I. G. Loghin, *M. Eminescu și provinciile desrobite.*

C. Martiniuc, *Moldova de Sus.*

Marga Mateescu, *Assisi, cetatea Sf. Francisc.*

Anton Nițu, *Simbolul religios egeean de pe figurina plastică neo-eneolitică dela Casimcea (Dobrogea).*

Ion G. Savin, *Mitropolitul Movilă și Sinodul dela Iași.*

— *Religia creștină, — formă fundamentală a civilizației și culturii române.*

— *Politica religioasă a Axei*

PREȚUL 60 LEI